

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი
თურქოლოგიის კათედრა
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Faculty of Humanities
Institute of Oriental Studies
The Department of Turkology
თსუ მუზეუმი
Tsu Museum

**პროფესორ ნოდარ ჯანაშიას დაბადებიდან
100 წლისთავისადმი მიძღვნილი
I საერთაშორისო სიმპოზიუმი**

ქართული თურქოლოგია: წარსული, აწმყო, მომავალი

International Symposium

Dedicated to the 100th Anniversary of Professor Nodar Janashia's Birth
Georgian Turkology: Past, Present and Future

პროგრამა/თეზისები
Program/ Abstracts

ნოემბერი 14-15 November
თბილისი 2025 Tbilisi

რეგლამენტი:

მოხსენება პლენარულ სხდომაზე - 20 წუთი

მოხსენება სექციის სხდომაზე – 15 წუთი

დისკუსია – 5 წუთი

სამუშაო ენები: ქართული, თურქული, ინგლისური

Time Limit:

Presentation at the plenary session – 20 minutes

Presentation at the section meeting – 15 minutes

Participation in discussions – 5 minutes

Working languages: Georgian, Turkish, English

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი
თურქოლოგიის კათედრა
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Faculty of Humanities
Institute of Oriental Studies
The Department of Turkology
თსუ მუზეუმი
Tsu Museum

**პროფესორ ნოდარ ჯანაშიას დაბადებიდან
100 წლისთავისადმი მიძღვნილი
I საერთაშორისო სიმპოზიუმი
ქართული თურქოლოგია: წარსული, აწმყო,
მომავალი**

**International Symposium
Dedicated to the 100th Anniversary
of Professor Nodar Janashia's Birth
Georgian Turkology: Past, Present and Future**

**პროგრამა / თეზისები
Program / Abstracts**

ნოემბერი 14-15 November
თბილისი 2025 Tbilisi

Scientific and Organizing Committee:

Professor Darejan Tvaltvadze
Professor Darejan Gardavadze
Academician Revaz Gachechiladze
Professor Marika Jikia
Associate Professor Elisabed Bzhalava (Chair)
Associate Professor Ekaterine Navrozashvili
Associate Professor Ketevan Lortkipanidze
Associate Professor Nanuli Katcharava
Associate Professor Mirian Makharadze
Assistant Professor Mzisa Buskivadze
Professor Giorgi Antelava
Professor Elene Javelidze
Professor Lile Tandilava
Professor Zaza Shashikadze
Professor Roin Kavrelishvili
Professor Erdogan Boz
Professor Gurer Gulsevin
Professor Lindita Xhanari-Latifi
Professor Mustafa Oner
Professor Ahmet Buran
Professor Sabahat Deniz
Professor Valentina Tchkonja
Associate Professor Matthias Kappler
Associate Professor Maka Shonia
Associate Professor Giga Kamushadze
Associate Professor Serpil Yazici-Shahin
Associate Professor Salih Uchak
Professor Ramazan Korkmaz
Professor Almaz Ulvi Binanatova
Associate Professor Bakitgul Kulzanova
Professor Matkarimova Sadokat
Associate Professor Karlygash Ashirkhanova
Associate Professor Gurol Pehlivan
PhD student Ketevan Gorgadze
PhD student Rusudan Machaidze
PhD student Nestor Nozadze

სამეცნიერო და საორგანიზაციო კომიტეტი:

პროფესორი დარეჯან თვალთვაძე
პროფესორი დარეჯან გარდავაძე
აკადემიკოსი რევაზ გაჩეჩილაძე
პროფესორი მარიკა ჯიქია
ასოცირებული პროფესორი ელისაბედ ბჟალავა (თავმჯდომარე)
ასოცირებული პროფესორი ეკატერინე ნავროზაშვილი
ასოცირებული პროფესორი ქეთევან ლორთქიფანიძე
ასოცირებული პროფესორი ნანული კაჭარავა
ასოცირებული პროფესორი მირიან მახარაძე
ასისტენტ-პროფესორი მზისა ბუსკივაძე
პროფესორი გიორგი ანთელავა
პროფესორი ელენე ჯაველიძე
პროფესორი ლილე თანდილავა
პროფესორი ზაზა შაშიკაძე
პროფესორი როინ ყავრელიშვილი
პროფესორი ერდოდან ბოზი
პროფესორი გიურერ გიულსევენი
პროფესორი ლინდიტა ჟანარი-ლატიფი
პროფესორი მუსტაფა ონერი
პროფესორი აჰმედ ბურანი
პროფესორი სებაჰათ დენიზი
პროფესორი ვალენტინა ჭყონია
ასოცირებული პროფესორი მათიას კაპლერი
პროფესორი მაკა შონია
ასოცირებული პროფესორი გიგა ქამუშაძე
ასოცირებული პროფესორი სერფილ იაზიჯი-შაჰინი
ასოცირებული პროფესორი სალიჰ უჩაქი
პროფესორი რამაზან ქორქმაზი
პროფესორი ალმაზ ულვი ბინანატოვა
ასოცირებული პროფესორი ბაქითგულ ქულზანოვა
ასოცირებული პროფესორი კარლიგაშ აშირხანოვა
პროფესორი მათკარიმოვა სადოქათი
ასოცირებული პროფესორი გუროლ ფეჰლივანი
დოქტორანტი ქეთევან გორგაძე
დოქტორანტი რუსუდან მაჩაიძე
დოქტორანტი ნესტორ ნოზაძე

ნოემბერი 14 November

10.30

კონფერენციის მონაწილეთა რეგისტრაცია

Registration of the Conference Participants

ილია ჭავჭავაძის გამზირი N1, თსუ I კორპუსი, I სართული, ოთახი 115
1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, Room N 115

11.00 –13.00

კონფერენციის გახსნა/Opening of the Conference

ილია ჭავჭავაძის გამზირი N1, თსუ I კორპუსი, I სართული, ოთახი 115
1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, Room N 115

აკადემიკოსი ჯაბა სამუშია

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის რექტორი

Academician Jaba Samushia

Rector of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

პროფესორი დარეჯან თვალთვაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დეკანი

Professor Darejan Tvaltvadze

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Dean of the Faculty of Humanities

მისალმებები

Greetings

დოკუმენტური ფილმის ჩვენება

„ქართული თურქოლოგიის მესაძირკვლე“

Screening of the Documentary – “The Founder of Georgian Turkology”

13.00 – 13.40

ნოდარ ჯანაშიასადმი მიძღვნილი გამოფენა

Exhibition dedicated to Nodar Janashia

ილია ჭავჭავაძის გამზ., №1, თსუ I კორპუსი, მეორე სართული,
სააქტო დარბაზის ფოიე

1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, 2nd floor, Assembly Hall Foyer

13.40 – 14.30

შესვენება/Break

14.30 – 16.30

პლენარული სხდომა/Plenary Session

ილია ჭავჭავაძის გამზირი N1, თსუ I კორპუსი, ოთახი 115
1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, Room N 115

სხდომის თავმჯდომარე – პროფესორი მარიკა ჯიქია
Chairperson – Professor Marika Jikia

ელისაბედ ბჟალავა/Elisabed Bzhalava

პროფესორ ნოდარ ჯანაშიას ცხოვრება და სამეცნიერო მოღვაწეობა

Life and Academic Contributions of Professor Nodar Janashia

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Java-khishvili Tbilisi State University

ნანული კაჭარავა/Nanuli Katcharava

ნოდარ ჯანაშიას მთარგმნელობითი მოღვაწეობა

Nodar Janashia's Translation Work

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Java-khishvili Tbilisi State University

მარიკა ჯიქია/Marika Jikia

**პროფესორი ნოდარ ჯანაშია – ქართული თურქოლოგიის მესაძირ-
კვლე**

Professor Nodar Janashia – the Founder of Georgian Turkology

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Java-khishvili Tbilisi State University

ნოემბერი 15 November

11.00 – 14.00

სხდომა I Session

ილია ჭავჭავაძის გამზ., №1, თსუ I კორპუსი, ოთახი 115
1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, Room 115

სხდომის თავმჯდომარე – ელისაბედ ბჟალავა
Chairperson – Elisabed Bzhalava

Erdogan Boz

On the Use of the Words “Akıl, Us, Öğ, and Es”, which Have Equal or Similar Meanings in the Divan of Yunus Emre and Risaletü’n-Nushiyye
Eskişehir Osmangazi University

Rukiye Basak Yalçınkaya

Religious Festivals within the Scope of Cultural Promotion Activities from the Perspective of Students Learning Turkish as a Foreign Language in Georgia
Turkish Education Counsellor in Tbilisi

Himmet Sarıtas, Sheyda Özcaliskan

Grammatical Functions of Gestures in the Narratives of Students Learning Turkish as a Second Language in Face-to-Face and Online Communication
The University of Georgia, Georgia State University

Onder Sezer

Ethnic (Tribal) Names in Turkish Dialects: Turkmen Names
Usak University

Selcen Cifci

Adaptation of Stories About the Origins of Idioms for Teaching Turkish as a Foreign Language through Activity-Based Language Tools
Usak University

Kadriye Hayir

The Importance of Developing Morphological Awareness in Georgian Students Learning Turkish as a Foreign Language
Ilia State University

Erol Sakallı/Hediye Tas/Seher Aksoy

An Analysis of Social Class and Language Use in Turkish TV Series

Usak University

Luiza Rukhadze, Nanuli Katcharava

Common Oriental Vocabulary in Modern Georgian and Turkish Languages

Ilia State University/Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

11.00 – 14.00

სხდომა II Session

ილია ჭავჭავაძის გამზ., №1, თსუ I კორპუსი, ოთახი 202
1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, Room 202

სხდომის თავმჯდომარე – ქეთევან ლორთქიფანიძე

Chairperson – Ketevan Lortkipanidze

Sebahat Deniz

Contributions of Ottoman Pashas of Georgian Origin to Classical Turkish Poetry

Marmara University

Salih Uchak

The Motive of Authorship and The Knight in the Panther's Skin Narrative: A Comparative Approach

The University of Georgia/Trabzon University

Berkay Shen

Literature and Philosophy in Dialogue: A Direct Relationship in Alev Alatlı's *Schrödinger's Cat*

Usak University

ელენე ჯაველიძე/Elene Javelidze

დოპელგენგერის სტრუქტურის თავისებურება ორპან ფამუქის „შავ წიგნში“

Peculiarities of the Doppelganger Structure in Orhan Pamuk's "The Black Book"

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ilia State University

გიორგი წეხეთელის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი/Giorgi Tsereteli Institute of Oriental Studies

მზისა ბუსკივადე/Mzisa Buskivadze

„ხელმოცარულთა“ საკითხი თურქულ ლიტერატურაში (სელიმ იში-ქიდან ოსმანამდე)

The Issue of the Disconnected in Turkish Literature: From Selim Işık to Osman

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Javakishvili Tbilisi State University

ქეთევან ღორთქიფანიძე/Ketevan Lortkipanidze

იალქანი - როგორც ქალის თავსაბურავი

“Ialqani” - As a Woman's Headscarf

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Javakishvili Tbilisi State University

ქეთევან ტომარაძე/Ketevan Tomaradze

ცივილიზაციათა შეხვედრის მისტერია ორჰან ფამუქის რომანში „თეთრი ციხესიმაგრე“

The Mystery of the Meeting of Civilizations in Orhan Pamuk's Novel "The White Castle"

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია/ Nacional Academy of Sciences of Georgia

ალკაზარ კაშია, ციალა ლაგვილავა/Alkazar Kashia, Tsiala Lagvilava

დუმილი, როგორც ზიქრი - სიტყვამდელი აბსოლუტურობის განცდითი შემეცნება

Silence as Dhikr: Experiential Cognition of Pre-Linguistic Absoluteness

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Batumi Shota Rustaveli State University

11.00 – 14.00

სხდომა III Session

ილია ჭავჭავაძის გამზ., №1, თსუ I კორპუსი, ოთახი 212
1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, Room 212

სხდომის თავმჯდომარე – მირიან მახარაძე
Chairperson – Mirian Makharadze

მარინე ფუთურიძე/Marine Puturidze

სამხრეთ კავკასიისა და ანატოლიის კულტურული ლანდშაფტის
ურთიერთკავშირის გამოვლენა ძვ.წ. მე-3 – მე-2 ათასწლეულებში
Manifestation of Interconnection of South Caucasian and Anatolian Cul-
tural Landscape in the 3rd-2nd Millennia BC

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/*Ivane Java-*
khishvili Tbilisi State University

გიორგი სორდია/Giorgi Sordia

სტამბოლის უძველესი კარტოგრაფიული და ვიზუალური გამო-
სახულებები, როგორც წყარო ქალაქის ურბანული ისტორიის შეს-
წავლისათვის (XV-XVI საუკუნეები)

The Oldest Cartographic and Visual Images of Istanbul as a Source for
Urban History of the City (15th-16th Centuries)

საქართველოს უნივერსიტეტი/*University of Georgia*

მირიან მახარაძე/Mirian Makharadze

XVI საუკუნის I ნახევარში საქართველო-ოსმალეთის ურთიერთობის
ზოგიერთი საკითხი

Some Aspects of Georgian-Ottoman Relations in the First Half of the 16th
Century

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/*Ivane Java-*
khishvili Tbilisi State University

თეა მემველიშვილი/Tea Meshvelishvili

თურქეთის ეროვნულ არქივში დაცული XVI საუკუნის დოკუმენტი თბი-
ლისის ალყის შესახებ, როგორც საქართველოს ისტორიის წყარო

A 16th-Century Document on the Siege of Tbilisi Preserved in the National Archives of Turkey as a Source for the History of Georgia

საქართველოს უნივერსიტეტი/University of Georgia

ელენე გიუნაშვილი/Helen Giunashvili

XVII-XVIII საუკუნეების სპარსული და ქართულ-სპარსული ისტორიული საბუთები ზოგიერთი სამოხელეო ტერმინის შესახებ

Concerning Some Official Terms in the 17th-18th Centuries Persian and Georgian-Persian Historical Documents

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ilia State University

გიორგი წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი/Giorgi Tsereteli Institute of Oriental Studies

ზაზა შაშიკაძე, ლიანა ქყონია/Zaza Shashikadze, Liana Chkonია

ათინას ნაჰიე ბათუმის სანჯაყში (XVIII ს-ის დასაწყისი)

Athina Subdistrict in the Batumi Sanjak (Early 18th Century)

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Batumi Shota Rustaveli State University

როინ ყავრელიშვილი/Roin Kavrelishvili

რამდენიმე თურქული დოკუმენტი ბათუმის, ყარსის და არტაანის ვილაეთების შესახებ (1918)

Several Turkish Documents About the Vilayets of Batumi, Kars and Ardahan (1918)

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Samtskhe-Javakheti State University

კავკასიის უნივერსიტეტი/Kafkas University

Gökhan Yilmaz

Çürüksü Nüfus Defterinde Türkçe ve Gürcüce İsimler ile Yer Adları

Turkish and Georgian Names and Place Names in Çürüksü Population Notebook

Recep Tayyip Erdogan University

14.00 –15.00

შესვენება/Break

15.00 – 17.30

სხდომა IV Session

ილია ჭავჭავაძის გამზ., №1, თსუ I კორპუსი, ოთახი 115
1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, Room 115

სხდომის თავმჯდომარე – როინ ყავრელიშვილი
Chairperson – Roin Kavrelishvili

İbrahim Telliglu

The Importance of Georgian Sources in Seljuk History

Ondokuz Mayıs University

Zubeyir Uzun

The Black Sea Voyage of Grand Admiral Halil Rifat Pasha

Recep Tayyip Erdogan University

ნინო ოქროსცვარიძე/Nino Okrostsvavidze

დიასპორის ხმა: თურქეთელი ქართველების მხარდაჭერა 1990-იან წლებში და აფხაზეთის ომი

Voices from Abroad: Turkish Georgians' Support and Advocacy in the 1990s and the Abkhazian War

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ilia State University

ბეჟან ხორავა/Bezhan Khorava

აფხაზ მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნების საკითხი XX საუკუნის დასაწყისში

The Case of the Return of Abkhaz Muhajirs to their Homeland at the Beginning of the 20th Century

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Sokhumi State University

საქართველოს უნივერსიტეტი/The University of Georgia

თამაზ ბეჩაძის სახელობის ქართველოლოგიის ინსტიტუტი/Tamaz Beradze Institute of Kartvelology

დავით თავაძე/Davit Tavadze

თურქეთის რესპუბლიკის თავდაცვითი სექტორის ინსტიტუციური რეფორმების გამომწვევი მიზეზების თვისობრივი ანალიზი

A Qualitative Analysis of the Driving Factors Behind Institutional Reforms in the Defense Sector of the Republic of Türkiye

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Javakishvili Tbilisi State University

ნინო კოპალიანი/Nino Kopaliani

ახალი გეოპოლიტიკური რეალობა ახლო აღმოსავლეთში და ქურთების პრობლემა (თურქეთი, სირია, ერაყი)

New Geopolitical Reality in the Middle East and the Kurdish Problem (Turkey, Syria, Iraq)

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Akaki Tsereteli State University

15.00 – 17.30

სხდომა V Session

ილია ჭავჭავაძის გამზ., №1, თსუ I კორპუსი, ოთახი 202
1, Ilia Chavchavadze Avenue, TSU 1st Building, Room 202

სხდომის თავმჯდომარე – მარინე შონია

Chairperson – Marine Shonia

ქეთევან გორგაძე/Ketevan Gorgadze

გენდერული სტერეოტიპების რეპრეზენტაცია თურქულ ანდაზებში
Representation of Gender Stereotypes in Turkish Proverbs

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Javakishvili Tbilisi State University

ხატუნა თუმანიშვილი/Khatuna Tumanishvili

ზოგიერთი პარემიული მოდელის შედარებითი შესწავლისათვის განსხვავებულ კულტურათა კონტექსტში (არაბული და ქართული ანდაზების მაგალითზე)

On the Comparative Study of Some Proverbial Models in Different Cultures (On the Example of Arabic and Georgian Proverbs)

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Javakishvili Tbilisi State University

ნინო დოლიძე/Nino Dolidze

არაბული ემიგრანტული ლიტერატურა და მისი შესწავლა

Arabic Exile Literature and its Research

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Javakishvili Tbilisi State University

ვალენტინა ჭყონია, ნინო ოქროსცვარიძე/Valentina Chkoniya, Nino Okrostsvavidze

კულტურათაშორისი ხიდები და საგანმანათლებლო ინოვაცია

Cultural Bridges and Educational Innovation

ავეიროს უნივერსიტეტი/University of Aveiro

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ilia State University

მარინე შონია/Marine Shonia

ჰალდუნ თანერის პიესის „ვირის ჩრდილი“ შესწავლისათვის

For the Study of Haldun Taner's Play "The Donkey's Shadow"

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Samtskhe-Javakheti State University

მაკა სუსარეიშვილი/Maka Susareishvili

მეტაფიქციური სტრატეგიები ბილგე ქარასუს რომანში „ღამე“

Metafictional Strategies in Bilge Karasu's Novel "Night"

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Akaki Tsereteli State University

შურა კაბულოვა/Shura Kabulova

აშუღური ტრადიცია თურქულ კულტურაში (აშიკ ვეისელის შემოქმედების ფილოსოფიური ასპექტები)

Ashug Tradition in Turkish Culture (Philosophical Aspects of Ashik Veysel's Work)

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/Ivane Javakishvili Tbilisi State University

თეზისები/Abstracts/Özetler

კლენარული მომხსენებლები
SPEAKERS AT THE PLENARY SESSION

ელისაბედ ბჟალავა
Elisabed Bzhalava

**პროფესორ ნოდარ ჯანაშიას ცხოვრება და
სამეცნიერო მოღვაწეობა**

**LIFE AND ACADEMIC CONTRIBUTIONS OF PROFESSOR
NODAR JANASHIA**

PROFESÖR NODAR JANASHIA: HAYATI VE BİLİMSSEL FAALİYETLERİ

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Ivane Javakhishvili Tiflis Devlet Üniversitesi

საკვანძო სიტყვები: ნოდარ ჯანაშია, თურქოლოგია,
თურქული დიალექტოლოგია, გრამატიკა

Keywords: Nodar Janashia, Turkology, Turkish dialectology, grammar,
Georgian Oriental studies

Anahtar Kelimeler: Nodar Janashia, Gürcü Türkolojisi, Türk lehçeleri, dilbilgisi

ნოდარ ნიკოლოზის ძე ჯანაშია (1925-2008) ქართული თურქოლოგიის გამორჩეული წარმომადგენელი, საერთაშორისო მნიშვნელობის მეცნიერი, ფილოლოგი, მთარგმნელი და საზოგადო მოღვაწე გახლდათ. იგი ცნობილი მეცნიერის, ინჟინერ-აგრონომ-ტექნოლოგის, ნიკოლოზ ბესარიონის ძე ჯანაშიას ვაჟიშვილი იყო.

ნოდარ ჯანაშია დაიბადა ქ. თბილისში და საშუალო სკოლის დამთავრებამდე რამდენიმე თვით ადრე მოხალისედ ჩაენერა ჯარში და მონაწილეობა მიიღო მეორე მსოფლიო ომში (1943-1945). 1951 წელს ჩაირიცხა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის ასპირანტურაში, სადაც მისი სამეცნიერო ხელმძღვანელი იყო ცნობილი ქართველი თურქოლოგი სერგი ჯიქია.

1955 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე „ზემო წალკის თურქული მეტყველების თავისებურებანი“, ხოლო 1970 წელს – სადოქტორო დისერტაცია თემაზე „თურქული ზმნის მორფოლოგიის ნარკვევი“. მისი ოპონენტები იყვნენ ცნობილი თურქოლოგები: ალექსანდრე კონონოვი, აკადემიკოსი მამედალა შირალიევი და ვლადიმერ ახვლედიანი. 1973-2005 წლებში ხელმძღვანელობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის თურქოლოგიის კათედრას.

ნოდარ ჯანაშია არის სამი მონოგრაფიისა და 100-ზე მეტი სამეცნიერო სტატიის ავტორი. მისი კვლევის ძირითადი მიმართულებები მოიცავდა თურქულ დიალექტოლოგიას, თათრულ, აზერბაიჯანულ და თურქულ ენათა გრამატიკას. მის ნაშრომებს ფართო გამომხაურება ჰქონდა რუსულ, პოლონურ, თურქულ, აზერბაიჯანულ და უნგრულ თურქოლოგიურ წრეებში.

სამეცნიერო საქმიანობასთან ერთად ეწეოდა მთარგმნელობით საქმიანობას. თარგმნიდა აზერბაიჯანული, უზბეკური, თურქული და ფრანგული ენებიდან. მის თარგმანებს შორისაა ჟიულ ვერნის ცნობილი რომანი „80 დღე დედამიწის გარშემო“.

მისი სამეცნიერო ინტერესი და საზოგადოებრივი მოღვაწეობა მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ეროვნული თვითშეგნე-

ბის, კულტურული მემკვიდრეობისა და ქართული მეცნიერების განვითარებასთან. იგი მონაწილეობდა სამეცნიერო არქეოლოგიურ ექსპედიციაში, რომელმაც თურქეთიდან საქართველოში ჩამოასვენა იმერეთის უკანასკნელი მეფის, სოლომონ II-ის, ნეშტი.

პროფესორმა ნოდარ ჯანაშიამ თავისი სამეცნიერო და საზოგადოებრივი მოღვაწეობით მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ქართული თურქოლოგიის განვითარებასა და საერთაშორისო აღიარების საქმეში. მისი შემოქმედებითი და აკადემიური მემკვიდრეობა დღემდე წარმოადგენს პროფესიული მაგალითისა და შთაგონების წყაროს ახალი თაობის აღმოსავლეთმცოდნეებისათვის.

Nodar Janashia (1925–2008) was a prominent Georgian Turkologist, philologist, translator, and public intellectual of international standing. He was the son of Nikoloz Janashia, a noted engineer-agronomist-technologist and respected figure in Georgian scientific circles.

Born in Tbilisi, Nodar Janashia voluntarily enlisted in the army shortly before completing secondary school and served in the Second World War from 1943 to 1945. In 1951, he commenced his postgraduate studies at the Faculty of Oriental Studies of Tbilisi State University under the supervision of the eminent Turkologist Professor Sergi Jikia. In 1955, he defended his Candidate of Sciences dissertation on *“Peculiarities of Turkish Speech in Upper Tsalka”*, and in 1970, his Doctoral dissertation titled *“Studies in Turkish Verb Morphology”*. His official opponents at the doctoral defence were leading Turkologists: Alexandr Kononov, Academician Mammadagha Shiraliyev, and Vladimer Akhvlediani.

From 1973 to 2005, Professor Janashia served as Head of the Department of Turkology at Tbilisi State University, where he played a central role in the institutional development and academic advancement of the discipline in Georgia.

Professor Janashia is the author of three monographs and more than one hundred scholarly articles. His principal research areas encompassed Turkish dialectology and the grammatical systems of the Tatar, Azerbaijani, and Turkish languages. His academic contributions earned wide recognition within Turkological circles in Russia, Poland, Turkey, Azerbaijan, and Hungary.

In addition to his scientific work, Professor Janashia was an accomplished translator. He translated literary and scholarly texts from Azerbaijani, Uzbek, Turkish, and French into Georgian. Notably, his translations include Jules Verne's *"Around the World in Eighty Days"*.

Professor Janashia's academic and public engagement was closely aligned with the promotion of national identity, the preservation of cultural heritage, and the advancement of Georgian science. He also took part in the archaeological and scholarly expedition which facilitated the repatriation of the remains of King Solomon II, the last monarch of the Kingdom of Imereti, from Turkey to Georgia.

Through his extensive scholarly output, pedagogical leadership, and public service, Professor Nodar Janashia made a profound and lasting contribution to the development of Georgian Turkology and its international recognition. His intellectual legacy continues to serve as a model and source of inspiration for future generations of Orientalists.

Nodar Janashia (1925–2008), Gürcü Türkolojisinin önde gelen temsilcilerinden biri olarak, uluslararası düzeyde tanınmış bir filolog, çevirmen ve toplumsal faaliyetlerde bulunan bir akademisyendi. Kendisi ünlü mühendis-agronom, şarap uzmanı (engineer-agronomist-technologist) Nikoloz Janashia'nın oğluydu.

Nodar Janashia, Tiflis'te doğmuş olup, ortaokulu tamamlamadan kısa bir süre önce gönüllü olarak askere yazılmış ve 1943–1945 yılları arasında İkinci Dünya Savaşı'na katılmıştır. Savaşın ardından, 1951

yılında Tiflis Devlet Üniversitesi Doğu Dilleri Fakültesi'nde lisansüstü eğitimine başlamış; akademik danışmanı, Gürcü Türkolojisinin önde gelen isimlerinden biri olan Sergi Jikia olmuştur.

1955 yılında “Yukarı Tsalka Türkçesi Konuşmasının Özellikleri” konulu adaylık (kandidat) tezini savunmuş, 1970 yılında ise “Türk Fiil Morfolojisi Üzerine İncelemeler” konulu doktora tezini tamamlamıştır. Tezinin jüri üyeleri arasında tanınmış Türkologlar Alexander Kononov, akademisyen Mamedagha Shiraliyev ve Vladimir Akhvlediani yer almıştır. 1973–2005 yılları arasında Tiflis Devlet Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nün başkanlığını yürütmüştür.

Nodar Janashia, üç monografinin ve 100'den fazla bilimsel makalenin yazarıdır. Araştırmalarının temel alanları Türk lehçeleri, Tatar, Azerbaycan ve Türk dillerinin grameri üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışmaları, Rusya, Polonya, Türkiye, Azerbaycan ve Macaristan'daki Türkoloji çevrelerinde geniş yankı uyandırmıştır.

Akademik faaliyetlerinin yanı sıra çevirmenlik de yapmış, Azerbaycan, Özbek, Türk ve Fransız dillerinden çeviriler gerçekleştirmiştir. Çevirileri arasında Jules Verne'in ünlü romanı “80 Günde Devri Alem” de yer almaktadır.

Bilimsel ilgi alanları ve toplumsal faaliyetleri, ulusal bilinç, kültürel miras ve Gürcü biliminin gelişimi ile yakından ilişkiliydi. Türkiye'den Gürcistan'a taşınan İmereti'nin son kralı II. Solomon'un mezarının araştırıldığı bilimsel arkeolojik bir ekspedisyona da katılmıştır.

Profesör Nodar Janashia, bilimsel ve toplumsal katkılarıyla Gürcü Türkolojisinin gelişimine ve uluslararası alanda tanınmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Onun yaratıcı ve akademik mirası, günümüzde yeni nesil doğubilimciler için hâlâ ilham kaynağı ve profesyonel bir örnek teşkil etmektedir.

ნანული კაჭარავა
Nanuli Katcharava

ნოდარ ჯანაშიას მთარგმნელობითი მოღვაწეობა

NODAR JANASHIA'S TRANSLATION WORK

NODAR CANAŞIA VE ÇEVİRİLERİ

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Ivane Javakhishvili Tiflis Devlet Üniversitesi

საკვანძო სიტყვები: თარგმანები თურქული, აზერბაიჯანული,
უზბეკური და ფრანგული ენებიდან

Keywords: translations from Turkish, Azerbaijani, Uzbek and
French languages

Anahtar Kelimeler: Türk, Azeri, Özbek ve Fransız dillerinden çeviriler

ქართული თურქოლოგიის ფუძემდებლისა და პატრიარქის, სერგი ჯიქიას, შემდეგ მისმა მოწაფემ, პროფესორმა ნოდარ ჯანაშიამ ღირსეულად გააგრძელა მისი ხაზი. შეიძლება თავისუფლად ითქვას, რომ ბატონი ნოდარი ქართულ თურქოლოგიაში არის რიგით მეორე კორიფე. მისი დონისა და რანგის თურქოლოგი და მეცნიერი, თურქული ენათმეცნიერების მკვლევარი ჩვენ არ გვყოლია. ნოდარ ჯანაშია დიდი სახელითა და ავტორიტეტით სარგებლობდა როგორც იმდროინდელი საბჭოთა სივრცის თურქოლოგებს, ასევე თურქ კოლეგებს შორის.

თურქოლოგიასა და ენათმეცნიერების გარდა ბატონ ნოდარ ჯანაშიას ნიჭიერებაზე მეტყველებს მისი მხატვრული თარგმანები. ხაზგასმით მინდა აღვნიშნო, მისი მშვენიერი ქართულით ნათარგმნი თურქი, აზერბაიჯანელი, უზბეკი და ფრანგი კლასიკოსების მოთხრობები და რომანები, რომლებიც ერთი ამოსუნთქვით იკითხება.

თარგმანებს წარმოგიდგენთ ენების მიხედვით:

ა) თურქული ენიდან:

1) საბაჰათინ ალი, მგელი და კრავი, სახელგამი, თბილისი, 1957;

2) თურქული მოთხრობები, გამომცემლობა „საბჭოთა მწერალი“, თბილისი, 1958 (დართული აქვს მთარგმნელის წინასიტყვაობა);

3) საბაჰათინ ალი, დაბადების მოწმობა, კრებული, გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი, 1961;

4) ორჰან ჰანჩერლიოღლუ, ალი, რომანი, გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი, 1961;

5) სუათ დერვიში, ფოსფორიანი ჯევრიე, რომანი, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი, 1961;

6) ორჰან ჰანჩერლიოღლუ, დიდი თევზები, რომანი, ჟურნალი „ლიმილი“, თბილისი, 1992-93;

7) რეშათ ნური გიუნთეჟინი, ნარჩიტა, რომანი, საქართველოს აკადემიური გამომცემლობა „საგა“, თბილისი, 2021.

ბატონ ნოდარს თარგმნილი ჰქონდა მხოლოდ ნახევარი გიუნთექინის ამ რომანისა, რომელიც დაამთავრა მისმა უფროსმა ქალიშვილმა, ასევე თურქოლოგმა და ან უკვე ცნობილმა მთარგმნელმა ნანა ჯანაშიამ. ზემოთ მოტანილი ნაწარმოებებიდან ნათლად ჩანს, რომ ნოდარ ჯანაშიას თარგმნილი აქვს, ძირითადად, სოციალისტური რეალიზმის წარმომადგენელი მემარცხენე შეხედულებების თურქი მწერლები. ეს, რასაკვირველია, იმდროინდელი საბჭოთა რეჟიმის მოთხოვნებიდან გამომდინარეობდა.

ბ) აზერბაიჯანული ენიდან:

1) აზერბაიჯანული მოთხრობები, საბავშვო გამომცემლობა, თბილისი, 1957;

2) ჯალილ მამედკულიზადე, წვერიანი ბავშვი, თსუ გამომცემლობა, თბილისი, 1968;

3) აქრამ აილისლი, მხიარული მამიდაჩემი, მოთხრობა, გამომცემლობა „ცისარტყელა“, თბილისი, 1975.

გ) უზბეკური ენიდან:

1) შარაფ რაშიდოვი, ქარიშხალზე ძლიერნი, რომანი, გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი, 1961.

აღსანიშნავია, რომ ბატონი ნოდარი ცხოვრობდა ძველი თბილისის ყველაზე კოლორიტულ უბანში, რომელსაც დღესაც „მეიდანო“ ჰქვია. აზერბაიჯანულ ენას მისი ყური ბავშვობიდან შეჩვეული იყო. შესაბამისად, შემდგომ სულ არ გასჭირვებია უნივერსიტეტში თურქულის სწავლა.

დ) ფრანგული ენიდან:

1) რომენ როლანი, ჟან-კრისტოფი, აჯანყება, რომანი, გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი, 1975;

20 ჟიულ ვერნი, 80 დღე დედამიწის გარშემო, რომანი, გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი, 1980.

რაც შეეხება ფრანგულს, ნოდარ ჯანაშიამ იგი ბავშვობიდანვე შეისწავლა. მამამისი, ნიკოლოზ ჯანაშია, გახლდათ ცნობილი ინჟინერ-აგრონომი, რომელმაც განათლება პარიზში მიიღო. ამიტომ პატარა ნოდარი მამამ ადრეული ასაკიდან

ნვე მიაბარა ფრანგ ქალბატონს, სადაც იგი სრულად დაეუფლა ფრანგულს. შედეგად, ქართველმა მკითხველმა მიიღო რომენ როლანისა და ჟიულ ვერნის შესანიშნავი რომანების უნაკლო თარგმანები.

ბატონი ნოდარმა აღზარდა ქართველი თურქოლოგების არაერთი თაობა. მათ შორის მრავლად არის აკადემიკოსი, პროფესორი, დოქტორი, დიპლომატი, აქტიურ მთარგმნელობით მუშაობას რომ ეწევა. ისინი მყარად დგანან კორიფის მიერ გაკვალულ გზაზე. ეს კი იმის საფუძველია, რომ ბატონი ნოდარის სახელი მუდამ იცოცხლებს მის მადლიერ მოწაფეებში.

After the founder and patriarch of Georgian Turkology, Sergi Jikia, his disciple, Professor Nodar Janashia, worthily continued his line. It can be said with confidence that Mr. Janashia is the second luminary in Georgian Turkology. We have not had a Turkologist and scientist, a researcher of Turkish linguistics of his level and rank.

In addition to Turkology and linguistics, Nodar Janashia's talent is revealed in his literary translations. I would like to emphasize his beautiful Georgian translations of Turkish, Azerbaijani, Uzbek and French classics, which can be read in one breath.

We present the translations by language:

a) From Turkish:

1. Sabahattin Ali, The Wolf and the Lamb, PH "Sakhelgami", Tbilisi, 1957;

2. Turkish Stories, PH "Sabchota Mtserali", Tbilisi, 1958;

3. Sabahattin Ali, Birth Certificate, PH "Nakaduli", Tbilisi, 1961;

4. Orhan Hancerlioglu, Ali, PH "Nakaduli", Tbilisi, 1961;

5. Suat Dervish, Phosphorous Jevrie, PH "Sabchota Sakartvelo", Tbilisi, 1961;

6. Orhan Hancerlioglu, Big Fish, Magazine "Ghimili", Tbilisi, 1992-93;

7. Reshat Nuri Guntekin, Wren, PH "Saga", Tbilisi, 2021;

Mr. Nodar managed to translate only half of this novel, which was completed by his eldest daughter, also a Turkologist and now a well-known translator, Nana Janashia. It is clear from the works cited above that Mr. Nodar translated mainly Turkish writers representing socialist realism and with left-wing views. This stemmed from the requirements of the Soviet regime at that time.

b) From the Azerbaijani language:

1. Azerbaijani Stories, Children's PH, Tbilisi, 1957;

2. Jalil Mamedkulizade, The Bearded Child, TSU Press, Tbilisi, 1968;

3. Akram Aylisli, My Cheerful Aunt, PH "Tsisartkela", Tbilisi, 1975;

c) From the Uzbek language:

1. Sharaf Rashidov, Stronger than the Storm, PH "Nakaduli", Tbilisi, 1961;

It is noteworthy that Nodar Janashia lived in the most multinational district of old Tbilisi. His ear was accustomed to the Azerbaijani language from childhood. Accordingly, it was not at all difficult for him to learn Turkish at the university.

d) From the French language:

1. Romain Rolland, Jean-Christophe, Rebellion, PH "Nakaduli", Tbilisi, 1975;

2. Jules Verne, Around the World in 80 Days, PH "Nakaduli", Tbilisi, 1980.

Nodar Janashia studied French from childhood. His father, Nikoloz Janashia, was a famous engineer-agronomist who received his education in Paris. Therefore, from an early age, his father entrusted little Nodar to a French lady. As a result, Georgian readers received impeccable translations of the wonderful novels of Romain Rolland and Jules Verne.

Janashia raised several generations of Turkologists. Among them are many academicians, professors, doctors, diplomats, who are actively engaged in translation work. This is the basis for the fact that

Mr. Nodar Janashia's name will continue to live on in his grateful disciples.

Gürcü Türkolojisinin Kurucusu ve Duayeni Sergi Cikia'dan sonra, öğrencisi Prof.Dr.Nodar Canaşıa da onun çizgisini layıkıyla sürdürmüştür. Nodar Hoca'nın Gürcü Türkolojisinin ikinci büyük ismi olduğu rahatlıkla söylenebilir; Bizim onun seviyesinde ve donanım düzeyinde bir Türkolog, bilim adamı, Türk dili araştırmacımız hiç olmamıştır. Nodar Canaşıa, gerek o dönemde Sovyetler Birliği'ndeki Türkologlar, gerekse Türk meslektaşları arasında büyük bir üne ve otoriteye sahipti.

Türkoloji ve dilbilimi çalışmaları dışında Prof. Dr. Nodar Canaşıa yaptığı çevirilerle de dikkat çekmiştir. Türk, Azeri, Özbek ve Fransız klasiklerinden yaptığı çeviriler, onun bu alandaki yeteneğinin en nadide örnekleridir. Son derece akıcı güzel Gürcüceyle yapılmış çevirileri bir solukta okunan eserler arasındadır.

Aşağıda, çevirileri dillere göre sunmaktayız.

a) Türkçeden:

1. Sabahattin Ali, Kurt ve Kuzu, Devlet Yayınevi, Tiflis, 1957.
 2. Türk Hikâyeleri, Çevirenin ön sözüyle, "Sovyet Yazarı" Yayınevi, Tiflis,1958.
 3. Sabahattin Ali, Doğum Tezkeresi, derleme. "Nakaduli" Yayınevi, Tiflis, 1961.
 4. Orhan Hançerlioğlu, Ali, roman, "Nakaduli" Yayınevi, Tiflis, 1966.
 5. Suat Derviş, Fosforlu Cevriye, roman, "Sovyet Gürcüstanı" Yayınevi,Tiflis, 1967.
 6. Orhan Hançerlioğlu, Büyük Balıklar, roman, Ğimili dergisi, Tiflis, 1992-93
 7. Reşat Nuri Güntekin, Çalıkuşu, roman, Saga Yayınevi, Tiflis, 2021
- Bu son romanın yarısını Nodar Hoca çevirmiş, yarısını da büyük kızı, aynı zamanda bir Türkolog ve günümüzde ünlü bir çevirmen

olan Nana Canaşıa tamamlamıştır. Yukarıda yazılı eserlerden, Sayın Hoca'nın çoğunlukla sosyalist gerçekçiliği temsil eden ve sol görüşlü Türk yazarların eserlerini çevirdiği görünmektedir. Bu durum, elbette, o dönemdeki Sovyet rejiminin taleplerinden kaynaklanıyordu.

b) Azerbaycan dilinden:

1. Azeri Hikâyeleri, Çocuk Yayınevi, Tiflis, 1957.

2. Calil Mamedkulizade, Sakallı Çocuk, TDÜ Yayını, Tiflis, 1968.

3. Akram Aylisli, Benim Neşeli Halam, hikâye, "Tsisartkela" Yayınevi, Tiflis, 1975.

Nodar Noca'nın, eski Tiflis'in çok ulusal semti olan ve bugün hâlâ "Meydan" olarak anılan yerde yaşamış olması dikkat çekicidir. Kulağı çocukluğundan beri Azerbaycan diline aşinaydı. Bu nedenle üniversitede Türkçe öğrenmesi onun için hiç de zor olmamıştır.

c) Özbek dilinden:

1. Şarap Raşidov, Fırtadan Güçlüler, roman, "Nakaduli" Yayınevi, Tiflis 1961.

ç) Fransızcadan:

1. Romain Roland, Jan Kristof, Isyan, "Nakaduli" Yayınevi, Tiflis, 1975.

2. Jules Verne, 80 Günde Devriâlem, roman, "Nakaduli" Yayınevi, Tiflis, 1980.

Nodar Canaşıa çocukluğundan beri Fransızca öğrenmişti. Babası Nikoloz Canaşıa, eğitimini Paris'te almış ünlü bir ziraat mühendisiydi. Bu nedenle, babası küçük Nodar'ı erken yaşlardan itibaren Fransız bir hanıma emanet etti. Sonuç olarak, Gürcü okurlar Romain Rolland ve Jules Verne'in güzel romanlarının kusursuz çevirilerine ulaşmış oldu.

Prof.Dr. Nodar Canaşıa'nın yetiştirdiği Türkologlar arasında çeviri işleriyle uğraşan çok sayıda profesör, diplomat veya kültürel sahalarda görev yapan önemli isimler vardır. Bu ise, Nodar Canaşıa'nın adının minnettar müritlerinde yaşamaya devam etmesinin temelidir.

მარიკა ჯიქია
Marika Jikia

**პროფესორი ნოდარ ჯანაშია – ქართული
თურქოლოგიის მესაძირკვლე**

**PROFESSOR NODAR JANASHIA – THE FOUNDER OF GEORGIAN
TURKOLOGY**

GÜRCÜ TÜRKOLJİSİNİN KURUCUSU PROFESÖR NODAR CANAŞİA

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Ivane Javakhishvili Tiflis Devlet Üniversitesi

საკვანძო სიტყვები: გრამატიკული ცხრილები, პარადიგმები,
მორფოლოგია

Keywords: grammatical tables, paradigms, morphology

Anahtar Kelimeler: Dilbilgisi Tabloları, Paradigmaları, morfoloji

ბატონ ნოდარ ჯანაშიას სახელთანაა დაკავშირებული თურქოლოგიის განვითარება საქართველოში. მისი მოღვაწეობის სფეროში შედის როგორც თურქული დიალექტოლოგიის, ასევე აზერბაიჯანული და თურქული ენების გრამატიკული წყობის საკითხები. მის ნაშრომებს ფართო გამოხმაურება მოჰყვა უცხოურ თურქოლოგიაში (რუსეთში, პოლონეთში, უნგრეთში, თურქეთში, აზერბაიჯანში). თურქული ენის კვლევის საქმეში განსაკუთრებული ღვაწლის დასტურად ბატონი ნოდარი თურქეთის საენათმეცნიერო საზოგადოების წევრად იქნა არჩეული.

პროფესორი ნოდარ ჯანაშია იყო აღმოსავლეთმცოდნეთა საკავშირო ასოციაციის წევრი, თურქოლოგთა საბჭოს კომიტეტის წევრი, თურქოლოგიაში ხარისხების მიმნიჭებელი საბჭოს თავჯდომარე, აღმოსავლეთმცოდნეთა საქართველოს ასოციაციის წევრი და ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დიდი სამეცნიერო საბჭოს წევრი; მონაწილეობდა იმ სამეცნიერო არქეოლოგიურ ექსპედიციაში, რომელმაც თურქეთიდან საქართველოში ჩამოასვენა იმერეთის უკანასკნელი მეფის, სოლომონ II-ის, ნეშტი.

ბატონი ნოდარი 100-ზე მეტი სამეცნიერო სტატიისა და 3 მონოგრაფიის ავტორია.

XIX საუკუნის 30-იან წლებში (ადრიანოპოლის სამშვიდობო ხელშეკრულების თანახმად) აღმოსავლეთ ანატოლიის ვილაიეთებში მცხოვრები თურქულენოვანი ბერძნები საქართველოში, წალკის რეგიონში, გადმოსახლდნენ. მათი ენა საკმაოდ საინტერესო სოციალურ-ლინგვისტური ფენომენია. ბატონი ნოდარის პირველი სამეცნიერო ნაშრომები და საკანდიდატო დისერტაცია (1955) ზემო წალკის თურქულენოვანი მოსახლეობის მეტყველების თავისებურებების გამოვლენას მიეძღვნა; ხოლო სადოქტორო დისერტაციის (1970) თემა იყო თურქული ზმნის მორფოლოგიური ანალიზი ყველა პარამეტრით, ამომწურავად. ეს კვლევა მანიფესტირებულია ორი მონოგრაფიით.

სანიშნუა ნ. ჯანაშიას მესამე მონოგრაფია – თურქული ენა: გრამატიკული ცხრილები და პარადიგმები (ქართულ, რუ-

სულ და თურქულ ენებზე) (1987), რომელშიც გადმოცემულია თანამედროვე სალიტერატურო თურქული ენის მორფოლოგია. ენობრივი ფაქტების ჯანაშიასეული კვალიფიკაცია არსებითად განსხვავდება თურქოლოგიურ ლიტერატურაში აქამდე ცნობილი კვალიფიკაციისაგან და სისტემურ-ტიპოლოგიური მიდგომის შედეგია.

ბატონი ნოდარი გამოირჩეოდა სამაგალითო ერთგულებით უნივერსიტეტისადმი – ორმოცდაათი წელი მხოლოდ უნივერსიტეტის თურქოლოგიის კათედრაზე. ამათგან 40 წელზე მეტი ხელმძღვანელობდა თურქოლოგიის კათედრას. მისი საქმიანობა სხვადასხვა ჯილდოთი აღინიშნა, მათ შორის: ივ. ჯავახიშვილის სახელობის მედლით, შუა აზიის სხვადასხვა უნივერსიტეტის საიუბილეო მედლებით, II მსოფლიო ომში მონაწილეობისათვის მიღებული ჯილდოებით, საქართველოს ბუნების დაცვის სახელმწიფო კომიტეტის ოქროს მედლით „ბუნების ჯომაგი“.

The name of Professor Nodar Janashia is associated with the development of Turkology in Georgia. His field of activity includes issues of both Turkish dialectology and the grammatical structure of the Azerbaijani and Turkish languages. His works have received a wide response in foreign Turkology (in Russia, Poland, Hungary, Turkey, Azerbaijan). In recognition of his special contribution to the study of the Turkish language, N. Janashia was elected a member of the Linguistic Society of Turkey. Professor N. Janashia was a member of: the All-Union Association of Orientalists, the Committee of the Council of Turkologists, the Grand Scientific Council of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, the Georgian Association of Orientalists; he was the Chairman of the Council for Awarding Degrees in Turkology. He also participated in the scientific archaeological expedition which brought the remains of the last king of Imereti, Solomon II, from Turkey to Georgia.

Nodar Janashia is the author of more than 100 scientific articles and 3 monographs. In the 1930s (in accordance with the Adrianople Peace Treaty), Turkish-speaking Greeks living in the provinces of Eastern Anatolia migrated to the Tsalka region of Georgia. Their language is a rather interesting socio-linguistic phenomenon. N. Janashia's first scientific works and his candidate's thesis (1955) were devoted to revealing the speech features of the Turkish-speaking population of Tsalka.

The topic of his doctoral thesis (1970) was an exhaustive morphological analysis of the Turkish verb. This research was manifested in two monographs. An example is N. Janashia's third monograph – Turkish Language: Grammatical Tables and Paradigms (in Georgian, Russian and Turkish) (1987), which presents the morphology of the modern literary Turkish language. Janashia's qualification of linguistic facts is essentially different from the qualification known so far in the Turkological literature and is the result of a systemic-typological approach.

Professor Nodar Janashia was distinguished by exemplary devotion to the university – fifty years at the University's Department of Turkology alone. Of these, he headed the Department of Turkology for more than 40 years. His work was marked by various awards, including: Ivane Javakhishvili Medal, jubilee medals from various Central Asian universities, awards for participation in World War II, and the gold medal of the State Committee for Nature Protection of Georgia 'Supporter of Nature'.

Profesör Nodar Canaşıa'nın adı, Gürcistan'da Türkolojinin gelişimiyle ilişkilendirilmektedir. Çalışma alanı, hem Türk lehçeleri hem de Azerbaycan ve Türk dillerinin dilbilgisi yapısı konularını kapsamaktadır. Çalışmaları, yurt dışı Türkoloji çevrelerinde (Rusya, Polonya, Macaristan, Türkiye ve Azerbaycan) geniş yankı bulmuştur. Türk dilinin incelenmesine yaptığı özel katkılardan dolayı Bay Nodar, Türk Dil Kurumu'na seçilmiştir.

Profesör Nodar Canaşıa, Tüm Birlik Oryantalistler Derneği üyesi, Türkologlar Konseyi Komitesi üyesi, Türkoloji Dereceleri Verme Konseyi Başkanı, Gürcistan Oryantalistler Derneği üyesi ve İvane Cava-hişvili Tiflis Devlet Üniversitesi Büyük Bilim Kurulu üyesi olarak, İmereti'nin son kralı II. Süleyman'ın naaşının Türkiye'den Gürcistan'a getirilmesini sağlayan bilimsel arkeolojik keşif gezisine katılmıştır.

Nodar Canaşıa, 100'den fazla bilimsel makale ve 3 monografinin yazarıdır. 1930'larda (Edirne Barış Antlaşması uyarınca), Doğu Anadolu vilayetlerinde yaşayan Türkçe konuşan Rumlar Gürcistan'ın Tsalka bölgesine göç etmişlerdir. Onların dili oldukça ilginç bir sosyo-linguistik olgudur. Nodar Bey'in ilk bilimsel çalışmaları ve tez çalışması (1955), Tsalka'nın Türkçe konuşan nüfusunun konuşma özelliklerini ortaya koymaya adanmıştır.

Nodar Canaşıa'nın doktora tezi konusu ise (1970) Türkçe fiilin tüm parametreleriyle kapsamlı bir morfolojik analiziydi. Bu araştırma iki monografide kendini göstermiştir.

N. Janashia'nın modern edebi Türk dilinin morfolojisini sunan üçüncü monografisi – Türk Dili: Dilbilgisi Tabloları ve Paradigmaları (Gürcüce, Rusça ve Türkçe) (1987)'dir. Canashia'nın dilsel olguları nitelmesi, Türkoloji literatüründe bugüne kadar bilinen nitelemelerden esasen farklıdır ve sistemik-tipolojik bir yaklaşımın sonucudur.

Bay Nodar Canaşıa, üniversiteye olan örnek bir bağlılıkla – sadece üniversitenin Türkoloji Bölümü'nde elli yıl geçirmiş olmasıyla- öne çıkmıştır. Bu süre zarfında, Türkoloji Bölümü'nün 40 yıldan fazla başkanlığını yapmıştır. Çalışmaları, İvane Cavahişvili Madalyası, çeşitli Orta Asya üniversitelerinden jübile madalyaları, II. Dünya Savaşı'na katılım ödülleri ve Gürcistan Doğa Koruma Devlet Komitesi'nin "Doğa Destekçisi" altın madalyası da dahil olmak üzere çeşitli ödüllerle taçlandırılmıştır.

ელენე გიუნაშვილი
Helen Giunashvili

**XVII-XVIII საუკუნეების სპარსული და
ქართულ-სპარსული ისტორიული საბუთები
ზოგიერთი სამოხელეო ტერმინის შესახებ**

**CONCERNING SOME OFFICIAL TERMS
IN THE 17TH-18TH CENTURIES PERSIAN AND
GEORGIAN-PERSIAN HISTORICAL DOCUMENTS**

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ilia State University

გიორგი წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი
Giorgi Tsereteli Institute of Oriental Studies

საკვანძო სიტყვები: ქართულ-სპარსული დოკუმენტები, მინბაში,
იუზბაში//უზბაში

Keywords: Georgian-Persian documents, minbashi, yuzbashi/uzbashi

XVI საუკუნის 80-იანი წლებიდან XVIII საუკუნის ჩათვლით აღმოსავლეთ საქართველოში, ქვეყნის პოლიტიკური ვითარებიდან და ირანზე საკმაოდ ხანგრძლივი ვასალური დამოკიდებულებიდან გამომდინარე, ქართველი მეფეებისა და ბატონიშვილების მიერ ქართულ დოკუმენტებთან ერთად გაიცემოდა სპარსული და ქართულ-სპარსული ისტორიული საბუთებიც.

ამ პირველწყაროების ენობრივი ასპექტების კვლევა მნიშვნელოვანია სოციალურ-ადმინისტრაციული ტერმინოლოგიისა და მასთან დაკავშირებული სამოხელეო ინსტიტუტების შესწავლისთვის.

მოხსენებაში განხილულია XVII საუკუნის სპარსული საბუთები (Pd-13, Pd 72, Pd 73) და ქართულ-სპარსული ისტორიული დოკუმენტი Hd-1553, რომლებიც ეხება ქართლის ირანზე ვასალური დამოკიდებულების შედეგად წარმოქმნილი მოხელეების (**მინბაში, იუზბაში**) სოციალური და უწყებრივი ფუნქციონირების საკითხებს.

მინბაში მე-17 საუკუნიდანაა დამკვიდრებული ქართულ სამოხელეო ტერმინოლოგიაში. იგი ადგილობრივი, „საქვეყნოდ გამრიგე“ სამხედრო მოხელეა, მნიშვნელოვანი ფიგურა შუა საუკუნეების ქართულ სამოხელეო აპარატში, რომლის ფუნქციები მოიცავს გარკვეული ტიპის ადგილობრივ საქმეებსაც. ტერმინი საქართველოში როსტომის მეფობის პერიოდში ჩნდება, როდესაც აღმოსავლეთ საქართველოში მტკიცედ იკიდებს ფეხს ირანის მმართველობა. **მინბაშის** შესახებ მასალა დაცულია ქართულ, სპარსულ და ქართულ-სპარსულ ისტორიულ დოკუმენტებში. ვახტანგ მეექვსის (1675-1737) მიერ შედგენილ „დასტურლამალში“ მოხსენებულია აღნიშნული თანამდებობა და ჩამოთვლილია ის გადასახადები, რომლებსაც იღებდა **მინბაში**. იგი თბილისის გარნიზონის უფროსად და, ამავე დროს, ირანის მოხელედ ითვლებოდა ერეკლე მეორის დროსაც. **მინბაშებს**, სამხედრო ფუნქციის გარდა, მმართველობის საერთო ფუნქციაც ეკისრებოდათ.

იუზბაში//უზბაში (თურქ. ასეულის მეთაური, ასისტავი) სამხედრო მოხელე იყო. როსტომ მეფემ, ყიზილბაშთა წესისამებრ, ასისტავს **უზბაში** უწოდა. XVII-XVIII სს-ის ძეგლების მიხედვით, ქართლსა და კახეთში ის სახელი/თანამდებობაა, თუმცა მის პარალელურად ვხვდებით ასისტავსაც. ვახტანგ მეფის „დასტურლამალის“ მიხედვით, უზბაში//იუზბაში **ყულარაღასს** ემორჩილებოდა, ხოლო XVIII ს. მეორე ნახევარში – **მინბაშს**.

1744 წელს გაცემული სპარსული დოკუმენტები (Pd 72, Pd 73) ადასტურებს **იუზბაშის** მაღალ რანგს მოხელეთა იერარქიაში. ისინი ასახავს **იუზბაშ** ყაფლან ბარათაშვილის თხოვნას ნადირ-შაჰისა და თეიმურაზ მეორისადმი გაფანტული გლეხებისა და ბორჩალოს თათრების დაბრუნების თაობაზე.

From the 16th to the 18th centuries, due to the political situation in Eastern Georgia and the country's long-term vassal dependence on Iran, Georgian kings and princes issued Persian and Georgian-Persian historical documents along with Georgian deeds.

Researches of linguistic aspects of the Persian and bilingual Georgian-Persian historical documents is of special interest from the viewpoint of socio-administrative terminology and related official institutions.

The paper discusses the 17th-century Persian documents (Pd-13, Pd 72, Pd 73) and the Georgian-Persian historical document Hd-1553, which deal with the social and institutional functioning of officials (**minbashi, yuzbashi**) emerged as a result of Kartli's vassal dependence on Iran.

The name **minbashi** was established in Georgian official terminology from the 17th century. It expressed a local, “public” military official, an important figure in the medieval Georgian official apparatus, whose functions also included certain types of local affairs. The term appears in Georgia during the reign of Rostom, when Iranian rule firmly established itself in Eastern Georgia. The

material about the **minbashi** is preserved in Georgian, Persian and Georgian-Persian historical documents. The “Dasturlamali” compiled by Vakhtang VI (1675-1737) mentions this position and lists the taxes that the **minbashi** received. He was considered the head of the Tbilisi garrison and, at the same time, an official of Iran during the reign of Emperor Erekle II. Besides military role, **minbashis** also served a common function in governance.

The term “**yuzbashi**”/“**uzbashi**” (Turk. commander of a company), Geo. “asistavi”/centurion) expressed a military official. King Rostom called the “asistavi” **uzbashi** according to the Qizilbash rule. In the monuments of the 17th-18th centuries, it is a title/rank in Kartli and Kakheti, although we also find the name “asistavi” in parallel with it.

Persian documents issued in 1744 (Pd 72, Pd 73) confirm the high rank of the **yuzbashi** in the hierarchy of officials.

They depict the request of Yuzbash Qaplan Baratashvili to Nadir Shah and to Teimuraz II for the return of his scattered peasants and the Borchalo Tatars.

Erdoğan Boz

Erdogan Boz

**YUNUS EMRE DİVANI VE RİSALETÜ'N-NUSHİYYE'DE EŞ VEYA
YAKIN ANLAMLI 'AKIL, US, ÖĞ VE ES' SÖZCÜKLERİNİN KULLANIMI
ÜZERİNE**

**ON THE USE OF THE WORDS “AKIL, US, ÖĞ, AND ES”, WHICH HAVE
EQUAL OR SIMILAR MEANINGS IN THE DIVAN OF YUNUS EMRE
AND RISALETÜ'N-NUSHIYYE**

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eskisehir Osmangazi University

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, Divan, Risaletü'n-Nushiyye, Yapı, Anlam

Keywords: Yunus Emre, Divan, Risaletü'n-Nushiyye, structure, meaning

Türk Edebiyatının en güçlü şairlerinden biri olan Yunus Emre'nin iki eseri vardır; Divan ve Risaletü'n-Nushiyye. Hem Yunus Emre hem de bu iki eser üzerinde sayısız bilimsel çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların önemli bir kısmı dilbilgisi alanına aittir. Dilbilgisi çalışmaları da çoğunlukla eserler üzerindeki sesbilgisi, biçimbilgisi ve sözdizimi araştırmalarından ibarettir. Bununla birlikte çok azımsanmayacak kadar söz varlığı çalışmaları da yapılmıştır. Biz bu bildiride bir söz varlığı çalışması yapmak amacındayız. Eş veya yakın anlamlı olan “akıl, us, ög ve es” sözcüklerini kapsayacaktır. Ayrıntılı bir tarama sonunda elde edilecek verilerden önce her bir sözcük kendi içinde değerlendirilecek ve daha sonra dördünün de yer aldığı bir karşılaştırma yapılacaktır. Başlangıçta söz konusu sözcüklerin geniş anlamda kullanım biçimleri yani içinde bulunduğu yapılar tespit edilecek (birleşik eylem, kalıp söz, birleşik sözcük vd.) ve buna bağlı oluşan anlamlar verilecektir. Böylelikle Yunus Emre'nin hangi eserinde hangi sözcükleri hangi yapı ve anlamda kullandığı tespit edilerek bunun nedenleri üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Yunus Emre, one of the most influential poets in Turkish literature, has two works: Divan and Risaletü'n-Nushiyye. Numerous scholarly studies have been conducted on both Yunus Emre and these two works. A significant portion of these studies are in the field of grammar. Grammatical studies mostly consist of phonetic, morphological, and syntactic studies on the works. In addition, a significant amount of vocabulary work has also been conducted.

In this paper, we aim to undertake a vocabulary study. It will cover the words with similar or synonymous meanings, “akıl, us, ög, and es”. From the data obtained through a detailed review, each word will be evaluated individually, and then a comparison will be made of all four. Initially, the broad usage of the words in question, that is, their structures (compound verbs, formulaic expressions, compound words, etc.), will be identified, and the meanings derived from them will be presented. This will determine which words Yunus Emre used in which works, with what structure and meaning, and will attempt to explore the reasons for this.

მზისა ბუსკივაძე
Mzisa Buskivadze

„ხელმოცარულთა“ საკითხი თურქულ ლიტერატურაში
(სელიმ იშიქიდან ოსმანამდე)

THE ISSUE OF THE DISCONNECTED IN TURKISH LITERATURE:
FROM SELIM IŞIK TO OSMAN

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: თურქული ლიტერატურა, ოღუზ ათაი, აიფერ თუნჯი,
ხელმოცარულები

Keywords: Turkish literature, Oğuz Atay, Ayfer Tunç, The Disconnected

ცივილიზაციისა და კულტურული არეალის ცვლილების შედეგად თურქული ლიტერატურა განვითარების მეტად საინტერესო გზას გადის. ლიტერატურის ჩამოყალიბებაზე, ეროვნული მახასიათებლების გარდა, მნიშვნელოვან გავლენას მსოფლიო ლიტერატურული პროცესებიც ახდენს. მოდერნიზმის ეპოქამ, რომელიც სკეპტიკური განწყობებითა და ადამიანის ეგზისტენციური მდგომარეობის გააზრებით გამოირჩეოდა, თურქულ ლიტერატურაში თავისებური ფორმით იჩინა თავი. თუ მანამდე ლიტერატურა დიდაქტიკურ-ალმზრდელობითი ხასიათის ან სოციალური თემატიკის ასახვის ფუნქციას ატარებდა, ინდივიდის, მისი შინაგანი სამყაროსა და არსებობის მნიშვნელობის საკითხი ყურადღების მიღმა რჩებოდა. მე-20 საუკუნეში ცენტრალურ თემად იქცა ადამიანის ურთიერთობა სამყაროსთან – აქტიურად იყო თუ არა ადამიანი ჩართული სამყაროში მიმდინარე პროცესებში, თუ მხოლოდ გარედან აკვირდებოდა მას.

ეგზისტენციალისტებმა ადამიანის ბედის წინასწარგანსაზღვრულობის იდეა უარყვეს და პასუხისმგებლობა საკუთარ ქმედებებზე თავად ადამიანს დააკისრეს. მე-20 საუკუნის თურქული ლიტერატურის ავტორები სოციალური თემატიკიდან თანდათან ინდივიდის შინაგანი სამყაროს შესწავლაზე გადავიდნენ. იესუფ ატილგანის რომანში „უსაქმური“ (1959) პირველად გამოიკვეთა სოციალურად გაუცხოებული და უიმედობისთვის განწირული ინტელიგენტის სახე. მთავარი გმირი, სახელად ჯ., შეიძლება ჩაითვალოს თურქული ლიტერატურის „ხელმოცარულთა“ კლასის პირველ წარმომადგენლად. აღნიშნული თემა შემდგომ უფრო სიღრმისეულად და დრამატულად ვითარდება ოლუზ ათაის რომანში „ხელმოცარულები“ (1972), რომლის გმირი, სელიმ იშიქი, სულიერი კრიზისის ფონზე თვითმკვლელობით ასრულებს სიცოცხლეს. სოციალური გარემო და მორალური შეხედულებები მასში ბურჟუაზიული ფასეულობების მიმართ ზიზღს აჩენს. აიფერ თუნჩის რომანში „ოსმანი“ (2020) კვლავ აქტუალიზდება სოციალური ნორმების სიმძიმისა და ფსიქოლოგიური წნეხის როლი. რომანის მთავარი გმირი, ოსმანი, განათლებული, მუსიკაზე შეყვარებული ახალგაზრდაა, რომე-

ლიც ცდილობს ფულის პრიმატზე დაფუძნებულ საზოგადოებას ქეშმარიტი ღირებულებები დაუპირიპიროს, თუმცა ამ ბრძოლაში მარცხდება და სიცოცხლეს თვითმკვლელობით ასრულებს. მოხსენების ფარგლებში ჩვენი მიზანია: ა) რომანებში „ხელმოცარულები“ და „ოსმანი“ მთავარი პერსონაჟების ფსიქოლოგიური პორტრეტების დადგენა და ანალიზი; ბ) სოციალური გარემოსა და ოჯახის, განსაკუთრებით, მამის დომინანტური როლის გამოკვეთა პერსონაჟთა იდენტობის ფორმირების პროცესში. კვლევის თეორიულ საფუძველს წარმოადგენს ფსიქოანალიზის მეთოდი, რომელიც საშუალებას იძლევა დავაკვირდეთ პერსონაჟთა იდენტობის ფორმირებას, გამოვავლინოთ ტრავმის, დანაშაულის გრძნობისა და ჩახშობილი სურვილების დამლუპველი როლი გმირების ცხოვრებაზე. ოღუზ ათაის „ხელმოცარულები“ და აიფერ თუნჩის „ოსმანი“ არა მხოლოდ სოციალურ მარგინალიზაციას, არამედ ადამიანის ფსიქოლოგიურ კრიზისსაც ასახავს. სელიმისა და ოსმანის მაგალითები წარმოაჩენს „ხელმოცარული პერსონაჟის“ ტიპაჟის გენეზისს, რომელიც თანამედროვე თურქულ პროზაში ინდივიდუალური ტრავმის, სოციალური იზოლაციისა და კულტურული კონფლიქტების სინთეზის ზუსტი რეფლექსიაა.

With the transformation of civilization and cultural spheres, Turkish literature has taken a particularly interesting developmental trajectory. In shaping literature, in addition to national characteristics, global literary processes have exerted a significant influence. The modernist era, characterized by skeptical perspectives and an awareness of the human existential condition, manifested itself in Turkish literature in a unique form. Previously, literature primarily served didactic and pedagogical purposes or focused on social themes, leaving little attention to the individual, their inner world, and the significance of existence.

In the twentieth century, the central theme became the human relationship with the world – whether individuals were actively engaged in the processes unfolding around them or merely observing from the outside. Existentialists rejected the notion of predetermined fate and placed responsibility for one's actions squarely upon the individual. Consequently, Turkish authors gradually shifted their focus from social themes to the exploration of the individual's inner world. In Yusuf Atılgan's novel "Aylak Adam" (1959), the figure of the socially alienated and hopeless intellectual emerges for the first time. The protagonist, named C., can be regarded as one of the earliest representatives of the "idle" character type in Turkish literature.

This theme is developed more profoundly and dramatically in Oğuz Atay's novel "Tutunamayanlar" (1972), whose protagonist, Selim Işık, concludes his life through suicide against the backdrop of a spiritual crisis. The social environment and prevailing moral values evoke in him a profound disdain for bourgeois values. In Ayfer Tunç's novel "Osman" (2020), the weight of social norms and the pressures of psychological strain are once again brought to the forefront. The protagonist, Osman, is an educated young man passionately devoted to music, who strives to confront a society dominated by the primacy of money with true values. Nevertheless, he fails in this struggle and ultimately ends his life through suicide.

The objectives of this study are: a) to determine and analyze the psychological portraits of the main characters in "Tutunamayanlar" and "Osman"; b) to examine the influence of the social environment and family, particularly the dominant role of the father, on the formation of the characters. The theoretical framework of this research is grounded in psychoanalytic methodology, which allows for a close examination of the formation of character identity and the identification of the destructive roles of trauma, guilt, and repressed desires in the lives of the protagonists. Oğuz Atay's "Tutunamayanlar" and Ayfer Tunç's "Osman" not only depict social marginalization but also reflect profound psychological crises. The examples of Selim and Osman illustrate the genesis of the "idle" character type, which in contemporary Turkish prose serves as a precise reflection of the synthesis of individual trauma, social isolation, and cultural conflict.

ქეთევან გორგაძე
Ketevan Gorgadze

**გენდერული სტერეოტიპების რეპრეზენტაცია თურქულ
ანდაზებში**

**REPRESENTATION OF GENDER STEREOTYPES IN TURKISH
PROVERBS**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: გენდერი, გენდერული სტერეოტიპი,
რეპრეზენტაცია, თურქული ანდაზა

Keywords: gender, gender stereotype, representation, Turkish proverb

თანამედროვე ჰუმანიტარული მეცნიერებების ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს გენდერული კვლევები. გენდერი წარმოდგენილია როგორც **სოციალურად კონსტრუირებული კატეგორია**, რომელშიც კულტურული ნარატივები განსაზღვრავს მამაკაცისა და ქალის ქცევით მოლოდინებს, გავლენას ახდენს იდენტიფიკაციასა და საზოგადოებრივ ქცევაზე.

მიუხედავად იმისა, რომ გენდერული კვლევები ფართო ასპექტებს მოიცავს, ენობრივი სტერეოტიპების კვლევა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სტერეოტიპების ფორმირებისა და რეპრეზენტაციის პროცესის უკეთ შესასწავლად. ნაშრომის მიზანია **გენდერული სტერეოტიპების რეპრეზენტაციის ანალიზი თურქულ ანდაზებში**. კვლევის ემპირიული ბაზა მოიცავს თურქულ ანდაზებს – მოკლე, დიდაქტიკურ ხალხურ გამონათქვამებს, რომლებიც ასახავს კულტურულად დამკვიდრებულ გენდერულ როლებს. ანდაზები წარმოადგენს **გენდერული რეპრეზენტაციის სივრცეს**, სადაც ენა ასახავს და ამყარებს პატრიარქალურ ნორმებს. მამაკაცი ხშირად წარმოდგენილია როგორც აქტიური, წამყვანი და მორალურად ღირსეული ფიგურა („Erkek sel, kadın göl“/„კაცი წარღვნაა, ქალი კი – ტბა“), „Kadının şamdanı altın olсамумунu dikecek erkektir“/„ქალს ოქროს შანდალი რომც ჰქონდეს, სანთელს მამაკაცი ანთებს“), ხოლო ქალი – როგორც პასიური ან მეორეხარისხოვანი ფიგურა. იშვიათად, თუმცა გვხვდება ანდაზები, რომლებშიც ქალი აქტიური ფიგურაა, რაც წინააღმდეგობაში მოდის დამკვიდრებულ გენდერულ სტერეოტიპებთან („Kadının fendi erkeği yendi“ /„ქალის ეშმაკობამ კაცი დაამარცხა“, „Evi ev eden avrat“ /„სახლს სახლად ქალი აქცევს“).

მეთოდოლოგიურად კვლევა ეფუძნება **თვისობრივი ანალიზის და შედარებით-შეპირისპირებითი ინტერპრეტაციის მეთოდებს**, რაც საშუალებას იძლევა, დეტალურად განისაზღვროს გენდერული სტერეოტიპების ენობრივი მექანიზმები და მათი სოციალური მნიშვნელობა.

ნაშრომში განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ლექსე-
მას **“Adam”** (ადამიანი / მამაკაცი), რომელიც ენობრივად ასო-
ცირდება მამაკაცობასა და მორალურ ღირსებებთან, ხაზგასმით
აჩვენებს ენის როლს გენდერული ნორმების ფორმირებაში.

კვლევის შედეგები ადასტურებს, რომ თურქული ანდაზები
არა მხოლოდ ასახავს გენდერულ სტერეოტიპებს, არამედ მონა-
წილეობს მათ **კულტურულ და სოციალურ რეპროდუცირებაში**.

Gender studies is one of the priority areas of contemporary humanities. Gender is presented as a socially construed category, in which cultural narratives determine behavioral expectations of men and women, influencing identification and public conduct.

While gender studies cover a wide range of aspects, research of the linguistic stereotypes is of particular significance for better understanding of the process of formation and representation of those stereotypes. The goal of the work is to analyze the representation of gender stereotypes in Turkish proverbs. The empirical basis of the research includes Turkish proverbs – short folk expressions that reflect culturally established gender roles. Proverbs provide gender representation space where the language depicts and strengthens the patriarchal norms. A man is frequently presented as an active, leading and morally worthy personality („Erkek sel, kadın göl“ / “Man is a flood and woman is a lake”) (“Kadının şamdanı altın olsa mumunu dikecek erkektir“ / Even if a woman has a golden candlestick, the man is a one lighting the candle); while a woman is portrayed as a passive or secondary character. Though, rarely, there are proverbs where a woman is an active figure contradicting to the established gender stereotypes (“Kadının fendi erkeği yendi“ / “Woman’s craft defeated a man”, “Evi ev eden avrat”/ “Home is home, due to the woman”).

Methodologically, the research is based on the qualitative analysis and comparative-juxtaposition interpretation methods, allowing detailed determination of the linguistic mechanisms of gender stereotypes and their social significance.

The work pays particular attention to the lexeme “**Adam**” (human / male), linguistically associated with masculinity, moral qualities, emphasizing the role of language in the formation of gender norms.

Research results confirm that Turkish proverbs not only reflect gender stereotypes but also participate in their cultural and social reproduction.

ნინო დოლიძე

Nino Dolidze

**არაბული ემიგრანტული ლიტერატურა და
მისი შესწავლა**

ARABIC EXILE LITERATURE AND ITS RESEARCH

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: ემიგრანტული ლიტერატურა, თანამედროვე
არაბული ლიტერატურა

Keywords: exile writings, contemporary Arabic literature

არაბულმა ემიგრანტულმა ლიტერატურამ მე-20 საუკუნის დასაწყისიდან განვითარების სამი მთავარი ეტაპი განვლო: 1) ადრეული (1900-1920-იანი წ.წ.); 2) შუა (1930-იანი-1960-იანი წ.წ.) და 3) ბოლო (1970-იანებიდან დღემდე). შესაძლებელია, თვალი გავადევნოთ, თუ როგორ აისახებოდა მასში არაბული ემიგრანტული ყოფა და თუ როგორ ყალიბდებოდა ახალი ლიტერატურული კანონები. მიგრაციის გამოცდილება უახლესი არაბული ლიტერატურის ჩამოყალიბების მთავარ ფაქტორად იქცა. მე-20 და 21-ე საუკუნის მწერლობაზე მსჯელობისას გვერდს ვერ ავუვლით მის ანალიზს, მისი შესწავლის გზებისა თუ მეთოდების განხილვას. პირველ ეტაპზე ემიგრანტ არაბ ავტორს ერთგვარი ინტერპრეტატორის პოზიცია ჰქონდა – ის არაბულ კულტურას ამერიკულ თუ ბრიტანულ საზოგადოებას აცნობდა. როგორც წესი, მისი ინტერპრეტაცია ორიენტალისტურ პრიზმაში გაივლიდა ხოლმე, რაკი დასავლურ ჰეგემონიას ვერ აიცილებდა თავიდან. მეორე ეტაპზე წინ წამოიწია კოლონიზატორსა და კოლონიზირებულს შორის ურთიერთობამ, რაც მიგრანტ პერსონაჟს პოსტკოლონიურ კონტექსტში აქცევდა – დასავლეთის იდეალიზაციას ის იდენტობის კრიზისამდე მიჰყავდა. დასავლური „სხვა“ კი ყოველთვის მოდერნულობასთან ასოცირდებოდა. მესამე ეტაპზე შეიცვალა დასავლეთის აღქმა, დასავლეთ-აღმოსავლეთის დაპირისპირება კი უმნიშვნელო საკითხი გახდა, თუმცა მთავარი გმირის ცვალებადი ადგილი, გაუცხოება, აუტსაიდერობა, თვითგამორკვევა, იდენტობა ემიგრანტული მწერლობის მთავარ თემებად დარჩა. თუ მე-20 საუკუნეში ეროვნული იდენტობა მკვეთრად გამოხატული კულტურული მარკერი იყო, მიგრაციის საუკუნედ წოდებულ 21-ე საუკუნეში ეროვნულობისა და მიკუთვნებულობის კონცეპტები ისეთი მონოკულტურული აღარ არის. ემიგრანტის კულტურული იდენტობა აღარ ეკუთვნის ერთ ჰომოგენურ თუ ფიქსირებულ კატეგორიას. მნიშვნელოვანი ხდება ყოველი კონკრეტული ადამიანის გამოცდილებაზე დაკვირვება, რაც ტრანსნაციონალური (ან ტრანსეროვნული), ტრანსკულტურული თუ გენდერული

იდენტობების ახალ ფორმებს აყალიბებს. მასობრივი მიგრაციის პირობებში გადასახლებულთა გამოცდილების სრულიად ახლებურ რეპრეზენტაციას ვაწყდებით – ის გლობალურ კონტექსტში აისახება. 21-ე საუკუნის არაბულ ემიგრანტულ ლიტერატურაში დასავლური მეგაპოლისის სახეც კი შეცვლილია – ის არის მულტიკულტურული გლობალური სივრცე და არა დასავლეთისა და აღმოსავლეთის პარადიგმის ქრილში გაიდებულ ქალაქი. 90-იან-2000-იანი წლების არაბული მწერლობა დასავლეთის იდეალიზაციას, აბსტრაგირებასა და ესთეტიზაციას თავს საბოლოოდ აღწევს. არაბული ემიგრანტული ლიტერატურის შესწავლა ჯერ კოლონიურ და პოსტკოლონიურ, შემდეგ მულტიდისციპლინურ კონტექსტში უნდა წარიმართოს. ე.წ. მულტიდისციპლინური წაკითხვა ისეთ სფეროებს მოიცავს, როგორიცაა მედიის, ტრამვის, მიგრაციის, გენდერის, მიგრანტთა, ლტოლვილთა თუ კულტურის კვლევები, შედარებითი ლიტერატურა ა.შ. თუმცა ზოგიერთი მეცნიერი ფიქრობს, რომ ახლო აღმოსავლეთში ორიენტალისტური და კოლონიური რეჟიმების შექრისა და იქ აშშ-ისა თუ ევროპის აშკარა დომინაციის გამო არაბული ემიგრანტული მწერლობა არც დღეს უნდა დარჩეს პოსტკოლონიურ კონტექსტში მსჯელობის მიღმა. უნდა გავანალიზოთ ის, რაც ემიგრანტულ ტექსტში ალტერნატიული დისკურსებით, ხმებით, სურათ-ხატებით, პოეტიკის, ესთეტიკის საშუალებით გადმოიცემა და ამის ფონზე უნდა განვიხილოთ ყველა იდეოლოგიური, ეთიკური, პოლიტიკური თუ სხვა პრობლემატური საკითხი.

Arabic Exile Literature can be divided into three main periods: 1) Early (1900-1920s); 2) Middle (1930s-1960s) and Recent (from the 1970s till today). It is possible to observe how the life in exile was reflected and how the new literary canons were born in it. The experience of migration became one of the main factors in the shaping of modern Arabic literature. Therefore, while discussing the writings of the 20th-

21st centuries it is impossible to avoid neither the analysis of the exile texts nor the ways and methods of their research.

The Arab writers of the first period had the function of interpreters – they used to deliver Arabic culture into the American or British societies. Their interpretation was orientalist because of the definite Western hegemony in those times. The next period was also marked by the idealization of the West, which used to cause the main hero's identity crisis. The key theme was the relationship between the colonizer and the colonized, while the Western "other" was always associated with the modernity. As for the last period, the perception of the West by Arab writers has definitely changed. West-Eastern paradigm is not so important any more, while alienation, outsideness, self-discovery and identity are still the main issues of the Arabic exile literature.

In the 21st century, the concept of nationality is not so monocultural as before. It is important to observe every single migrant's experience to reveal the new forms of transcultural, gender and transnational identities. In the epoch of mass migration, we can find new forms of representation of the exile's experience. Mostly it is expressed in global context. Even the image of Western megapolises is changed. It is a multicultural global space and not the idealized city any more. The Arabic Literature of the recent period has avoided false idealization of the West as well as its abstraction.

Arabic exile literature must be researched in colonial, postcolonial and multidisciplinary contexts. Multidisciplinary reading includes media studies, trauma studies, gender studies, cultural studies, migration studies, refugee studies, comparative literature, etc. But some researches think that even today Arabic exile literature must not remain outside the discussion in postcolonial context because of establishing new orientalist and colonial regimes in the Near East and because of the definite domination of the USA and Europe there. We have to discuss everything that is expressed through alternative discourses, voices, images, poetics and aesthetics in these texts to analyze all ideological, ethical and political problems.

ზაზა შაშიკაძე, ლიანა ჭყონია
Zaza Shashikadze, Liana Chkonia

ათინას ნაჰიე ბათუმის სანჯაყში (XVIII ს-ის დასაწყისი)
ATHINA SUBDISTRICT IN THE BATUMI SANJAK
(EARLY 18TH CENTURY)

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Batumi Shota Rustaveli State University

საკვანძო სიტყვები: ათინა, დავთარი, აღწერა, გვარ-სახელები
Keywords: Athina, defter, description, family names

ათინა აღმოსავლეთ ქანეთის/ლაზეთის ნაწილია. მისი ამჟამინდელი სახელწოდებაა ფაზარი და თურქეთის რესპუბლიკის რიზეს პროვინციის (il) ერთ-ერთი რაიონია (ilçe).

ათინას წარსული, ისევე როგორც მთლიანი ლაზეთისა, მჭიდროდ არის დაკავშირებული ძველი კოლხეთის ისტორიასთან. ლაზეთის, როგორც ერთ-ერთი ქართული ტომის, წარსულის ნებისმიერი პერიოდის ისტორიული, ეთნოლოგიური, ლინგვისტური თუ სხვა მიმართულებით კვლევა, ვფიქრობთ, ერთგვარ წვლილს შეიტანს იმ საერთო ისტორიის გაშუქების საქმეში, რაც ყოველთვის აქტუალური იყო ქართულ ისტორიოგრაფიაში.

მოხსენება შეეხება „ბათუმის ლივის ვრცელ დავთარში“ შეტანილ 1700-იანი წლების ათინას აღწერას. ადმინისტრაციულად იგი ამ დროს ბათუმის სანჯაყის ნაჰიე იყო, რომელშიც 70 დასახლებული პუნქტია აღწერილი. დავთრის ანალიზის საფუძველზე დადგენილია ათინას ტოპონიმის სახელი, რომელიც სრულიად ქართველური წარმომავლობისაა, თუ არ ჩავთვლით რამდენიმე გამონაკლისს ბერძნულის და თურქულის სახით; აღდგენილია დემოგრაფიული, ეთნიკური, რელიგიური და სოციალურ-ეკონომიკური სურათი; ნათლად ჩანს ოსმალთა მიერ ადგილზე დადგენილი მმართველობისა და მიწისმფლობელობის წესები; ლაზური ეკლესია, „ტაო-კლარჯეთის“ ქართულისგან განსხვავებით, კონსტანტინოპოლის მართლმადიდებელ პატრიარქის სამწყსო იყო.

ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო და საყურადღებოა აღწერაში დაფიქსირებული -ვა, -ია, -ში, -იანი, -სკირი და სხვა სუფიქსიანი ლაზური მემკვიდრეობითი სახელები (საგვარეულო სახელი, გვარ-სახელი, ოჯახის, შტოს, სანათესაოს კრებსითი სახელი – როგორც გნებავთ, ისე მოვიხსენიოთ) ისეთები, როგორებიცაა: კოკავა, ხორავა, იოვანვა, კანტივა, ფილანივა, სოსოვა, კოკოვა, ჩეჩევა, ჭანჭივა... მელია, სალია, მანია... ანურიში, ანარაში... კოდინი, ჩოჩორიანი... პაპასკირი, სავასკირი, პეტრესკირი... ხომერიკი, ხალდი და ა.შ.

XVIII საუკუნეში, უფრო ზოგადად რომ ვთქვათ, გვიან შუა-საუკუნეებში ლაზებში გამოვლენილი გვარ-სახელები და მათი

წარმოების თავისებურებები კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ საქართველოს შავიზღვისპირეთში შუასაუკუნეებში არსებობდა ერთიანი კოლხური (მეგრულ-ლაზური) ეთნიკური და ლინგვისტური სივრცე.

Athina is a part of Eastern Chaneti/Lazeti. Its modern name is Fazari, and it is one of the districts (ilçe) of the Rize Province (il) in the Republic of Turkey.

The history of Athina, like all of Lazeti, is closely connected with the history of ancient Colchis. The study of the Laz people, one of the Georgian tribes, through historical, ethnological, linguistic, and other perspectives contributes to the broader understanding of our shared past, which has always been an important topic in Georgian historiography.

The presentation concerns the description of Athina recorded in the “Extensive Defter of Liva of Batumi”, dating from the 1700s. At that time, Athina was an administrative subdistrict (nahiye) of the Batumi Sanjak, containing descriptions of 70 populated settlements.

Based on the analysis of the register, the toponymy of Athina has been established, which is entirely of Georgian origin, with only a few exceptions of Greek and Turkish derivation. The study reconstructs the demographic, ethnic, religious, and socio-economic landscape of the area. It also clearly reveals the Ottoman administrative and land-ownership systems established in the region. The Laz Church, unlike the “Tao-Klarjeti” Georgian Church, belonged to the jurisdiction of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople.

One of the most interesting and noteworthy findings in the register is the documentation of Laz hereditary family names (clan, lineage, or kinship group names, however one may term them) with suffixes such as -va, -ia, -shi, -iani, -skiri, and others. Examples include: Kokava, Khorava, Iovanva, Kantiva, Philaniva, Iovanva, Sosova, Koko-

va, Checheva, Chanchiva... Melia, Salia, Mania... Anurishi, Anarashi... Kodiani, Chochoriani... Papaskiri, Savaskiri, Petreskiri... Khomeriki, Khaldi, and so on.

The family names and naming patterns that appeared among the Laz people in the 18th century, or more broadly in the late Middle Ages, once again confirm that the Black Sea coastal region of Georgia in the medieval period represented a unified Colchian (Megrelian-Laz) ethnic and linguistic space.

დავით თავაძე

Davit Tavadze

**თურქეთის რესპუბლიკის თავდაცვითი სექტორის
ინსტიტუციური რეფორმების გამომწვევი მიზეზების
თვისობრივი ანალიზი**

**A QUALITATIVE ANALYSIS OF THE DRIVING FACTORS BEHIND
INSTITUTIONAL REFORMS IN THE DEFENSE SECTOR OF THE
REPUBLIC OF TÜRKIYE**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: თურქეთი, შეიარაღებული ძალები,
ინსტიტუციური რეფორმები, სამხედრო-სამოქალაქო ურთიერთობები,
დემოკრატიზაცია

Keywords: Türkiye, armed forces, institutional reforms, civil-military
relations, democratization

XVIII საუკუნის მეორე ნახევარში ოსმალეთში დაწყებული რეფორმების „შიდა მტრებისგან“ დაცვა ეკისრებოდა არმიას. აღნიშნული პრაქტიკა მემკვიდრეობით გადაეცა თურქეთის რესპუბლიკას. 1923 წლის შემდეგ თურქეთის რესპუბლიკის თავდაცვითი სექტორის გავლენა სცდებოდა მხოლოდ სამხედრო სფეროს და არმია ითვლებოდა ქემალიზმისა და სეკულარიზმის გარანტად. 21-ე საუკუნის დასაწყისიდან გაჩნდა შეიარაღებულ ძალებზე დემოკრატიული ზედამხედველობის გაძლიერების ტენდენცია, რამაც განსაზღვრა თურქეთის თავდაცვითი სისტემის ტრანსფორმაციის ძირითადი პარადიგმა.

მოხსენებაში განხილულია თურქეთის რესპუბლიკის თავდაცვითი სექტორის ინსტიტუციური რეფორმების წინაპირობები და გამომწვევი მიზეზები. კვლევის მიზანია სამხედრო-სამოქალაქო ურთიერთობებში ძალთა ბალანსის ცვლილებების ანალიზი და იმ ფაქტორების შეფასება, რომლებმაც შეასუსტა შეიარაღებული ძალების პოლიტიკური როლი.

თვისობრივი კვლევისა და ისტორიული ანალიზის მეთოდების გამოყენებით მიღებული შედეგები მიუთითებს 2002 წლის შემდეგ სამხედრო-სამოქალაქო ურთიერთობების მოდელის გარდაქმნაზე, რომლებზედაც, სხვადასხვა მკვლევრის მიერ განსაზღვრული ფაქტორების გარდა, ასევე გავლენა იქონია ქვეყნის მმართველი გუნდის განახლებულმა პოლიტიკურმა მიზნებმა და ამოცანებმა. აღნიშნულის მიზნით ყურადღება გამახვილდა თურქეთის რესპუბლიკის ხელისუფლების გეოპოლიტიკური მიზნების ამსახველი ნაშრომების, ასევე მთავრობის დოქტრინალური დოკუმენტებისა და განცხადებების შესწავლასა და ანალიზზე. კვლევის შედეგები ადასტურებს, რომ თავდაცვითი სექტორის რეფორმა თურქეთის ხელისუფლებისთვის სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი იყო, როგორც შიდა პოლიტიკური სტაბილურობის, ისე საგარეო პოლიტიკის ტრანსფორმაციის უზრუნველყოფისათვის. ნაშრომი შეიცავს ახალ ხედვას თურქეთის თანამედროვე პოლიტიკაში სამხედრო ინსტიტუტის გარდაქმნის მნიშვნელობის თაობაზე.

In the second half of the 18th century, the Ottoman Empire assigned the army the task of protecting reforms from “internal enemies,” a practice later inherited by the Republic of Türkiye. After 1923, the influence of Türkiye’s defense sector extended beyond the military sphere, and the army was regarded as the guarantor of Kemalism and secularism. From the early 21st century, however, a trend toward strengthening democratic oversight of the armed forces emerged, establishing the central paradigm of defense system transformation.

This study examines the preconditions and driving factors of institutional reforms in Türkiye’s defense sector. Its primary aim is to analyze shifts in the balance of civil-military relations and assess the factors that weakened the political role of the armed forces. The research employs qualitative methodology and historical analysis. The findings indicate that, since 2002, in addition to factors commonly identified by scholars, the evolving political objectives of the ruling elite have also shaped the transformation of civil-military relations. To this end, the study focuses on the analysis of governmental doctrinal documents, official statements, and academic works reflecting Türkiye’s geopolitical aims.

The results confirm that reforming the defense sector was strategically significant for the Turkish government, ensuring both domestic political stability and the transformation of foreign policy. The paper contributes a new perspective on the importance of military institutional transformation in contemporary Turkish politics.

İbrahim Tellioğlu
İbrahim Tellioğlu

GÜRCÜ KAYNAKLARIN SELÇUKLU TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ
THE IMPORTANCE OF GEORGIAN SOURCES IN SELJUK HISTORY

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Ondokuz Mayıs University

Anahtar Kelimeler: Selçuklular, Kafkasya, Gürcistan, Gürcü kaynakları, tarih.

Keywords: Seljuks, Caucasus, Georgia, Georgian sources, history

Selçuklular Çin sınırından Anadolu'ya, Kafkas geçitlerinden Hind okyanusuna kadar genişleyen devletler kurmuştur. Haliyle bu topluluk ve kurdukları devletler hakkında pek çok kaynak vardır. Selçuknâmeler gibi onları merkez alan çalışmalar hazırlandığı gibi İslam kaynaklarında özellikle devlet kurduktan sonra Selçukluların faaliyetlerini yakından takip etmek mümkündür. Hazar havzasına geldikleri andan itibaren Gürcü, Ermeni, Süryani ve Rum tarihçiler de onlar hakkında çeşitli bilgiler vermeye başlarlar.

Gürcü kaynakları Selçukluların Kafkasya'daki ilerlemesinin en yakından izlenebileceği kaynaklar içerisinde yer alır. Onlar sayesinde Türklerin Kafkasya'ya yayılmasının ayrıntılarını anlamak mümkün olur. İslam kaynaklarında bir-iki cümle ile geçirilen bir hadise hakkında Gürcü tarihçileri oldukça etraflıca bilgi verirler. Sultan Alp Arslan zamanında başlayan bu ayrıntılı kayıtlar Selçukluların Kafkasya'da hangi zamanda hangi bölgeleri ele geçirdikleri açısından büyük öneme sahiptir. Çünkü benzer ayrıntıları başka kaynaklarda bulmak mümkün değildir. Aynı şekilde Selçuklu yayılması ile birlikte Güney Kafkasya'da başlayan siyasi, sosyal ve ekonomik değişim de Gürcü tarihçilerin kayıtlarından geniş bir şekilde izlenebilir. Yine bölgedeki Selçuklu hakimiyetinin sonlanmasına yol açan gelişmeler de onların yazdıkları sayesinde anlaşılabilir. Kral David'in ülkesini bağımsızlığa kavuşturmak için aldığı önlemler, yaptığı faaliyetler ve sonuçları büyük ölçüde Gürcü kaynaklarından takip edilebilir. Ermeni kaynaklarında da benzer nitelikte bazı bilgiler yer alsa da özellikle İslam kaynaklarından Gürcistan'daki gelişmeleri anlamak mümkün olmaz. Kraliçe Tamara devrinde Gürcü Krallığının Kafkasya'nın en büyük gücü haline gelmesi ve Doğu ve Kuzey-Doğu Anadolu'ya yayılma çabaları da büyük ölçüde Gürcü kaynaklarından takip edilebilir.

The Seljuks established states stretching from the Chinese border to Anatolia and from the Caucasus passes to the Indian Ocean. Naturally, there are many sources about this community and the

states they established. While studies focusing on them, such as Seljuk names, have been prepared, it is also possible to closely follow the activities of the Seljuks after they established their state, particularly in Islamic sources. From the moment they arrived in the Caspian basin, Georgian, Armenian, Syriac and Byzantine historians also began to provide various information about them.

Georgian sources are among the most reliable for closely following the Seljuks' advance in the Caucasus. Thanks to them, it is possible to understand the details of the Turks' spread across the Caucasus. Georgian historians provide quite detailed information about an event that is glossed over in a sentence or two in Islamic sources. These detailed records, which began during the reign of Alp Arslan, are of great importance in terms of stating when the Seljuks captured particular regions in the Caucasus. This is because it is not possible to find similar details in other sources. Similarly, the political, social and economic changes that began in the South Caucasus with the Seljuk expansion can be traced extensively in the records of Georgian historians.

Likewise, the developments that led to the end of Seljuk rule in the region can be understood thanks to their writings. The measures taken by King David to secure independence for his country, his activities and their results can largely be traced through Georgian sources. Although Armenian sources contain some information of a similar nature, it is not possible to understand developments in Georgia, particularly from Islamic sources. The rise of the Georgian Kingdom to become the greatest power in the Caucasus during the reign of Queen Tamar, and its attempts to expand into Eastern and North-Eastern Anatolia can also be largely traced through Georgian sources.

ხათუნა თუმანიშვილი

Khatuna Tumanishvili

**ზოგიერთი პარემიული მოდელის
შედარებითი შესწავლისათვის
ბანსხვავებულ კულტურათა კონტექსტში
(არაბული და ქართული ანდაზების მაგალითზე)**

**ON THE COMPARATIVE STUDY OF SOME PROVERBIAL MODELS IN
DIFFERENT CULTURES**

(ON THE EXAMPLE OF ARABIC AND GEORGIAN PROVERBS)

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: პარემიული მოდელები, შედარებითი კვლევა,
ანდაზები, სემანტიკური სტრუქტურა

Keywords: proverbial models, comparative study, proverbs,
semantic structure

მოხსენება მიზნად ისახავს ანდაზის – მოცემულ მენტალობაში გარკვეულ ცნებად მოდელირებული ფორმულის განსხვავებულ კულტურათა კონტექსტში გააზრებას. კონკრეტულ აზრობრივ მოდელში – „ყველა თავის შესაფერს პოულობს“ – შესული არაბული და ქართული პარალელების შეპირისპირებითი კვლევის საფუძველზე გამოვლენილია, როგორ, რა ზოგადი და, ამავედროულად, თითოეულისთვის დამახასიათებელი რა კერძო საშუალებებით იქმნება მოცემული სტერეოტიპული სიბრძნე. დასკვნები პრობლემის ზოგადთეორიულ მხარესაც მოიცავს. არაბულენოვანი მაგალითები მოპოვებულია არაბული პირველწყაროდან, უშუალოდ არაბი (სირიელი, ლიბანელი) ინფორმანტებისგან.

The presentation aims to interpret the proverb – a formula modeled as a certain concept in a given mentality – in the context of different cultures. On the basis of comparative study of Arabic and Georgian parallels, falling within the semantic model “everyone finds his/her match”, it is identified how, by what general and at the same time specific means, characteristic of each, the given stereotyped wisdom is created. Conclusions also cover the general theoretical aspect of the problem.

Rukiye Başak Yalçınkaya
Rukiye Basak Yalchinkaya

**GÜRCİSTAN'DA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN
ÖĞRENCİLERİN GÖZÜNDEN KÜLTÜR TANITIMI FAALİYETLERİ
KAPSAMINDA DINÎ BAYRAMLAR**

**RELIGIOUS FESTIVALS WITHIN THE SCOPE OF CULTURAL
PROMOTION ACTIVITIES FROM THE PERSPECTIVE OF STUDENTS
LEARNING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN GEORGIA**

T.C. Tiflis Eğitim Müşavirliği
Turkish Education Counsellor in Tbilisi

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Kültür Aktarımı, Ramazan Bayramı,
Kurban Bayramı, Gürcistan

Keywords: Turkish language teaching, cultural transmission, Ramadan Feast,
Eid al-Adha, Georgia

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı, dilin doğru ve etkili öğrenilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Türkçe öğretiminde kullanılan kültürel unsurlar arasında bayramlar, hem toplumsal değerleri hem de dilin günlük kullanımını aktarmada güçlü bir araçtır. Bu çalışmada, Gürcistan'da yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin gözünden Türk bayramlarının, özellikle Ramazan ve Kurban Bayramı'nın kültür tanıtımı faaliyetlerindeki yeri incelenmiştir.

Araştırma kapsamında bir anket hazırlanmış ve Türkçe öğrenen öğrencilerin bayram temalı etkinliklere katılım durumları, bu etkinliklerin dil öğrenimine ve kültürel farkındalığa katkıları, öğrencilerin beklenti ve önerileri değerlendirilmiştir. Anket soruları, hem nicel (çoktan seçmeli, ölçekli) hem de nitel (açık uçlu) veriler elde etmeye yönelik olarak tasarlanmıştır.

Çalışmanın ön bulgularına göre, öğrenciler bayram etkinliklerini Türkçe pratiği yapma, Türk kültürünü tanıma ve toplumsal değerleri öğrenme açısından faydalı bulmaktadır. Ayrıca öğrenciler, bayram temalı etkinliklerde özellikle yemek kültürü, bayramlaşma gelenekleri ve dil pratiğine yönelik uygulamalı etkinliklerin artırılmasını önermektedir.

Bu araştırma, Türkçe öğretiminde kültür aktarımı kapsamında bayramların etkili bir araç olduğunu ortaya koymakta ve gelecekte yapılacak kültürel etkinlikler için yol gösterici olmayı amaçlamaktadır.

Cultural transmission plays a significant role in foreign language teaching, as it contributes to accurate and effective language learning. Among the cultural elements used in teaching Turkish, festivals serve as a powerful tool for conveying both social values and the daily use of the language. This study examines the role of Turkish festivals, particularly Ramadan and Eid al-Adha, in cultural promotion activities from the perspective of students learning Turkish as a foreign language in Georgia.

As part of the research, a survey was prepared to evaluate students' participation in festival-themed activities, the contributions of these activities to language learning and cultural awareness, as well as their expectations and suggestions. The survey questions were designed to collect both quantitative (multiple-choice, scaled) and qualitative (open-ended) data.

Preliminary findings indicate that students find festival activities beneficial for practicing Turkish, learning about Turkish culture, and understanding social values. Moreover, students suggested increasing hands-on activities focused on culinary culture, traditional holiday greetings, and language practice during festival-themed events.

This study reveals that festivals are an effective tool for cultural transmission in Turkish language teaching and aims to provide guidance for future cultural activities.

Gökhan Yılmaz
Gökhan Yılmaz

**ÇÜRÜKSÜ NÜFUS DEFTERİNDE TÜRKÇE VE GÜRCÜCE
İSİMLER İLE YER ADLARI
TURKISH AND GEORGIAN NAMES AND PLACE NAMES
IN ÇÜRÜKSU POPULATION NOTEBOOK**

Recep Tayyip Erdogan University

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Türkçe, Gürcistan, Gürcüce, Kobuleti, Çürüksu.

Keywords: Ottoman Empire, Turkish, Georgia, Georgian, Kobuleti, Çürüksu

Uzun bir dönem Osmanlı idaresinde bulunan ve 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrası savaş tazminatı olarak Rusya'ya bırakılan Acara bölgesinin önemli yerleşim yerlerinden Çürüksu (Kobuleti) ile ilgili 1835 yılına ait bir nüfus defteri bölge tarihi için önemli bilgiler sunmaktadır.

Nüfus, devletin bir bakıma sosyoekonomik potansiyelinin ve yapısının temelini teşkil etmektedir. 1835 tarihli Çıldır Eyaleti Çürüksu Sancağı Nüfus Defteri Türkiye Cumhuriyet Cumhurbaşkanlığı Arşivinde 232 numarada kayıtlıdır. "Çürüksu Nüfus Defterinde yer alan Gürcüce isimler ve yer adları" isimli bu çalışmada Osmanlı idaresi döneminde Çürüksu sancağındaki yer adları ve aile isimlerine ilişkin bulgular ele alınmaktadır.

Köylerdeki yer adları incelendiğinde Gürcüce yer adlarının sert ünsüzlerin Türkçeye aktarımındaki fonetik zorluklar sebebiyle farklı şekillerde kaydedildiği görülmektedir. Yine soyadları incelendiğinde Türkçe soyadları ile Gürcüce soyadlarının bir arada olduğu dikkat çekmektedir. Bazı soyadlarının Türkçe ve Gürcüce versiyonlarının aynı köyde birlikte kaydedilmiş olması da dikkat çeken hususlardandır. Dikkat çeken başka bir husus ise bazı soyadlarının Gürcüce kök ve Türkçe ekler ile yer almasıdır.

Defterdeki veriler, dilin, kültür aktarımında en etkili araçlardan biri olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Osmanlı idaresindeki Çürüksu'da (Kobuleti) Türk ve Gürcü etnik kökenli vatandaşların kültürel olarak birbirlerinden etkilendiklerini de göstermektedir.

A population notebook dated 1835, concerning Çürüksu (Kobuleti) – one of the major settlements of the Acara Region, which had long been under Ottoman rule and was ceded to Russia as reparation after the Ottoman-Russian War of 1877-1878 – provides important information regarding the region's history. Population, in some way, forms the basis of a state's the socio-economic potential and structure. The Population Notebook of Çürüksu County in the Çıldır

Province, dated 1835, is registered under number 232 in the Presidential Archives of the Republic of Türkiye. This study, titled “Georgian Names and Place Names in Çürüksu Population Notebook”, examines family names and toponyms from the period of Ottoman rule.

An examination of village place names shows that Georgian toponyms were often recorded differently because of phonetic difficulties in rendering Georgian hard consonants into Turkish. It is also noteworthy that Turkish and Georgian surnames exist together. In some villages certain surnames were registered in both their Georgian and Turkish forms, which is particularly significant. Another interesting finding is that some surnames have Georgian roots combined with Turkish suffixes.

The data in the notebook reveal that language is one of the most effective means of transmitting culture. They also demonstrate that both ethnically Georgian and Turkish inhabitants of Çürüksu, under Ottoman rule, were influenced by each other culturally.

შურა კაბულოვა

Shura Kabulova

**აშულური ტრადიცია თურქულ კულტურაში
(აშიკ ვეისელის შემოქმედების ფილოსოფიური
ასპექტები)**

**ASHUG TRADITION IN TURKISH CULTURE
(PHILOSOPHICAL ASPECTS OF ASHIK VEYSEL'S WORK)**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: აშულური ტრადიცია, აშიკ ვეისელის შემოქმედება,
თურქული ფოლკლორი, ჰერმენევტიკა

Keywords: Ashik tradition, works of Âşık Veysel, Turkish folklore,
hermeneutics

კულტურა საზოგადოების მნიშვნელოვანი და განუყოფელი ნაწილია, რომელიც ასახავს მის იდენტობას, ისტორიას, ღირებულებებს, წერილობით და ზეპირსიტყვიერ ტრადიციებს. თურქულენოვანი ხალხების მდიდარი და მრავალფეროვანი ფოლკლორული, ზეპირსიტყვიერი მემკვიდრეობა ადგილობრივი და უცხოელი მეცნიერების ყურადღებას იპყრობდა და იპყრობს. თურქული კულტურის, ფოლკლორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა აშუღური პოეზია. აშუღური პოეზია მე-15 საუკუნეში აშუღების მიერ შეიქმნა და ჩამოყალიბდა როგორც სატრფიალო ლირიკული ჟანრი. სიტყვა „აშული“ არაბული წარმომავლობისა და „მიჰნუს“ ნიშნავს. ცნობილი თურქი ფოლკლორისტების აზრით, აშუღური პოეზიის ტრადიცია ისლამამდელი პერიოდიდან იღებს სათავეს. აღსანიშნავია, რომ თურქი ხალხის სულიერი მემკვიდრეობის გამომხატველ ეპოსში „წიგნი პაპაჩემი დედე ქორქუთისა“ ოღუზი ხანების შესახებ სიმღერებს სწორედ ოზანი, დედე ქორქუთი, თხზავდა. სიმღერები მუსიკალური ინსტრუმენტის, ქოფუზის, თანხლებით სრულდებოდა. თანამედროვე აშუღების წინაპრებად სწორედ ოზანები არიან მიჩნეული. თურქულ კულტურაში აშუღური ტრადიციის ჩამოყალიბება უშუალოდ არის დაკავშირებული თურქული საზოგადოების ისტორიულ, კულტურულ, სოციალურ-ეკონომიკურ და რელიგიურ ფაქტორებთან. თურქი აშუღების შემოქმედებაში ასახული ეგზისტენციალური თუ ყოფითი საკითხები, სოციალური თემატიკა, ადათ-წესები ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის თურქი ხალხის ეთნოფსიქოლოგიის, გარესამყაროსთან ურთერთობასა და თვითიდენტიფიკაციაზე.

მოხსენების ფარგლებში ჩვენი მიზანია:

ა) თურქულ კულტურაში აშუღური ტრადიციის ძირითადი მახასიათებლების გამოკვეთა;

ბ) მე-20 საუკუნის ცნობილი აშუღის, აშიკ ვეისელის, შემოქმედების ფილოსოფიური ასპექტის შესწავლა-გაანალიზება.

აღსანიშნავია, რომ აშიკ ვეისელის შემოქმედება ეფუძნება მდიდარ ფოლკლორულ და ლიტერატურულ ტრადიციას.

პოეტის ცხოვრებისეული გამოცდილება, საკუთარი კულტურის და ისტორიის ღრმა ცოდნა ნათლად არის ასახული მისსავე შემოქმედებაში. აშიკ ვეისელის პოეზიას მკაფიოდ ეტყობა კრიტიკული თვითრეფლექსიის კვალი. იგი ეხება ონტოლოგიის, სულის მარადიულობის, ადამიანის სულიერი ზრდის, მისი გარესამყაროსთან ურთიერთობის, სიცოცხლის ფილოსოფიის, საკუთარი თავის შეცნობის, ბუნებისა და ადამიანის ჰარმონიული ურთიერთობის, სიყვარულის საკითხებს. აშიკ ვეისელის პირადმა ტრაგედიამ (იგი უსინათლო იყო) გარკვეულწილად განაპირობა გარესამყაროსადმი შინაგანი ხედვის განვითარება. მისი ლექსების მეტაფორული სისტემა ავლენს გარკვეული სახის კავშირს სუფიურ მსოფლმხედველობასთან.

მოხსენებაში დასმული საკითხების შესწავლისა და კვლევის მიზნით, მივმართეთ ჰერმენევტიკული კვლევის მეთოდს, რომელიც საშუალებას გვაძლევს გავაანალიზოთ პოეტის ლექსებში სიმბოლოებისა და მეტაფორების არსი, გავითვალისწინოთ ისტორიული, კულტურული და სოციალური კონტექსტი.

Culture constitutes a fundamental and inseparable component of any society, serving as a reflection of its identity, historical experience, core values, and both written and oral traditions. The rich and diverse oral and folkloric heritage of Turkic-speaking peoples has long attracted, and continues to attract, the interest of both domestic and international scholars. Among the most significant branches of Turkish culture and folklore is Ashik poetry – a lyrical tradition that emerged in the 15th century through the creative expressions of ashiks, and developed primarily as a genre centered around themes of love and emotional expression. The word “ashik” is of Arabic origin and means “lover” or “beloved one”. According to prominent Turkish folklorists, the tradition of Ashik poetry dates back to pre-Islamic times. It is noteworthy that in the epic *“The Book of My Grandfather Dede Korkut”* – which expresses the spiritual heritage of the Turkish people – the songs about the Oghuz khans are recited by ozans, par-

ticularly by Dede Korkut himself. These songs were performed with the accompaniment of a musical instrument known as the kopuz. Today, ozans are considered the forerunners of modern ashiks.

The formation of the Ashik tradition within Turkish culture is closely linked to the historical, cultural, socio-economic, and religious dynamics of Turkish society. The existential and everyday issues, social themes, and customary traditions reflected in the works of Turkish ashiks offer a clear insight into the ethnopsychology of the Turkish people, their relationship with the external world, and their processes of self-identification.

Within the scope of this presentation, our aim is to:

a) Highlight the main characteristics of the ashik tradition within Turkish culture;

b) Examine and analyze the philosophical aspects of the works of a prominent 20th-century ashik, Âşık Veysel.

It is noteworthy that Âşık Veysel's work is deeply rooted in a rich folkloric and literary tradition. The poet's personal life experiences, along with his profound knowledge of his own culture and history, are clearly reflected in his creative output. His poetry demonstrates a strong sense of critical self-reflection, addressing themes such as ontology, the immortality of the soul, spiritual growth, the individual's relationship with the external world, the philosophy of life, self-knowledge, the harmony between nature and humanity, and the concept of love.

Âşık Veysel's personal tragedy – his blindness – contributed significantly to the development of an inner perspective toward the outer world. The metaphorical system present in his poetry reveals a noticeable connection with Sufi philosophy and worldview.

In order to study and examine the issues addressed in this presentation, we employed the hermeneutic research method, which enables us to analyze the meaning of symbols and metaphors in the poet's works, while taking into account the historical, cultural, and social context in which they were produced.

ალკაზარ კაშია, ციალა ლაგვილავა
Alkazar Kashia, Tsiala Lagvilava

დუმილი, როგორც ზიქრი – სიტყვამდელი
აბსოლუტურობის განცდითი შეგუწნება
SILENCE AS DHIKR: EXPERIENTIAL COGNITION OF
PRE-LINGUISTIC ABSOLUTENESS

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Batumi Shota Rustaveli State University

საკვანძო სიტყვები: ზიქრი, დუმილი, სუფიზმი, აბსოლუტური
ქეშმარიტება

Keywords: Dhikr, Silence, Sufism, Absolute Truth

სუფიური მხატვრული ტექსტების ფილოსოფიურ-ფსიქოლოგიური ანალიზისას დუმილის ანატომიის – როგორც სუფიური ზიქრის ტრანსული ბუნების – განმარტება, წარმოადგენს მნიშვნელოვანი კვლევის საგანს. სუფიურ ლიტერატურაში დუმილი არ განიხილება უბრალოდ სიტყვების არარსებობად, არამედ წარმოადგენს პრელოგოსურ ტრანსცენდენტურ გამოცდილებას, სადაც აბსოლუტური ქეშმარიტება აღიქმება გონების სიჩუმის და გულის ხმის სმენით აღქმის გზით. ბისტამის, ალ-ჰალაჯას, რუმისა და შამს თაბრიზის ტექსტებში დუმილი მოიაზრება „*ბიქჩი-ი-ჰადის*“ ფორმად, სადაც ლოგოსის ფუნდამენტურობა და ფორმალური შინაარსი ირღვევა, ხოლო აბსოლუტური ქეშმარიტება ხდება უშუალო, შინაგანი გამოცდილება. გონებისა და გულის ამგვარი სინთეზი ქმნის კოსმიურ სივრცეს, სადაც სუბიექტი უარყოფს საკუთარ „მე“-ს, ენას როგორც დიალოგის რესურსს, რათა შეიცნოს აბსოლუტური ქეშმარიტება. შესაბამისად, სუფიური, მეტაფორული ტექსტების კვლევა „დუმილის“ პერსპექტივიდან მნიშვნელოვნად აფასებს სიტყვის, როგორც ბარიერისა და ქეშმარიტების შეცნობის, ფორმისა და უშუალო გამოცდილების დიქტომიას და გვაძლევს შესაძლებლობას, გავანალიზოთ სუფიური მეტაფიზიკის ძირითადი სენტენციები შუა საუკუნეების სუფი ავტორების შემოქმედებაში.

„დუმილის“ ზემოაღნიშნული ინტერპრეტირება, როგორც **ტრანსცენდენტური, პრელოგოსური მოდელი**, სცილდება ტრადიციულ ლინგვისტურ თუ სემიოტიკურ განმარტებებს და სუფი ავტორების მეტაფორიკას ახალ, ენიგმურ, ინტერპრეტაციულ მნიშვნელობას ანიჭებს, რაც ტექსტის გასააზრებლად სრულიად ახალ ჰორიზონტებს **ავლენს**. კვლევაში ასევე განიხილულია სუფიური ზიქრის **ფსიქო-ფილოსოფიური ანალიზი**, რომელიც აღწერს ტრანსული ცნობიერების ფორმირებას, სუბიექტის შინაგან გარდასახვას აბსოლუტში და მის ინტელექტუალურ-ემოციურ გამოცდილებას. სუფიური ტექსტების ამგვარი სიღრმისეული თარგმანება კიდევ უფრო ამრავალფეროვნებს **კულტურული და ისტორიული კონტექსტის გააზრებას** და,

ამასთანავე, იძლევა შესაძლებლობას, სრულიად ახლებურად იქნეს გაგებული შუა საუკუნეების სუფიზმის სპეციფიკური მეტაფორული ჟღერადობა.

In the philosophical and psychological analysis of Sufi literary texts, the anatomy of silence – as an elucidation of the trance-like nature of Sufi dhikr – constitutes a significant subject of study. In Sufi literature, silence is not merely understood as the absence of words; rather, it represents a pre-logical, transcendent experience in which absolute truth is perceived through the quiet of the mind and the attentive hearing of the heart. In the works of Bistami, al-Hallaj, Rumi, and Shams Tabrizi, silence is conceptualized as a form of “dhikr-i-hafiz,” where the fundamentality of the logos and formal content is disrupted, and absolute truth becomes an immediate, inner experience. This synthesis of mind and heart creates a cosmic space in which the subject negates the self, as well as language as a dialogical resource, in order to apprehend absolute truth. Accordingly, the study of Sufi metaphorical texts from the perspective of “silence” significantly highlights the dichotomy between word as a barrier and the recognition of truth, between form and immediate experience, enabling a deeper analysis of the central tenets of Sufi metaphysics in the works of medieval Sufi authors.

The above interpretation of “silence” as a transcendent, pre-logical model transcends traditional linguistic or semiotic explanations, granting the metaphors of Sufi authors a new, enigmatic, interpretive significance and opening entirely new horizons for understanding the texts. The study also explores the psycho-philosophical analysis of Sufi dhikr, describing the formation of a trance consciousness, the subject’s inner transformation into the absolute, and their intellectual-emotional experience. Such a profound reading of Sufi texts further enriches the comprehension of cultural and historical contexts, while also allowing for a wholly novel understanding of the specific metaphorical resonance of medieval Sufism.

ნინო კოპალიანი

Nino Kopaliani

**ახალი გეოპოლიტიკური რეალობა
ახლო აღმოსავლეთში და ქურთების პრობლემა
(თურქეთი, სირია, ერაყი)**

**NEW GEOPOLITICAL REALITY IN THE MIDDLE EAST AND
THE KURDISH PROBLEM
(TURKEY, SYRIA, IRAQ)**

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Akaki Tsereteli State University

საკვანძო სიტყვები: რეგიონი, თურქეთი, ერაყი, სირია, ქურთისტანი

Keywords: region, Turkey, Iraq, Syria, Kurdistan

ქურთები ყველაზე მრავალრიცხოვან ეთნიკური ჯგუფია მსოფლიოში და ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში. დამოუკიდებელი სახელმწიფო მათ არასოდეს ჰქონიათ, მხოლოდ ერაყის ტერიტორიაზე მდებარეობს ერაყის ქურთისტანის სახელით ცნობილი და ქურთებით დასახლებული ავტონომიური რეგიონი. დაახლოებით 40-მილიონიანი (ზუსტი რაოდენობა დაუდგენელია სხვადასხვა მიზეზების გამო) ქურთი ხალხი რამდენიმე ათეული წელია (1984 წლიდან), ერთიანი სახელმწიფოს შექმნისათვის იბრძვის. უფრო მეტიც, 1920 წლის სევრის ხელშეკრულება ამას პირდაპირ ითვალისწინებდა, თუმცა 1923 წლის ლოზანის ხელშეკრულებით განისაზღვრა ერაყის, სირიისა და თურქეთის თანამედროვე საზღვრები და დღეს ქურთები ცხოვრობენ ოთხი ქვეყნის – ირანის, თურქეთის, ერაყისა და სირიის – ტერიტორიაზე, აქედან ყველაზე მეტი, 18 მლნ. ქურთი თურქეთის რესპუბლიკის მაცხოვრებელია, რაც ამ ქვეყნისთვის, უკვე ათწლეულებია, სერიოზულ გამოწვევად რჩება. ასევე ქურთული დიასპორა არსებობს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაშიც. ჩვენ განსაკუთრებულ ყურადღებას თურქეთის ქურთებზე გავამახვილებთ, თუმცა შევეხებით სირიისა და ერაყის ქურთების პრობლემასაც.

ანკარის წინააღმდეგ დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში განსაკუთრებული აქტიურობით გამოირჩევა 1978 წელს აბდულა ოჯალანის მიერ ჩამოყალიბებული „ქურთისტანის მუშათა პარტია“ (PKK). იგი დამოუკიდებელი ქურთისტანის შექმნას ისახავს მიზნად, რასაც კატეგორიულად ეწინააღმდეგება თურქეთის მოქმედი პრეზიდენტი და აქტიურად ებრძვის ყველა იმ პოლიტიკურ ძალას, რომელთა მხარდაჭერითაც სარგებლობენ ქურთები. თურქეთში PKK ტერორისტულ ორგანიზაციად არის გამოცხადებული, რომლის საქმიანობაც საფრთხის ქვეშ აყენებს მშვიდობისა და უსაფრთხოების დაცვას არა მხოლოდ რეგიონულ, არამედ გლობალურ დონეზე.

სირიაში მცხოვრები ქურთების რაოდენობა, სხვადასხვა მონაცემებით, 1,6-იდან 2,2 მილიონამდე ადამიანს აღწევს, ანუ ჩვენ მიერ განსახილველი სამი ქვეყნიდან ყველაზე მცირერიცხოვანი ქურთი სირიაში ცხოვრობს. „სირიის დემოკრატიული

ძალები (SDF)), აშშ-ის მხარდაჭერით, წარმატებით იბრძვიან როგორც ტერორისტულ ორგანიზაცია „ისლამურ სახელმწიფო-სთან“, ასევე ასადის რეჟიმთან.

ისლამური სახელმწიფოს წინააღმდეგ თავისი ეფექტურობა აჩვენა ერაყის ქურთისტანმაც, რომელმაც 200 ათას-კაციანი შეიარაღებული არმია („ფეშმერგა“) ჩამოაყალიბა და, შეერთებული შტატებიდან მიღებული სამხედრო დახმარებით, ასევე ქურთისტანის მუშათა პარტიისა და ქურთისტანის სახალხო დაცვის შენაერთების მხარდაჭერით, კიდევ უფრო გაზარდა მოსახლეობის საბრძოლო მზადყოფნა.

ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში მიმდინარე ახალმა პოლიტიკურმა პროცესებმა უფრო მეტად მიიპყრო მსოფლიო საზოგადოების ყურადღება. ამის მაგალითია 2017 წლის 25 სექტემბრის რეფერენდუმი ერაყის ქურთისტანის კონტროლირებად ტერიტორიაზე, რომელმაც კიდევ ერთხელ დაადასტურა ქურთი ხალხის ნება – რეფერენდუმში მონაწილეთა 93% ხმა მისცა ქურთისტანის სახელმწიფოს შექმნას. მოსალოდნელი საფრთხეებიდან გამომდინარე, ერაყის ხელისუფლებაც ეწინააღმდეგება ქურთისტანის ახალი სახელმწიფოს ფორმირებას.

საკითხი საკმაოდ აქტუალურია, რამდენადაც მნიშვნელოვანია ქურთული ეთნოსის, როგორც ეთნიკური უმცირესობის გავლენა და როლი საერთაშორისო პოლიტიკაში. ამასთანავე, ზემოდასახელებულ ქვეყნებში ამ ხალხის თვითგამორკვევის პროცესი სეპარატიზმის ნიშნებს შეიცავს და განსხვავებული სპეციფიკით ხასიათდება. პრობლემას უფრო რთულად გადასაჭრელს ხდის ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარე იმ მოვლენების ანალიზი და ინტერესთა კონფლიქტი, რომლებიც, გარკვეულწილად, გამოიწვევს გეოპოლიტიკური ვითარების ცვლილებას ამ რეგიონში.

ძნელია იმის პროგნოზირება, თუ როგორ განვითარდება მოვლენები და რა მოხდება მომავალში, რამეთუ ეს რთული გეოპოლიტიკური პროცესი ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარეობს – რეგიონში, რომელიც მდიდარია ნავთობითა და კონფლიქტებით.

The Kurds are the largest ethnic group in the world and in the Middle East region. They have never had an independent state; only in the territory of Iraq is there an autonomous region known as Iraqi Kurdistan, which is inhabited by Kurds. For several decades (since 1984), the Kurdish people, numbering approximately 40 million (the exact number is undetermined for various reasons), have been fighting to create a unified state. Moreover, the 1920 Treaty of Sèvres directly provided for this, but the 1923 Treaty of Lausanne formed the modern borders of Iraq, Syria, and Turkey.

Today, the Kurds live in the territory of four countries – Iran, Turkey, Iraq, and Syria. The largest number of them, 18 million, reside in the Republic of Turkey, which has remained a serious challenge for the country for decades. There is also a Kurdish diaspora in various other countries around the world. We will focus our particular attention on the Kurds of Turkey, although we will also touch upon the problems of the Kurds in Syria and Iraq. The Kurdistan Workers' Party (PKK), founded by Abdullah Ocalan in 1978, has been particularly active in the struggle for independence against Ankara. It aims to create an independent Kurdistan, which is categorically opposed by the current Turkish president and is actively fighting all political forces that support the Kurds. In Turkey, the PKK is declared a terrorist organization whose activities threaten peace and security not only regionally but also globally.

The number of Kurds living in Syria, according to various estimates, ranges from 1.6 to 2.2 million people, meaning that the smallest number of Kurds live in Syria out of the three countries we are considering. The Syrian Democratic Forces (SDF) are successfully fighting both the terrorist organization Islamic State and the Assad regime with the support of the United States. Iraqi Kurdistan has also demonstrated its effectiveness against the Islamic State, having formed a 200,000-strong army ("Peshmerga") and, with military assistance from the United States, as well as the support of the Kurdistan Workers' Party and the Kurdistan People's Protection Units, fur-

ther increased the combat readiness of the population. New political processes in the Middle East region have increasingly attracted the attention of the world community. An example of this is the referendum of September 25, 2017 in the controlled territory of Iraqi Kurdistan, which once again confirmed the will of the Kurdish people – 93% of the participants in the referendum voted for the creation of a state of Kurdistan.

Due to the expected threats, the Iraqi government is also opposed to the formation of a new state of Kurdistan. The issue is quite relevant, as the influence and role of the Kurdish ethnos as an ethnic minority in international politics is important. At the same time, the process of self-determination of this group of people in the above-mentioned countries contains signs of separatism and is characterized by different specifics. The problem is made more difficult to solve by the analysis of the events taking place in the Middle East and the conflict of interests, which, to some extent, will lead to a change in the geopolitical situation in this region. It is difficult to predict how events will develop and what will happen in the future, because this complex geopolitical process is taking place in the Middle East, a region rich in oil and conflict.

ქეთევან ლორთქიფანიძე
Ketevan Lortkipanidze

იალქანი – როგორც ქალის თავსაბურავი
“IALQANI” – AS A WOMAN’S HEADSCARF

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: იალქანი; ქალის თავსაბურავი; აფრა, ქალის თავსამკაული; თურქული ნასესხობა

Keywords: ialqani, sail, headscarf, headdress, apra, Turkish borrowing

სიტყვა „იალქანი“ გვხვდება „ვისრამიანის“ ქართულ პროზაულ ვერსიაში სამ სხვადასხვა ადგილას. ნაწარმოების პირველი გამოცემის ლექსიკონში შესული „იალქანი“ განმარტებულია, როგორც: „ქალების თავსახურავი მაღალი თავსაკრავის მსგავსი, გემის, ხომალდის და ნავის აფრა“. თუმცა, აფრის მნიშვნელობით აღნიშნული სიტყვა ტექსტში არსად გვხვდება.

1938 წელს გამოცემული „ვისრამიანის“ ლექსიკონშიც საკვლევი სიტყვის განმარტება პირველი გამოცემისას ემთხვევა. ნაწარმოების მე-4 გამოცემაში ალექსანდრე გვახარიასა და მაგალი თოდუას მიერ, მართალია, კითხვის ნიშნის ქვეშ, მაგრამ „იალქანი“ აღქმულია ერთგვარ ფეხსაცმლად. ქეგლში „იალქნის“ მნიშვნელობათაგანია: „პატარძლის ჯვრის წერის გვირგვინი“.

ივანე ჯავახიშვილის „მასალები ქართველი ერის მატერიალური კულტურის ისტორიისათვის“ საინტერესო ინფორმაციას გვაწვდის საკვლევი ლექსემის თაობაზე: XVII-XVIII საუკუნეებში „მაღალი წრის ქალის თავის მოსართავად და სამკაულად იალქანსა და ჭილას ხმარობდნენ“. ივანე ჯავახიშვილი იმონშებს ცენკერის ცნობილ ლექსიკონს და სიტყვის თურქულ წარმომავლობას ემხრობა, თუმცა, აღნიშნავს, რომ მხოლოდ „აფრასთან“ მიმართებით.

ეჭვგარეშეა, რომ „ვისრამიანში“ იალქანი წარმოადგენს ქალის ტუალეტის ერთ-ერთ ატრიბუტს, კერძოდ, „თავსამკაულს“ და აღნიშნულ საგანს ეს სახელწოდება მიენიჭა იალქანთან, აფრასთან მსგავსების გამო. ცნობილია, რომ მამაკაცის ქუდის ნაწილსაც ძველად უწოდებდნენ აფრას [ს.ს. ორბელიანი, გვ. 36], „ვისრამიანში“ კი „აფრა“ მხოლოდ როგორც სანაოსნო ტერმინი, ისე ფიქსირდება.

მოხსენებაში აგრეთვე დეტალურად ვისაუბრებთ სიტყვა „იალქანის“ ეტიმოლოგიასა და მის სტრუქტურაზე. სიტყვა უცილობლად გენეტიკურად თურქულია. ის ორი ნაწილისგან შედგება *yel* – ქარისა და *ken* მორფემისგან – მნიშვნელობით, მქროლავი. დუბლეტური *Kan-gan* და *ken-gen* მორფემები კი, ზო-

გადად, ზმნათა ფუძეებისგან აწარმოებენ ზედსართავ და არსებით სახელებს. განვიხილავთ იმ ფაქტსაც, რომ საკვლევი სიტყვა ქალის თავსაბურავისა თუ თავსამკაულის მნიშვნელობით არ გვხვდება არცერთ ხელმისაწვდომ თურქულ ლექსიკონში. ეს გარემოება კი გვაფიქრებინებს, რომ აღნიშნული სიტყვის ეს მეორეული მნიშვნელობა ქართულ ნიადაგზე შეიქმნა.

The word “ialqani” appears in the Georgian prose version of “Visramiani” (12th c.) in three different places.

The glossary of the first edition of the mentioned literary piece defines “ialqani” as a: “women’s head covering similar to a head-dress; the sail – ‘apra’ of a ship, vessel, or boat.” However, the word mentioned with the meaning of “apra” – sail – is nowhere to be found in the text. The definition of the word in question in the “Visramiani” glossary published in 1938 also matches the first edition. In the 4th edition of the literary work by Aleksandre Gvakharia and Magali Todua, although under question marks, “ialqani” is perceived as a kind of shoe. In the “Explanatory Dictionary of the Georgian Language” one of the meanings of “ialqani” is the “Crown of the bride”.

Ivane Javakhishvili’s “Materials for the History of the Material Culture of the Georgian Nation” provides us with interesting information about the research lexeme: “In the 17th and 18th centuries *ialqani* and *jiġa* were used as headwear and jewelry for women of high society.” Ivane Javakhishvili relies on Zenker’s famous dictionary and shares the Turkic origin of the word.

There is no doubt that in “Visramiani” *ialqani* represents one of the attributes of a woman’s toilet, namely, the headscarf; and this name was given to the mentioned object due to its similarity to the *ialqani*, *apra* – the sail. It is known, that in ancient times a part of a man’s hat was also called “apra” – the sail. In “Visramiani” “apra” is recorded only as a nautical term. It is also worth noting that the word

“ialqani” meaning a woman’s headscarf or headdress is not found in any available Turkish dictionaries.

In the paper we will also discuss in detail the meaning, etymology and structure of the word “ialqani”. This word is undoubtedly genetically Turkic. It consists of two parts: *yel* – wind – and the morpheme *-ken*. Its meaning is “blowing”. The doublet morphemes *kan-gan* and *ken-gen* generally produce adjectives and nouns from verb stems.

მირიან მახარაძე
Mirian Makharadze

**XVI საუკუნის I ნახევარში საქართველო-ოსმალეთის
ურთიერთობის ზოგიერთი საკითხი**

**SOME ASPECTS OF GEORGIAN-OTTOMAN RELATIONS IN THE
FIRST HALF OF THE 16TH CENTURY**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, ოსმალეთი, ისტორია
Keywords: Georgia, Ottoman, history

XV საუკუნის II ნახევრიდან საქართველოს სამეფო-სამთავროებს გაუმეზობლდა ოსმალეთის მძლავრი იმპერია, რომელმაც ნახევარი საუკუნის განმავლობაში სამი მარბიელი ლაშქრობა მოაწყო საქართველოს ტერიტორიაზე. XVI საუკუნის დასაწყისიდან ოსმალეთი ქართული ტერიტორიების მიმართ მხოლოდ მარბიელი ლაშქრობებით არ შემოიფარგლებოდა და თანდათანობით იპყრობდა და თავის ტერიტორიებს უერთებდა ქართულ მიწებს. ჩვენი კვლევის მიზანს XVI საუკუნის I ნახევრის ქართულ-ოსმალური ურთიერთობების ზოგიერთი საკამათო საკითხის შესწავლა წარმოადგენს. განსაკუთრებით აქტუალურია უფლისწული სელიმის დამოკიდებულება ქართული სამეფო-სამთავროების მიმართ, ჩალდირანის ბრძოლის შემდეგ განვითარებული მოვლენები და არზრუმის საფაშოს შექმნა და მისი როლი ქართულ-ოსმალურ ურთიერთობებში. საკითხის აქტუალობას განაპირობებს ის, რომ აღნიშნულ საკითხებზე განსხვავებული მოსაზრებებია არა მარტო ქართველ და თურქ მკვლევართა შორის, არამედ თვით ქართველ მეცნიერთა შორისაც. საკამათოა ისეთი საკითხები, როგორებიცაა: უფლისწული სელიმის ლაშქრობების რაოდენობა ქართულ ტერიტორიაზე, ქართველების დამოკიდებულება ჩალდირანის ბრძოლის მიმართ, არზრუმის საფაშოს ურთიერთობა იმერეთის მეფესთან, ქართლის მეფის პოლიტიკური ორიენტაცია იმერეთის სამეფოსა და ოსმალეთის ურთიერთობაში. ნაშრომი შექმნილია წყაროთმცოდნეობითი ბაზის საფუძველზე. გამოყენებულია როგორც ოსმალთა ისტორიკოსების, ასევე სხვა აღმოსავლური და ევროპული წყაროები, რომელებიც შეჯერებულია ქართულთან. ამ წყაროთა ურთიერთშეჯერების საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ რამდენიმე საკითხი: 1. უფლისწული სელიმის საქართველოში, კერძოდ, სამცხეში ისინი შემოვიდნენ ბაიბურთის გზით, სადაც მათ დაამარცხეს სეფიანები; 2. იმერეთში შემოსევა ატარებდა მარბიელ ხასიათს და შეიძლება გამოვთქვათ ვარაუდი, რომ ის უფრო სამცხის ათაბაგის ინტერესში შედიოდა, ვიდრე ოსმალეთის; 3. სამცხის გაყოფის პირ-

ველი მცდელობა იყო ჩალდირანის ბრძოლის შემდეგ და არა ამასიის ზავის დროს; 4. არზრუმის საფაშოს შექმნას წინ აღუდგა იმერეთის მეფე ბაგრატ III, რომელმაც 10 წლის განმავლობაში მოახერხა სამცხის დაპყრობა; 5. ოსმალთა სულთნის სულეიმან I-ის ირანში მეორე ლაშქრობამდე ქართულ სამეფო-სამთავროებს გარკვეული პოზიციები ეჭირათ ოსმალეთისა და სეფიანთა ირანის მიმართ. თუ იმერეთის მეფისთვის მოკავშირე სეფიანები იყვნენ, ქართლის მეფე უპირატესობას ოსმალებს ანიჭებდა.

Beginning from the second half of the 15th century, the powerful Ottoman Empire became a neighbor of the Georgian kingdoms and principalities. Over the course of half a century, it launched three devastating invasions of Georgian territory. From the early 16th century onward, the Ottomans did not limit themselves to mere raids against Georgian lands but gradually conquered and annexed them into their own domains. The purpose of our research is to examine several debated aspects of Georgian-Ottoman relations during the first half of the 16th century. Particularly relevant are issues such as Prince Selim's attitude toward the Georgian kingdoms and principalities, the developments following the Battle of Chaldiran, and the establishment of the Erzurum Sanjak (province) along with its role in Georgian-Ottoman relations.

The topic remains significant because there are divergent opinions not only between Georgian and Turkish scholars but also among Georgian historians themselves. Controversial issues include the number of Prince Selim's campaigns in Georgian territories, the Georgian attitude toward the Battle of Chaldiran, the relations between the Erzurum Sanjak and the Kingdom of Imereti, as well as the political orientation of the King of Kartli in the context of Imereti-Ottoman relations. The study is based on a solid source foundation, utilizing both Ottoman historians and other Eastern and European sources, which have been compared with Georgian materials.

Cross-analysis of these sources allows us to draw several conclusions: 1. Prince Selim's entry into Georgia, specifically into Samtskhe, occurred via the Bayburt route, where his forces defeated the Safavids. 2. The invasion of Imereti was of a predatory nature, and it can be assumed that it served more the interests of the Atabeg of Samtskhe than those of the Ottoman Empire itself. 3. The first attempt to divide Samtskhe took place after the Battle of Chaldiran, not at the time of the Treaty of Amasya. 4. The establishment of the Erzurum Sanjak was opposed by King Bagrat III of Imereti, who managed to conquer Samtskhe within ten years. 5. Before Sultan Suleiman I's second campaign against Iran, the Georgian kingdoms and principalities maintained distinct political positions toward both the Ottoman Empire and Safavid Iran: while the King of Imereti favored an alliance with the Safavids, the King of Kartli leaned toward cooperation with the Ottomans.

თეა მეშველიშვილი

Tea Meshvelishvili

**თურქეთის ეროვნულ არქივში დაცული XVI საუკუნის
დოკუმენტი თბილისის ალყის შესახებ, როგორც
საქართველოს ისტორიის წყარო**

**A 16TH-CENTURY DOCUMENT ON THE SIEGE OF TBILISI
PRESERVED IN THE NATIONAL ARCHIVES OF TURKEY AS A
SOURCE FOR THE HISTORY OF GEORGIA**

საქართველოს უნივერსიტეტი
University of Georgia

საკვანძო სიტყვები: თბილისი, ოსმალეთი, ალყა, რუბაი

Keywords: Tbilisi, Ottomans, siege, Rubai

ისტორიკოსებისათვის მეტად მნიშვნელოვანია პირველადი წერილობითი წყაროები. წყაროებზე დაყრდნობით შესაძლებელია არა მხოლოდ მოვლენათა რეკონსტრუირება, არამედ სახელწიფო სტრუქტურების მუშაობის, ადმინისტრაციული მმართველობის ტიპის, ეკონომიკური მახასიათებლების სისტემური შესწავლა. საქართველოს ისტორიის მკვლევრებისთვის ოსმალური წყაროები ფასდაუდებელ მასალას წარმოადგენს. სტამბოლში სამეცნიერო მივლინების შემდეგ ჩამოტანილი მე-16 საუკუნის რამდენიმე ასეული დოკუმენტაციის (მეტწილად, ფირმანები, ჰუქმები) ნაწილის ტრანსკრიფცია და თარგმანი შესრულდა. ჩვენ ხელთ არსებულ მასალაში, მიუხედავად იმისა, რომ ცალკეულ შემთხვევაში საქართველო მხოლოდ ირიბად იყო ნახსენები, მნიშვნელოვანი ინფორმაცია გვხვდება ოსმალური მიწათმფლობელობის სისტემის (მიწის ჩუქება, წახალისება, ჩამორთმევა), იმპერიული ადმინისტრაციული მოწყობისა და მუშაობის შესახებ. წყაროები, რომლებიც ჩვენ მიერ იქნა შესწავლილი, არის ფირმანები – ბრძანებები, რომლებიც კონკრეტულ მოვლენასთანაა დაკავშირებული. ამ კუთხით საინტერესო იყო თავად ბრძანების საფუძვლის დადგენა, რამაც ისტორიულ წრილში მოვლენის შეფასების შესაძლებლობა მოგვცა. განსაკუთრებული ყურადღება მიიქცია თურქეთის პრემიერ-მინისტრის არქივში დაცულმა მე-16 საუკუნის დოკუმენტმა ნომრით BOA. A.DVN, 4/3 თბილისის ალყის შესახებ, რომელიც მხატვრულად აღწერს ოსმალთა ჯარში შექმნილ მდგომარეობას. თბილისზე მუსტაფა ფაშას ლაშქრობის შესახებ ცნობა გვხვდება იბრაჰიმ ფეჩევის თხზულებაშიც, სადაც აღწერილია ოსმალთა ჯარის მდგომარეობა ალყის დროს. დოკუმენტი საინტერესო მასალას გვთავაზობს როგორც შინაარსობრივად, ისე ისტორიული მოვლენებისა და იმდროინდელი პოლიტიკური გარემოს ასახვის კუთხითაც. რაც მთავარია, ის არ არის დაწერილი ოსმალური დოკუმენტისთვის დამახასიათებელ ოფიციალური სტილით. ტექსტი უფრო მეტად მხატვრული აღწერაა რუბაის სტილის ლექსთწყობის ჩანარობით.

ჩვენი მიზანია წარმოდგენილი დოკუმენტის ისტორიული კონტექსტი დაადგენა, დოკუმენტის სტილისტიკურ ჭრილში გაანალიზება, მე-16 საუკუნის სხვა ოსმალურ ადმინისტრაციულ ტექსტებთან შედარება, წყაროში მოხსენიებული პირების იდენტიფიცირება.

კვლევა ეფუძნება თვისებრივი კვლევის მეთოდებს. კერძოდ, პირველ რიგში, წყაროთმცოდნეობით მეთოდს. ჩვენ მიერ მოძიებული კონკრეტული დოკუმენტი შეფასდა და ინტერპრეტირდა ისტორიული მოვლენების ჭრილში და შეჯერდა ოსმალურ წყაროებთან. ტექსტოლოგიური ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა ლინგვისტური და სტილისტიკური თავისებურებები. კვლევაში ასევე გამოყენებულია კონტექსტუალური შედარების მეთოდი, რის საფუძველზეც მოხდა წარმოდგენილი წყარო შევადარეთ სხვა ოსმალურ დოკუმენტებს, რათა დაგვედგინა დოკუმენტის უნიკალურობა ან ტიპი.

Primary written sources are of utmost importance for historians. Relying on such sources makes it possible not only to reconstruct historical events but also to systematically study the functioning of state structures, types of administrative governance, and economic characteristics. For researchers of Georgian history, Ottoman sources represent invaluable material. Following a research trip to Istanbul, several hundred 16th-century documents (mostly *firmans* and *hukms*) were brought back. A portion of these materials has been transcribed and translated. Although in some cases Georgia is mentioned only indirectly, the materials nonetheless provide significant information regarding the Ottoman land tenure system (land grants, rewards, confiscations), the imperial administrative organization, and its mode of operation.

The sources we examined are *firmans* – orders issued in relation to specific events. In this regard, identifying the grounds for issuing such orders proved especially interesting, as it enabled an assess-

ment of historical events from a broader perspective. Of particular note is a 16th-century document preserved in the Turkish Prime Minister's archives, catalogued as **BOA. A.DVN, 4/3**, concerning the **siege of Tbilisi**, which offers a vivid depiction of the conditions within the Ottoman army. Information about Mustafa Pasha's campaign against Tbilisi is also found in the work of İbrahim Peçevi, which describes the situation of the Ottoman army during the siege. This document is significant not only for its content – reflecting historical events and the political climate of the time – but also because it is not written in the official, formulaic style typical of Ottoman documents. Instead, it features a more literary description, including insertions written in the *rubā'i* poetic form.

The aim of the present article is to determine the historical context of the presented document, analyze it from a stylistic perspective, compare it with other 16th-century Ottoman administrative texts, and identify the individuals mentioned within the source.

The research is based on qualitative methods, primarily the **source-critical method**. The specific document we obtained was evaluated and interpreted in the context of historical events and cross-referenced with other Ottoman sources. Through **textual analysis**, the linguistic and stylistic features of the document were identified. The study also employed the **method of contextual comparison**, through which the presented source was compared to other Ottoman documents to determine whether it is unique or follows an established typology.

ნინო ოქროსცვარიძე

Nino Okrostsvaridze

**დიასპორის ხმა: თურქეთელი ქართველების
მხარდაჭერა 1990-იან წლებში და აფხაზეთის ომი**

**VOICES FROM ABROAD: TURKISH GEORGIANS' SUPPORT AND
ADVOCACY IN THE 1990S AND THE ABKHAZIAN WAR**

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ilia State University

საკვანძო სიტყვები: თურქეთელი ქართველები, დიასპორა,
აფხაზეთის ომი

Keywords: Turkish Georgians, diaspora, Abkhazian War

მოხსენება ეხება აფხაზეთის ომის პარალელურად თურქეთელი ქართველების, კერძოდ, ილია ხიმშიაშვილისა (აბდურაჰმან ჩეთინქაია) და შალვა თევზაძის (შანვერ აქინი) მიერ ევროპასა (გერმანია, შვედეთი) და თურქეთში წარმოებულ საინფორმაციო კამპანიასა და 1990-იან წლებში საქართველოსადმი მხარდაჭერის საკითხს. მათი მიზანი იყო როგორც თურქეთში, ისე შვედეთსა და გერმანიაში საზოგადოებისთვის მიეწოდებინათ სწორი და ობიექტური ინფორმაცია აფხაზეთის შესახებ, როგორც ისტორიული კუთხით, ისე ქართველთა გენოციდის ფაქტებთან დაკავშირებით. თურქეთში თანამემამულეებისა და თურქეთში მცხოვრები აფსუებისადმი იგზავნებოდა მიმართვები, პრესაში ქვეყნდებოდა სტატიები, ილია ხიმშიაშვილი და შალვა თევზაძე იყენებდნენ ყველა საინფორმაციო სივრცეს – რადიო, ტელევიზია, პრესა, რათა გაკეთებულიყო სწორი აქცენტები. სამწუხაროდ, არაერთი თხოვნა, რომ ოფიციალურ თბილისს გაეგზავნა მათთვის ინფორმაცია აფხაზეთში მიმდინარე პროცესებთან დაკავშირებით, უყურადღებოდ დარჩა, რამაც ხელი შეუწყო ევროპაში რუსული პროპაგანდის გაძლიერებას. ილია ხიმშიაშვილი უგზავნის წერილს თავად თურქეთის პრემიერ-მინისტრ სულეიმან დემირელს და მოუწოდებდა არ მიეცა უფლება თურქეთში მცხოვრები აფსუებისთვის, რომ გადასულიყვნენ საქართველოს ტერიტორიაზე, კერძოდ, აფხაზეთში ქართველების წინააღმდეგ საბრძოლველად. როგორც დოკუმენტიდან ჩანს, აფსუები სამხედრო ფორმაზე დატანებული თურქეთის დროშით იბრძოდნენ აფხაზეთში. წარმოდგენილი დოკუმენტური მასალები მოძიებულ იქნა 2010, 2019, 2025 წლებში თურქეთსა და ევროპაში (გერმანია, შვედეთი) თურქეთელი ქართველების მოღვაწეობის კვლევის დროს. თურქეთელი ქართველების არქივზე მუშაობამ კიდევ ერთხელ ცხადყო, თუ რამდენად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება დიასპორის (გა)ძლიერებას.

This study examines the information campaigns conducted during the Abkhazia War by Turkish Georgians, specifically Ilia Khimshiashvili (Abdurahman Çetinkaya) and Shalva Tevzadze (Şanver Akın) in Turkey and Europe (Germany and Sweden). Their primary objective was to provide accurate and objective information about Abkhazia, including its historical context and the documented cases of genocide against the Georgian population, to local and international audiences. Khimshiashvili and Tevzadze utilized all available media platforms – radio, television, and print press – and directed appeals to both compatriots in Turkey and the Apsua diaspora, in order to ensure proper emphasis on key issues.

Despite repeated requests for reliable information from official authorities in Tbilisi, a lack of response facilitated the spread of Russian propaganda in Europe. Notably, Khimshiashvili appealed directly to the Prime Minister of Turkey, Süleyman Demirel, urging the prevention of Apsua fighters from Turkey crossing into Abkhazia to engage against Georgians; archival evidence indicates that some fighters wore military uniforms marked with the Turkish flag. The findings are based on documentary materials collected during my academic research visits to Turkey and Europe in 2010, 2019, and 2025. This case highlights “the voices from abroad” – the crucial role of diaspora communities in wartime information campaigns and their support in 1990s.

Luiza Rukhadze, Nanuli Katcharava

**MODERN GÜRCÜCE VE TÜRKÇEDE ORTAK DOĞU SÖZLÜĞÜ
COMMON ORIENTAL VOCABULARY IN MODERN GEORGIAN AND
TURKISH LANGUAGES**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ilia State University

Anahtar Kelimeler: Türk ve Gürcü dilleri, ortak söz varlığı

Keywords: Georgian and Turkish Languages, Common Oriental Vocabulary

1989 yılında Gürcistan-Türkiye sınırı açılması son derece yenilikçi ve ilerici olay olarak değerlendirilmektedir. Türkiye, Gürcistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerdendi. Türkiye-Gürcistan arasında diplomatik ilişkiler kuruldu. Sınırların açılmasının ardından çeşitli alanlarda işbirliği ve yakınlaşmalar başladı; Politik, ekonomik, eğitim ve kültür alanlarında karşılıklı ilişkiler kuruldu. Turizm gelişti. Sınırın iki tarafında yıllarca ayrı kalmış akrabalar görüşme imkânına sahip oldu. Bugün diğer ülkelerden ziyade Türkiye Gürcistan'ın en yakın partneridir. Bizim çalışmamız Gürcistan'da eskiden Türkiye Büyükelçisi olan Sayın Ertan Tezgör'ün verilmiş güzel fikrine göre yapıldı. Resmi ziyaretler veya görüşmeler esnasında yahut özel konuşmalar sırasında Türk ve Gürcü Dillerinde ortak sözcüklerin çok olması Sayın Büyükelçinin dikkati çekmiştir. Konuya duyulan merak ve ihtiyaç neticesinde, içinde bu tür sözlerin yer aldığı bir sözlük hazırlanması fikri doğmuştur. Türk dilinin Gürcü dili üzerine etkisi, sadece dilin söz varlığındaki ödünç kelimelerle gösterilmektedir. Gürcü dilinin iç şekli Türk dili etkisine uğramamıştır. Gürcü dili üzerine bu tür etkiler sıkı edebi temaslar olduğundan dolayı ancak Gürcü ve Fars dilleri ilişkilerinde bulunabilir. Tarafımızdan sunulan sözlük iki dilli, çeviri tarzındandır. Sözcükler Gürcüce-Türkçe'nin yanısıra Türkçe-Gürcüce biçiminde de verilmiştir, dolayısıyla kelimelerin iki dilde de detaylı açıklamaları vardır. Sözlükte sunulan söz varlığı "Gürcüce Açıklamalı Sözlük" adlı 8 ciltli eski yayından, aynı sözlüğün dört ciltli yeni yayından, aynı sözlüğün kısaltılmış tek ciltli yayından ve kaynakçada gösterilmiş diğer Türkçe sözlüklerden toplanmıştır. Bu sözlükte, çok sayıda ödünç kelime içeren dillerin lehçe materyali öngörülmemektedir. Ancak, bazı yerlerde bir lehçe biçimi belirtilmişse, bu doğrudan Gürcüce Açıklamalı Sözlük materyalinden alınmıştır. Tarafımızdan düzenlenmiş olan sözlük, çağdaş Türk ve Gürcü dillerinde var olan Doğu Asıllı Ortak Söz Varlığını içermektedir. Sözlükte kelimenin birden fazla anlamı bulunmakta olup, sadece Türkçe ve Gürcücede ortak olan anlamı belirtilmiştir. Türk ve Gürcü dilleri arasında bu tür ilişkiyi bilimsel şekilde ortaya koyacak olan bu sözlüğün hazırlanması ve basılmasının gerek Türkologlar, gerekse doğu bilimciler, özellikle öğrenciler için lüzumlu, uygun ve ilgi çekici bir çalışma olduğunu düşünmekteyiz.

In 1989, the opening of the Georgian-Turkish border was a highly progressive event. Turkey was one of the first states to recognize Georgia's independence. Diplomatic relations were established between Turkey and Georgia. This was followed by joint cooperation with the neighboring country in the political, economic, educational and cultural spheres. Ties were restored and families and relatives from the border regions, which had been divided years ago, were given the opportunity to see each other, and tourism developed. Today, Turkey is Georgia's most active partner compared to other countries.

The dictionary we present was written according to the idea of the Plenipotentiary Ambassador of Turkey to Georgia, Mr. Ertan Tezgor. During official meetings, negotiations, or private conversations, the Ambassador's attention was drawn to the abundance of common vocabulary in the Georgian and Turkish languages. This sparked the Ambassador's interest and on his initiative a research was conducted aimed at compiling a dictionary of common words. The study revealed that the influence of the Turkish language on the Georgian language is manifested only in the loanwords in the vocabulary of the language. The internal structure of the Turkish language is not reflected in the Georgian language. Such influence on the Georgian language is observed only in the context of close literary contact between Georgian and Persian.

The dictionary compiled by us is bilingual, translational. The material is arranged in both Georgian-Turkish and reverse, Turkish-Georgian word order. The loanwords fixed here are selected from the eight-volume, four-volume and one-volume editions of the "Explanatory Dictionary of the Georgian Language". Accordingly, their corresponding oriental vocabulary is given, which is reconciled with the explanatory dictionaries of the Turkish language published at different times and by different authors.

The present dictionary does not take into account the dialect material of the languages, where there are many more borrowed words. However, if in some places the dialect form is indicated, this is

directly the material from the explanatory dictionary of the Georgian language. It should be noted that the dictionary takes into account only common borrowings of oriental origin in modern Georgian and Turkish literary languages. Of the several meanings of a word given in the dictionary, only the meaning common to Turkish and Georgian is indicated. We believe that the preparation and publication of this type of dictionary will be interesting not only for Turkologists from both countries, but also for a wide range of Orientalists interested in the relations between languages, especially students.

Erol Sakallı/Hediye Tas/ Seher Aksoy

**TÜRK DİZİLERİ ÖRNEĞİNDE TOPLUMSAL SINIF VE DİL
KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME
AN ANALYSIS OF SOCIAL CLASS AND LANGUAGE USE
IN TURKISH TV SERIES**

Uşak Üniversitesi
Usak University

Anahtar Kelimeler: Toplumdilbilim, Toplumsal Sınıf, Dil Kullanımı,
Türkiye Türkçesi, Türk Dizileri

Keywords: sociolinguistics, social class, language use, Turkish,
Turkish TV series

Toplumdilbilim, dilin kullanım çeşitliliği ve değişimi kapsamında diyalektlerin, sosyolektlerin, kentsel, bölgesel dillerin işlev ve kullanımlarını araştırarak tanımlayıp açıklamaktadır. Bu bağlamda, toplumdilbilim toplumsal sınıfların kullandığı dili de inceler.

Toplumu oluşturan bireylerin bir ya da birden fazla ölçüte göre ayrıldığında ortaya çıkan gruplar, toplumsal sınıfları oluşturmaktadır. Toplumbilim alan yazınında toplumsal sınıf ve katmanlara dair çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur. Bu katmanlar üç grupta incelenir: “Üst sınıf: işveren, sanayici, gayrimenkul ve menkul sahipliği, üst düzey yönetici konumunda toplumsal kaynaklara sahip veya kontrol edebilen grup. Orta sınıf: beyaz yakalı, masa başı iş yapan konumunda çalışanlar, profesyonel mesleklere sahip olanlar, devlet görevlileri. Alt sınıf: mavi yakalı, genellikle imalatçı çalışan işçiler, el emeği ile çalışanlar, devlet görevinde daha alt ücretli işlerde çalışanlar. Bu toplumsal sınıfların her biri farklı dil kullanımlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Toplumsal sınıflarda dil kullanımı üzerine Bernstein, sınırlı bir çevrede ve dilin aynı biçimde kullanıldığı bir ortamda yaşayan bireylerin dil kullanma biçimlerinin de sınırlı olduğunu belirtir. Orta sınıfın daha geniş bir toplumsal çevrede yaşadığını ve bu sınıfın dil kullanımında soyut kavramların ve uzun cümlelerin daha yaygın olduğunu savunur. Bu durum, orta sınıfa ait çocukların okulda kullanılan kurallı dili daha iyi anlamalarını sağlar. Bernstein’a göre, halk dili basit yapı ve çoğunlukla tamamlanmamış, zayıf sözdizimsel yapılardan oluşur; genellikle etken yapıda fiiller kullanılır ve “sonra”, “ve”, “çünkü” gibi zarf ve bağlaçlar cümlelerde sıkça yer alır. Bu dil türünde kısa emir ve soru cümleleri ile yaygın deyimlere daha sık rastlanır.

Bu çalışmada, günümüzde insanların en büyük eğlence ve zaman geçirme etkinliği olarak düşünülen dizilerden yola çıkılarak, toplumsal sınıf/tabaka ile dil kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi ve olası farkların ortaya konması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın varsayımı sosyolojik olarak alt ve/veya üst sınıf olarak adlandırılan tabakalardaki dil kullanımının söz varlığı, sesbilim ve söz dizimi açısından çeşitli farklılıklar göstereceğidir. Bu amaç doğrultusunda Türki-

ye’de yayınlanmış olan iki dizi – Adını Feriha Koydum ve Pis Yedili-
seçilmiş ve bu dizlerden yola çıkarak toplumsal sınıflarda kullanılan
dil incelenmiştir.

Bulgular toplumsal sınıf ve dil kullanımı arasında bir ilişki old-
uğunu göstermektedir.

Sociolinguistics defines and explains the functions and usage of
dialects, sociolects, urban and regional languages by researching the
diversity and change in language usage. In this context, sociolinguis-
tics also examines the language used by social classes.

The groups that emerge when individuals forming society are
separated according to one or more criteria constitute social classes.
Various classifications of social classes and strata exist in the socio-
logical literature. These strata are examined in three groups: 1. Upper
class: employers, industrialists, owners of real estate and securities,
groups with access to or control over social resources in senior man-
agement positions. 2. Middle class: white-collar workers, desk-based
workers, professionals, civil servants. 3. Lower class: blue-collar work-
ers, usually factory workers, manual laborers, civil servants in low-
er-paid jobs. Each of these social classes is associated with different
language usage.

Regarding language use in social classes, Bernstein states that
individuals living in a limited environment and in a setting where lan-
guage is used in the same way also have limited language use pat-
terns. He argues that the middle class lives in a broader social en-
vironment and that abstract concepts and long sentences are more
common in this class’s language use. This situation enables children
from the middle class to better understand the formal language used
in school. According to Bernstein, the vernacular is simple in struc-
ture and consists mostly of incomplete, weak syntactic structures;
active verbs are generally used, and adverbs and conjunctions such

as “then,” “and,” and “because” frequently appear in sentences. Short imperative and interrogative sentences and common idioms are more frequently encountered in this type of language. This study aims to examine the relationship between social class and language use, and to reveal possible differences, based on television series, which are considered the most popular form of entertainment and leisure activity today. Therefore, the study assumes that language use in the classes referred to sociologically as lower and/or upper classes will show various differences in terms of vocabulary, phonetics, and syntax. To this end, two TV series broadcast in Turkey – *Adını Feriha Koydum* and *Pis Yedili* – were selected, and the language used in social classes was examined based on these series.

The findings indicate a relationship between social class and language use.

Himmet Sarıtař
řeyda zalıřkan

Himmet Sarıtas
Sheyda Ozcaliskan

**YZ YZE VE EVİRİM İİ İLETİřİMDE İKİNCİ DİL OLARAK
TÜRKÇE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERİN ANLATILARINDA JESTLERİN
DİLBİLGİSEL İřLEVLERİ**

**GRAMMATICAL FUNCTIONS OF GESTURES IN THE NARRATIVES OF
STUDENTS LEARNING TURKISH AS A SECOND LANGUAGE IN FACE-
TO-FACE AND ONLINE COMMUNICATION**

The University of Georgia
Georgia State University

Anahtar Kelimeler: İletişim, Jestler, Dilbilgisel işlevleri
Keywords: communication, gestures, grammatical functions

Gösterimler, hem fiziksel bir duruma işaret eden (deiktik) hem de fiziksel bir duruma işaret etmeyen ifadeler olarak dil içinde farklı sözdizimsel, edimsel ve anlamsal işlevler üstlenirler. Gösterimlerin belirli bir duruma işaret eden kullanımları, 'o adam' derken birini parmakla göstermek gibi, konuşma anındaki fiziksel dünyaya atıfta bulunur. Daha önceki araştırmalar, konuşurların yeni ya da uzaktaki nesnelere atıfta bulunurken gösterimler ve jestler arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, ikinci dil (D2) anlatılarında farklı gösterim türlerinin jestlerle

e nasıl etkileşim kurduğu, dilbilgisel açıdan yeterince incelenmemiştir ve bu olgu Türkçe özelinde neredeyse hiç çalışılmamıştır.

Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmak amacıyla, Türkçe D2 öğrencilerinin anlatılarındaki 'böyle' ve 'şöyle' gibi gösterim belirteçlerinin (GB) jestlerle birlikte nasıl kullanıldığını farklı iletişim ortamlarında (yüz yüze ve çevrim içi) incelemektedir. Veriler, yazarların kendi derlemlerinden gelmektedir ve iki ayrı iletişim ortamından toplanmıştır: önce yüz yüze, iki veya üç hafta sonra Zoom uygulaması üzerinden çevrimiçi olarak. Her iki iletişim ortamında da, katılımcılar (n= 20) iki kısa çizgi film izledikten sonra, bunları ana dili Türkçe olan bir araştırmacıya anlatmışlardır. Anlatılar video kaydına alınmış, CHAT programına göre sözce sözce transkript edilmiş ve jest türlerine göre kodlanmıştır. Kodlanan jest türleri şöyledir: *deiktik jestler*, bir nesneyi işaret etmek gibi nesneleri belirten jestler; *ikonik jestler*, iki elle küre şekli yaparak topu anlatmak gibi nesnelerin özelliklerini betimleyen jestler; *vuruş jestleri*, konuşurken elleri ritmik şekilde hareket ettirmek gibi konuşmanın sınırlarını vurgulayan jestler ve *amblem jestleri*, yumruk şeklindeki elin başparmağını kaldırarak 'tamam' demek gibi konuşmayı tamamlayan jestlerdir.

Çalışmanın bulguları, D2 öğrencilerinin hem yüz yüze hem de çevrimiçi ortamlarda GBleri belirli dilbilgisel ve anlamsal amaçlar için ikonik jestlerle birleştirdiğini göstermektedir ($f = 17$, yüz yüze; $f = 10$, çevrim içi). Bu kullanımlardaki jestler, sıklıkla yön, ad, eylem ve yan tümceler gibi sözlü anlatımda eksik kalan unsurları telafi et-

miştir. Örneğin, öğrenci, “*bu ağırlık şey **böyle gitti***” derken, sözlü ifadeye açıkça belirtilmeyen hareketin yönünü görsel olarak iletmek için ‘böyle’yi sağ el hareketiyle birleştirmiştir. Öğrencilerin özellikle sözcük bulmada zorlandıklarında bu GB-jest kombinasyonuna daha fazla başvurdukları gözlemlenmiştir. Sonuçlar, jestlerin ikinci dildeki iletişimde yalnızca anlamsal değil, aynı zamanda dilbilgisel işlevler de üstlendiğini ve bu sayede anlatım becerisini kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır.

Demonstratives are both deictic and non-deictic expressions. They serve distinct syntactic, pragmatic, and semantic functions. Deictic uses of demonstratives rely on the physical world, such as pointing at a person while saying ‘*that man*’. Prior research has established a systematic relationship between demonstratives and gestures, particularly when speakers introduce new or distant referents. Yet, little is known about how different types of demonstratives interact with gestures in L2 narratives from a grammatical perspective, particularly in Turkish.

This study addresses this gap by examining Turkish demonstrative adverbials (DAs) such as *böyle* ‘like this’, *şöyle* ‘like this’ in conjunction with gestures in L2 Turkish narratives across different communication modes. Data come from the authors’ corpus, which consists of narratives produced by Turkish L2 learners across two communication modes: (1) face-to-face and (2) online via Zoom (n=20/per mode). In both sessions, participants watched two short cartoons and narrated them to the investigator, a Turkish L1 speaker. Narratives were video-recorded, transcribed utterance by utterance using CHAT, and further coded for gesture type: deictic gestures that indicate objects – e.g., pointing an object, iconic gestures that characterize objects – e.g., making a cup shape with both hands to indicate a ball, beat gestures that mark speech boundaries – e.g., moving

hands rhythmically while talking, and emblems that complete the speech – e.g., thumbs up to indicate okay.

Findings showed that L2 learners combined DAs with iconic gestures for specific grammatical and semantic purposes across both communication mode ($f = 17$, face-to-face; $f = 10$, online). These gestures often compensated for omitted elements such as directionality, nouns, main verbs, adverbial phrases, and subordinate clauses. For instance, when the speaker said, “Bu ağırlık şey **böyle gitti**. / *This weight thing **went like this***.”, the DA ‘böyle’ was combined with a right-hand gesture to visually convey the upward direction of movement, an element not explicitly stated in the verbal expression. Learners particularly relied on this DA-gesture combination when experiencing lexical retrieval difficulties during narration. The results suggest that gestures make take on grammatical as well as semantic functions in L2 communication, thereby facilitate narrative production.

Sebahat Deniz

**GÜRCÜ ASILLI OSMANLI PAŞALARININ KLASİK
TÜRK ŞİİRİNE KATKILARI
CONTRIBUTIONS OF OTTOMAN PASHAS OF GEORGIAN
ORIGIN TO CLASSICAL TURKISH POETRY**

Marmara Üniversitesi
Marmara University

Anahtar kelimeler: Türk, Gürcü, paşa, şair, şiir, Klasik Türk şiiri
Key words: Turk, Georgian, pasha, poet, poetry, Classical Turkish poetry

Orta Asyalı Türk kavimleri ile başlamış olan Türk-Gürcü ilişkilerinin geçmişı yaklaşık 25 asır öncesine dayanmaktadır. Tarihleri boyunca Gürcüler, çeşitli kavimler arasında en çok Türk kökenli (Hun, Oğuz, Kıpçak, Malkar, Azeri ve Osmanlı) kavimlerin etkisinde olmuşlardır. 1461'de Trabzon'un alınması ile başlayan Osmanlı hanedanı ile Gürcü ilişkileri, 1578'de Lala Mustafa Paşa'nın Güneybatı Gürcistan'ı fethetmesi; Kırım Savaşı; bölgenin Rus işgali altına girmesi; 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Anadolu'ya doğru zorlu göç olaylarının yaşanması şeklinde devam etmiş ve nihayet 1921'de sınır çizilmesiyle son halini almıştır.

Türklerde şiir, en çok rağbet gören ve asırlar boyu nesilden nesile miras yoluyla geçen büyük bir gelenek oluşturmuş sanat dallarından biridir. Bu geleneğin zirveye taşınmasında ise Osmanlı hanedanının büyük rolü olmuştur. Osmanlı sultanları başta olmak üzere pek çok devlet adamı şiirle meşgul olmuş, kendileri şiir yazdıkları gibi şairleri de desteklemişlerdir. Bunlar arasında Kanuni Sultan Süleyman, Muhibbî mahlasıyla yazmış olduğu 4000'den fazla şiirle, en fazla şiir yazan padişah olmuştur. Padişahların yanısıra diğer devlet ricalinden de şiirle meşgul olan veya şiir yazmasa da kendisine şiir yazılan sadrazamlar, defterdarlar, nişancılar, âlimler vs. de vardır.

Bugün olduğu gibi Osmanlı döneminde de devletin çeşitli kademelerinde Gürcü asıllı kimselerin görev yaptığı; bunlar arasında sadrazamlığa kadar yükselmiş olan paşaların olduğu da tarihi kaynaklardan elde edilen bilgiler arasındadır. Bu paşalardan bazılarının da şiirle meşgul olduğu ya da Osmanlı dönemi Klasik Türk şiir geleneği içinde mevcut olan devlet büyüklerine şiir yazma geleneği dahilinde şairlerin kendilerine şiir yazdığı paşaların varlığı da divanlardan, mecmualardan tespit edilebilmektedir.

Bu bildiride Osmanlı Devleti'nde görev yapan ve şiirle meşgul olmuş veya şairler tarafından onlar için şiir yazılması sebebiyle dönemin şiir zevkinin gelişmesine katkıda bulunmuş Gürcü asıllı Paşalar konu edilmiştir. Bu paşaların yazdıkları şiirler, destekledikleri şairler, onlar için şiir yazan şairler ve yazdıkları şiirler tespit edilip incelenmiş ve Klasik Türk şiirinin gelişmesine ne gibi katkıları olduğu değerlendirilmiştir.

The history of Turkish-Georgian relations, which began with the Central Asian Turkish tribes, extends back approximately 25 centuries. Throughout their history, among various peoples, the Georgians have been most profoundly influenced by Turkic groups such as the Huns, Oghuz, Kipchak, Balkar, Azerbaijani, and Ottoman Turks. Relations between the Ottoman dynasty and the Georgian people began with the conquest of Trabzon in 1461, continued with the conquest of southwestern Georgia by Lala Mustafa Pasha in 1578, the Crimean War, the Russian occupation of the region, and the difficult migrations toward Anatolia during the 1877–78 Ottoman–Russian War, and ultimately took their definitive form with the demarcation of borders in 1921.

Among the Turks, poetry is one of the most popular branches of art that has created a great tradition that has been passed down from generation to generation for centuries. The Ottoman dynasty played a major role in carrying this tradition to its peak. Many statesmen, especially the Ottoman sultans, were occupied with poetry and supported poets as well as writing poems themselves. Sultan Süleyman the Magnificent (Kanûnî), who wrote under the pen name Muhibbî, stands out as the ruler who composed the greatest number of poems, exceeding four thousand. Alongside the sultans, other high-ranking officials such as grand viziers, treasurers, chancellors, and scholars also took part in poetic activities or, even if they did not write poetry themselves, became subjects of poetries poems.

Historical sources indicate that, as in the present day, many individuals of Georgian origin served in various administrative ranks of the Ottoman Empire, including pashas who rose to the position of grand vizier. It can be determined from divans and magazines that some of these pashas were also engaged in poetry or that there were pashas for whom poets wrote poems, within the tradition of writing poems for statesmen, which existed in the Classical Turkish poetry tradition of the Ottoman period.

This study focuses on Ottoman pashas of Georgian origin who served in the Ottoman administrative system and contributed to the development of poetic taste during their era, either by actively en-

gaging in poetry or by becoming patrons or subjects of poetic compositions. The poems written by these pashas, the poets they supported, the poets who wrote poems for them, and the poems they wrote have been identified and examined, and their contributions to the development of Classical Turkish poetry have been evaluated.

Önder Sezer
Onder Sezer

**TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA ETNİK (BOYSAL)
ADLANDIRMALAR: TÜRKMEN ADLANDIRMASI
ETHNIC (TRIBAL) NAMES IN TURKISH DIALECTS: TURKMEN
NAMES**

Uşak Üniversitesi
Usak University

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Ağız, etnik adlandırma, Türkmen adı.

Keywords: Turkish in Turkey, dialect, ethnic naming, Turkmen name

Türkiye Türkçesi ağızları, genel olarak Oğuzcaya / Oğuz boylarına dayanan ağızlardır. 11. yy. itibaren göçler, kabileler ve etkileşimlerle bugün yaşadıkları yörelere yerleşen Oğuz unsurlarının oluşturdukları ağızlarla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda, diğer etnik unsurların etkisi olmakla birlikte, Oğuzcaya dayanan ağızlarla ilgili çalışmalarda Oğuz ağızlarını tanımlama ve sınıflandırma kullanılan *adlandırmalar* ele alınacaktır.

Ağız çalışmalarında, bölge / yöre ağızları sınıflandırılırken çeşitli adlar tercih edilmiştir. Ağızlarla ilgili çalışmalarda; yön adlandırmalarını (*Batı Grubu, Kuzeydoğu Grubu, Doğu Grubu*), sıra sayı grubu adlandırmalarını (*I. Alt Bölge, I. Alt Bölge*), etnik adlandırmaları (Kınık, Salur, Avşar, vb.); Türkiye / Anadolu sahası dışı Oğuz grubu adlandırmaları ve alt adlandırmaları (*Yörük, Türkmen, Çepni, Manav*) görmekteyiz.

Bu bildiri ilk olarak, çalışmaların adında, önsözünde, girişinde, inceleme ve sonuç bölümlerinde, eğer varsa, yer alan adlandırmalar konu edilecektir. Lisans, lisansüstü ve doktora tezlerindeki, bildirilerdeki, makalelerdeki ve kitaplardaki adlandırmalar / sınıflandırmalar olacaktır. Ağız çalışmalarında etnik / boysal ve bununla ilişkili adların kullanımı, adlandırmaların dağılımı bu adlanmalardaki ortaklık ve farklılıklar, diğer çalışmalarda kullanılan adlandırmaların anlam /özellik ayırt edip etmediği konuları üzerinde durulacaktır. Bu adlandırmalar çalışmanın yılına, çalışmanın yerine, etnik yapısına ya da başka bir etkenin bulunup bulunmadığı da incelenecek / değerlendirilecektir. Çalışmayı sınırlandırmak için incelenen çalışmalarda ki özellikler verilmeyecek, genel özellikler üzerinde durulacaktır.

Yön adlandırmaları, sıra sayı grubu adlandırmaları, etnik adlandırmalar, Anadolu sahası dışı Oğuz grubu adlandırmaları ve alt adlandırmalar arasında kullanılan Türkmen adının, Türkiye Türkçesi ağızları içindeki yeri, Türkmen ağızı olarak adlandırılan ağızların birbirleriyle ortaklıkları ve farklılıkları ele alınacaktır.

Oğuz grubu Türk lehçeleri arasında yer alan Türkmen Türkçesi ve onun ağızlarının adlandırılmasında da benzer bir yol izlenmektedir.

Bildiride ikinci alt problem de budur. Örneğin, *Türkmen ağız* adlandırması yapıldığında hangi yazı dili / hangi Türk lehçesinin kastedildiği sorunu ortaya çıkar. Bu ve benzeri adlandırmalarda Türkiye Türkçesi mi, Türkmen Türkçesi yazı dili ya da ağız anlaşılmalıdır, sorusuyla karşı karşıya kalırız.

Bu bildiride, her iki sahada karşılaşılan bu adlandırma ve buna bağlı ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulacaktır.

Turkish dialects are generally based on Oğuz Turkish/Oğuz tribes. Since the 11th century, many studies have been conducted on the dialects formed by Oğuz elements who settled in their current regions through migrations, caravans, and interactions. In this study, while acknowledging the influence of other ethnic elements, the nomenclature used to define and classify Oğuz dialects in studies related to dialects based on Oğuz Turkish will be examined.

In dialect studies, various names have been preferred when classifying regional dialects. In studies related to dialects, directional names (Western Group, Northeast Group, Eastern Group), ordinal number group names (Subregion I, Subregion II), ethnic designations (Kınık, Salur, Avşar, etc.); and designations and sub-designations of Oğuz groups outside the Turkey/Anatolia area (Yörük, Türkmen, Çepni, Manav) are used.

This paper will first address the names found in the title, preface, introduction, analysis, and conclusion sections of the studies, if any. It will cover the names/classifications found in undergraduate, graduate, and doctoral theses, papers, articles, and books. It will focus on the use of ethnic/tribal names and related names in dialect studies, the distribution of names, the similarities and differences in these names, and whether the names used in other studies distinguish between meaning and characteristics.

The place of the name Turkmen, used among directional names, ordinal number group names, ethnic names, Oğuz group names outside the Anatolian region, and sub-names, within the dialects of Turkish in Turkey, and the similarities and differences between the dialects referred to as Turkmen dialects will be discussed.

A similar approach is followed in the naming of Turkmen Turkish, which is among the Oğuz group Turkish dialects, and its dialects. This is the second sub-problem in the paper. For example, when the Turkmen dialect is named, the question arises as to which written language/Turkish dialect is meant. In such naming conventions, we are faced with the question of whether Turkish in Turkey, the written language of Turkmen Turkish, or the dialect is meant.

This paper will focus on these naming issues encountered in both fields, the problems they raise, and proposed solutions.

გიორგი სორდია
Giorgi Sordia

**სტამბოლის უძველესი კარტოგრაფიული და
ვიზუალური გამოსახულებები, როგორც წყარო
ქალაქის ურბანული ისტორიის შესწავლისათვის
(XV-XVI საუკუნეები)**

**THE OLDEST CARTOGRAPHIC AND VISUAL IMAGES OF
ISTANBUL AS A SOURCE FOR URBAN HISTORY OF THE CITY
(15TH-16TH CENTURIES)**

საქართველოს უნივერსიტეტი
University of Georgia

საკვანძო სიტყვები: სტამბოლი, რუკები, ქალაქის ხედები

Keywords: Istanbul, maps, city views

სტამბოლის, როგორც ერთ-ერთი უძველესი და „პოლიტიკური თვალსაზრისით, უმნიშვნელოვანესი ქალაქის ამსახველი არაერთი გეგმა, კარტოგრაფიული ნიმუში თუ გამოსახულება არსებობს. წარმოდგენილ მოხსენებაში განხილული იქნება XV-XVI საუკუნეებში ევროპელი და ოსმალთა ავტორების მიერ შექმნილი სტამბოლის გრაფიკული გამოსახულებები, რომელთა შესწავლის საფუძველზე მიზნად ვისახავთ ქალაქის ვიზუალური სახის, ასევე, მისი ურბანული განვითარების ეტაპების დადგენას. კვლევის მიზანია იმის განსაზღვრაც, თუ როგორი ტრანსფორმაცია განიცადა ქალაქმა ბიზანტიური კონსტანტინეპოლიდან ოსმალურ მეგაპოლისამდე.

სტამბოლის შესწავლისათვის ხელმისაწვდომი ვიზუალური მასალის გამოყენება ევროპულ თუ თურქულ აკადემიურ კვლევებში დიდი ხანია მიღებულ პრაქტიკას წარმოადგენს, თუმცა მსგავსი მიდგომა სიახლეა ქართული თურქოლოგიური კვლევებისათვის, რაც მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს კიდევ მის აქტუალობას.

სტამბოლის უძველესი გრაფიკული გამოსახულება, რომელსაც მოხსენებაში განვიხილავთ, გახლავთ ფრანცისკანელი ბერისა და სწავლულის, ქრისტოფორო ბუონდელმონტის, 1422 წლით დათარიღებული ხელნაწერი რუკა წიგნისათვის *Liber Insularum Archipelagi*. ბუონდელმონტის ეს ქმნილება იმითაც არის უნიკალური და გამორჩეული, რომ ის ოსმალების მიერ ქალაქის აღებამდეა შექმნილი.

ევროპელი ავტორებისა თუ მხატვრების მხრიდან სტამბოლის მიმართ ინტერესი კიდევ უფრო გაიზარდა 1453 წლიდან. ამავე პერიოდს ემთხვევა ევროპაში საბეჭდი დანადგარების გამოგონება, რამაც სხვადასხვა გამოსახულების სწრაფი გავრცელების შესაძლებლობა შექმნა. შესაბამისად, არ არის გასაკვირი, რომ XV საუკუნის მეორე ნახევრიდან სტამბოლის ბეჭდური გამოსახულება არაერთი ევროპული გამოცემის ფურცლებზე მოხვდა, რომელთა შორის პირველია 1493 წელს ნიურბერგში გამოცემული „ქრონიკების წიგნი“ (*Liber Chronicarum*).

აღსანიშნავია, რომ ამ გამოცემაში აღბეჭდილი პანორამული ხედი სტამბოლის პირველ ბეჭდურ გამოსახულებად არის მიჩნეული.

ადრეული ეპოქის სტამბოლის გამოსახულებებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვან ნიმუშს წარმოადგენს 1520 წელს ვენეციაში გამოქვეყნებული გეგმა. ის ეკუთვნის იტალიელ კარტოგრაფს, ჯოვანი ანდრეა ვავასორეს. მის მიერ შექმნილი სტამბოლის პანორამული ხედი ქალაქის ამსახველი უმნიშვნელოვანესი გრაფიკული გამოსახულებაა, რომელიც მოგვიანებით არაერთი მსგავსი ხედის შექმნის ინსპირაცია გამხდარა. მათ შორისაა გერმანელი სებასტიან მიუნსტერისა და ნიდერლანდელების, გეორგ ბრაუნისა და ფრანც ჰოგენბერგის ცნობილი გამოსახულებები.

ვავასორეს, მიუნსტერისა და ბრაუნ-ჰოგენბერგის გამოსახულებებზე ადვილად იდენტიფიცირებადია ისტორიული სტამბოლის მთელი რიგი ნაგებობები, რომელთა ნაწილი ბიზანტიურ, ნაწილი კი ოსმალურ ეპოქას განეკუთვნება, თუმცა, ვიზუალური თვალსაზრისით, ეს ისტორიული ნაგებობები, სამივე გამოსახულების შემთხვევაში, არარეალისტრად არის წარმოჩენილი, რაც, სავარაუდოდ, იმაზე მეტყველებს, რომ ისინი შექმნილია არა ნატურიდან, ანუ თვითმხილველების მიერ, არამედ წარმოსახვით. სტამბოლის კიდევ ერთი უმნიშვნელოვანესი გამოსახულება, რომელიც ამავე ეპოქაში შეიქმნა, გახლავთ ოსმალთა სწავლულისა და მინიატიურისტის, ნასუჰ მატრაქჩის, მინიატიურა, რომელიც 1537 წლით თარიღდება.

XVI საუკუნის უმნიშვნელოვანესი გრაფიკული გამოსახულება კი, რომელიც მაქსიმალურად ზუსტად და რეალისტრად წარმოაჩენს ქალაქის ვიზუალურ მხარეს, გახლავთ დანიელი მხატვრის, გრავიორის, დიპლომატისა და კარტოგრაფის, მელხიორ ლორკის, 1559 წლით დათარიღებული სტამბოლის გიგანტური ზომის გამოსახულება. მელხიორ ლორკის ეს ნამუშევარი, მრავალი შეფასებით, XVI საუკუნის სტამბოლის ვიზუალური მხარის საუკეთესო დემონსტრირებაა. მასზე დაყრდნობით კი,

მეგაპოლისად ჩამოყალიბებული სტამბოლის, მისი ქუჩების მოწყობის, არქიტექტურის, საქალაქო ცხოვრების, მულტიკულტურული გარემოს, და ზოგადად, დიდების ზენიტში მყოფი ოსმალეთის იმპერიის დედაქალაქის კულტურული იდენტობის შესახებ შესაძლებელია ვიმსჯელოთ.

City plans, maps and other cartographic images are important tools for studying urban history of Istanbul. The presented work is mainly focused on seven earliest maps and panoramic views of the city prepared by European and Ottoman scholars, geographers and cartographers of 15th-16th centuries. The aim of this work is to reconstruct a visual image of Istanbul and to trace the different stages of its urban development. The study also seeks to demonstrate the city's transformation from Byzantine Constantinople into an Ottoman metropolis.

The oldest surviving map of the city belongs to Cristoforo Buondelmonti, an Italian Franciscan priest, scholar and cartographer, who travelled in the Aegean islands and visited Constantinople in the 1420s. Based on his travel records, Cristoforo Buondelmonti published an influential work "*Liber Insularum Archipelagi*", which contains a manuscript map of Constantinople. This map is the only one which antedates the Ottoman conquest of the city in 1453.

The next important view of the city is included in Hartmann Schedel's incunabula work "*Liber Chronicarum*" (commonly referred to as the *Nuremberg Chronicle*, based upon the city of its publication), first published in 1493. This imaginary view shows the capture of the city by Ottomans in 1453 ("*De expurgatione Constantinopolis*") and is the first printed image of the city ever published.

The first realistic map of the city was published in 1520 by the Italian cartographer and traveler Giovanni Andrea Vavassore. The only surviving copy of it is stored in Germanisches Nationalmuseum

in Nuremberg. This map is highly influential, which was republished in “*Civitates orbis terrarum*” by Georg Barun and Franz Hogenberg. This printed work comprises over 600 realistic cityscapes and city plans with a total of approximately 1,600 pages. They were published in six volumes between 1572 and 1618 and depicted all the major cities of Europe, Africa, Asia, and the Americas. One of the important images of Istanbul created in this particular period of time belongs to Matrakçı Nasuh, an Ottoman scholar, philosopher, miniaturist, geographer and cartographer, whose manuscript map of the city is among the best examples of the early cartographic images of Istanbul.

Lastly, the presented work is focused on the gigantic panoramic view of Istanbul, drawn by a prominent Danish painter, engraver, diplomat and cartographer, Melchior Lorck, who spent about four years in Istanbul during the reign of Suleiman the Magnificent. This view is probably the most accurate and realistic depiction of sixteenth-century Istanbul.

მაკა სუსარეიშვილი
Maka Susareishvili

მეტაფიქციური სტრატეგიები ბილგე ქარასუს
რომანში „ღამე“

METAFICTIONAL STRATEGIES IN BILGE KARASU'S NOVEL "NIGHT"

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Akaki Tsereteli State University

საკვანძო სიტყვები: პოსტმოდერნიზმი, მეტაფიქცია,
თვითრეფლექსიური ნარატივი, დომინანტური დისკურსი
Keywords: postmodernism, metafiction, self-reflexive narrative, dominant
discourse

პოსტმოდერნიზმი მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრის უმნიშვნელოვანესი კულტურულ-ფილოსოფიური მიმდინარეობაა, რომელმაც არსებითად შეცვალა ჰუმანიტარული აზროვნების ეპისტემოლოგიური პარადიგმები და მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ინტელექტუალური და კულტურული საქმიანობის ყველა სფეროზე. პოსტმოდერნისტულ ლიტერატურას ახასიათებს თვითრეფლექსიური ნარატიული სტრატეგიების გამოყენება, რომელთა შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია მეტაფიქციას.

მეტაფიქცია არღვევს რეალისტური პროზის ილუზიას და ტექსტს წარმოჩენს როგორც კულტურულ-ენობრივ კონსტრუქციას. მისი ძირითადი სტრატეგიებია: ნარატორის ან ავტორის პირდაპირი მიმართვა მკითხველისადმი, ტექსტში წერის პროცესის ექსპლიციტური წარმოჩენა, „წიგნი წიგნში“ სტრუქტურა და პერსონაჟთა მხრიდან საკუთარი ფიქციური სტატუსის გაცნობიერება.

თანამედროვე თურქული ლიტერატურის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წარმომადგენლის, ბილგე ქარასუს, პროზა გამოირჩევა ექსპერიმენტული ნარატიული სტრუქტურებითა და რთული კონცეპტუალური სტრატეგიებით. რომანი „ლამე“ მეტაფიქციური სტრატეგიების გამოყენების თვალსაჩინო ნიმუშს წარმოადგენს. ტექსტში ავტორი არღვევს ტრადიციულ თხრობით კონვენციებს და ქმნის მრავალშრიან ნარატიულ სივრცეს, სადაც ენა, რეალობა და ტექსტი მუდმივად ექვემდებარება ინტერპრეტაციას. რომანში მეტაფიქცია მხოლოდ ესთეტიკურ ფუნქციას არ ემსახურება; იგი კრიტიკულ ინსტრუმენტად გვევლინება, რომელიც ამხელს დომინანტური დისკურსების პირობითობას და მათ დეკონსტრუქციას ახდენს. ტექსტი იქცევა ინტელექტუალურ სივრცედ, სადაც რეალობა, ტექსტი და მეხსიერება დიალოგურ ფორმებს იღებს. მეტაფიქციური სტრატეგია მკითხველს არა მხოლოდ ინტერპრეტაციის, არამედ მნიშვნელობის შექმნის პროცესში აქტიურ მონაწილედ აქცევს, რითაც ირღვევა ავტორისა და მკითხველის ტრადიციული იერარქია.

ჩვენი მიზანია მეტაფიციური სტრატეგიებისა და მხატვრული ფუნქციის დადგენა კონკრეტული ნაწარმოების მიხედვით.

საკითხის აქტუალობა კი განპირობებულია იმით, რომ მეტაფიციკა, როგორც პოსტმოდერნული ნარატივის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სტრატეგია, განსაკუთრებით საყურადღებოა თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობაში, რადგან ეჭვქვეშ აყენებს რეალობის ტრადიციულ აღქმას; ამხელს დომინანტური დისკურსების პირობითობას და მკითხველს ინტერპრეტაციის პროცესის აქტიურ მონაწილედ აქცევს.

გლობალიზაციისა და ციფრული მედიის ეპოქაში ლიტერატურულ ნაწარმოებთა მეტაფიციური კვლევა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან ის იძლევა ტექსტის, ენისა და ნარატივის ურთიერთქმედების ანალიზის შესაძლებლობას და ხელს უწყობს ჟანრულ, კულტურულ და ტექნოლოგიური საზღვრების გადალახვას.

მეცნიერული სიახლე არის მეტაფიციური სტრატეგიების და მარკერების ანალიზი, ნარატიულ-რეფლექსიური ელემენტების მხატვრული ფუნქციის დადგენა ტექსტში, დადგენილი მეტაფიციური სტრატეგიებით ბილგე ქარასუს ესთეტიკური სტილის ჩვენება.

რომანი „ღამე“ წარმოადგენს პოსტმოდერნული მეტაფიციის თვალსაჩინო ნიმუშს. ტექსტი გაჯერებულია მეტაფიციური ელემენტებით. რომანში მეტაფიციური სტრატეგიები არ შემოიფარგლება მხოლოდ ესთეტიკური ფუნქციით – ისინი ასევე ასრულებენ კრიტიკულ-იდეოლოგიურ როლს, რადგან ამხელენ დომინანტური დისკურსების პირობითობასა და ძალაუფლების მექანიზმების კონსტრუირებულ ბუნებას.

Postmodernism is one of the most important cultural-philosophical movements of the second half of the twentieth century, which has fundamentally changed the epistemological paradigms of humanitarian thought and has had a significant impact on all spheres of intellectual and cultural activity. Postmodern literature is charac-

terized by the use of self-reflexive narrative strategies, among which metafiction occupies a special place. Metafiction breaks the illusion of realistic prose and presents the text as a cultural-linguistic construction. Its main strategies are the direct address of the narrator or author to the reader, the explicit presentation of the writing process in the text, the “book-within-a-book” structure, and the awareness of the characters’ own fictional status.

The prose of Bilge Karasu, one of the most important representatives of modern Turkish literature, is distinguished by experimental narrative structures and complex conceptual strategies. The novel “Night” is a striking example of the use of metafictional strategies. In the text, the author breaks with traditional narrative conventions and creates a multi-layered narrative space, where language, reality and text are constantly subject to interpretation. In the novel, metafiction does not serve only an aesthetic function; it appears as a critical tool that exposes the conditional nature of dominant discourses and deconstructs them. The text becomes an intellectual space where reality, text and memory take on dialogic forms. Metafictional strategy makes the reader an active participant not only in the process of interpretation, but also in the process of creating meaning, thereby violating the traditional hierarchy of author and reader.

The purpose of the study: To determine metafictional strategies and artistic function, based on a specific literary work. Relevance of the issue: Metafiction, as one of the most important strategies of postmodern narrative, is particularly relevant in modern literary studies, as it questions the traditional perception of reality, exposes the conditional nature of dominant discourses, and makes the reader an active participant in the process of interpretation. In the era of globalization and digital media, metafictional research is especially important, as it allows for the analysis of the interaction of text, language and narrative and for overcoming genre, cultural and technological boundaries. Scientific novelty: This study analyzes metafictional strategies and markers, identifies the artistic func-

tion of narrative-reflexive elements in the text, and demonstrates Bilge Karasu's aesthetic style through the application of established metafictional strategies. Research methods: Descriptive, comparative, analytical, and theoretical approaches, as well as conceptual analysis, were employed in this study. Results of the research: The novel "Night" exemplifies postmodern metafiction. The text is rich with metafictional elements. These strategies are not limited to aesthetic purposes; they also serve a critical and ideological function by exposing the conditional nature of dominant discourses and revealing the constructed nature of mechanisms of power.

ქეთევან ტომარაძე
Ketevan Tomaradze

**ცივილიზაციათა შეხვედრის მისტერია ორჰან ფამუქის
რომანში „თეთრი ციხესიმაგრე“**

**THE MYSTERY OF THE MEETING OF CIVILIZATIONS IN ORHAN
PAMUK'S NOVEL "THE WHITE CASTLE"**

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია
National Academy of Sciences of Georgia

საკვანძო სიტყვები: ცივილიზაციათა შეხვედრა, მისტერია,
ორჰან ფამუქი

Keywords: mystery, meeting of civilizations, Orhan Pamuk

1985 წელს ორჰან ფამუქმა გამოაქვეყნა რომანი „თეთრი ციხესიმაგრე“, რომელშიც მოქმედება ფეოდალურ ოსმალეთში ვითარდება. ავტორმა აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ცივილიზაციათა შეხვედრის ორიგინალური მხატვრული მოდელი შემოგვთავაზა. რომანმა გამოქვეყნებისთანავე დიდი პოპულარობა მოიხვეჭა და მალე სხვადასხვა ენებზე ითარგმნა.

ორჰან ფამუქი თავის ერთ-ერთ პუბლიკაციაში საინტერესოდ ხსნის რომანის დაწერის მიზანს. იგი აღნიშნავს, რომ „თეთრი ციხესიმაგრე“ ასახავს ისტორიულ მოვლენებს, თუმცა, ტექსტი ისტორიული ეპოქის ასახვისათვის კი არა, ამბის მოსათხრობად შეიქმნა. რომანის სიუჟეტური ქარგა უსახელო ვენეციელისა და თურქი ჰოჯას, ორი სხვადასხვა კულტურის, ტრადიციების, ადათ-წესების მატარებელი, თუმცა ერთნაირი გარეგნობის კაცის საბედისწერო შეხვედრასა და მათ შემდგომ ურთიერთობაზეა აგებული. რომანში მწერალი ოსტატურად შლის ტყუპების, ორეულის თემას, რომელსაც ხშირად ვაწყდებით როგორც აღმოსავლურ, ისე დასავლურ კულტურებში. ვენეციელისა და ჰოჯას ხანგრძლივი ურთიერთობის ფონზე საოცარი გარეგნული მსგავსება ღრმავდება და ცოდნის გაცვლაში, ერთურობის სულიერ გამდიდრებაში, მარადიულ კითხვებზე პასუხის ძიებაში გადაიზრდება.

აღმოსავლეთისა და დასავლეთის კულტურასა და მეცნიერებაში დაგროვილი გამოცდილების გზით იტალიელისა და თურქის ინტერესები თანდათან უახლოვდება ერთმანეთს და მათი გავლენის ქვეშ ქვეყნის უზენაესი მმართველი, სულთანიც ექცევა. გმირების მიერ დასახული ურთულესი ამოცანის, თვითშემეცნების იდეის თეორიული და პრაქტიკული საკითხების გააზრების პროცესში იგი ერთგვარ კატალიზატორის როლს ასრულებს.

ვენეციელი და თურქი გონებრივი ვარჯიშის, ცოდნის, ერთმანეთის კულტურათა გაცნობისა და ათვისების მეშვეობით აღწევენ ერთობის ისეთ ზღვარს, ისეთ ზნეობრივ სიმაღლეს, როცა გარემო და პიროვნული სხვაობა დაბრკოლებას აღარ

წარმოადგენს და, ამდენად, რომანის გმირებს თავისუფლად შეუძლიათ ადგილის გაცვლა – თურქს იტალიაში ცხოვრება, ხოლო იტალიელს – სიცოცხლის დარჩენილი წლების თურქეთში გატარება.

რთული მხატვრულ-ფილოსოფიური სპეკულაციების ფონზე, რასაც კოსმოპოლიტიზმის ელფერი დაჰკრავს, ფამუქი აღმართავს ადამიანთა მსგავსებისა და ცივილიზაციათა ერთობის სპეტაკ, ქათქათა, უნივერსალურ ციხესიმაგრეს, დოპიოს, რომელსაც ვერანაირი იარაღი ვერ ხელყოფს, რადგან ის სხვადასხვა ეროვნებისა და განსხვავებული აღმსარებლობის ხალხთა გამაერთიანებელი, ჰარმონიული განვითარების, სულიერების ტაძარია.

1993 წელს ცნობილი ამერიკელი მეცნიერმა და პოლიტოლოგმა სამუელ პ. ჰანტინგტონმა „ცივილიზაციათა შეჯახების სახელწოდებით“ წამოაყენა თეორია, რომელშიც ამტკიცებს, რომ მომავალი კონფლიქტები მსოფლიოში წარიმართება კულტურათა სხვაობის გამო. ჰანტინგტონის კონცეფციამ უზარმაზარი პოპულარობა მოიპოვა და სხვადასხვა სპეკულაციების საყრდენად იქცა.

ორჰან ფამუქმა ჰანტინგტონზე გაცილებით ადრე იგრძნო ცივილიზაციათა დაპირისპირების გზით ქვეყნებს შორის კონფლიქტების წარმოშობის საფრთხე და, როგორც ამბის თხრობის ოსტატმა, ჰუმანისტმა მწერალმა საზოგადოებას შესთავაზა საკუთარი თავის შეცნობისა და ურთიერთგაგების, სულიერი სრულყოფის გზით კონფლიქტების თავიდან აცილების საინტერესო მხატვრულ-ფილოსოფიური მოდელი.

In 1985, Orhan Pamuk published the novel *The White Castle*. The action takes place in times of feudal Ottoman Empire. The author of the novel offers the reader an original fictional model of the meeting of Eastern and Western civilizations.

The novel gained popularity immediately after its publication and was soon translated into various languages. The writer masterfully explains the reason of creation of the novel in one of his publications, where he notes that *The White Castle* reflects historical events, although it was created not to convey a historical era, but to tell a story.

The plot of the novel is based on the fateful meeting and subsequent relationship between a nameless Venetian and a Turkish hodja – two men from different cultures, traditions, and customs, yet with similar appearances.

The writer interestingly explores the theme of the double, or twinship, which appears in both Eastern and Western cultures. Over the course of a long relationship, an amazing physical resemblance will develop into an exchange of knowledge, mutual spiritual enrichment, and the search for answers to eternal questions. Through the accumulated experience in Eastern and Western cultures and science, the interests of the Italian and the Turk gradually converge, and even the supreme ruler of the country, the Sultan will fall under their influence. It plays the role of a kind of catalyst in the process of thinking through the theoretical and practical issues of the most difficult task set by the heroes – the idea of self-knowledge.

Through mental training, knowledge, and the acquaintance with and assimilation of each other's cultures, the Venetian and the Turk reach such a level of unity and moral elevation that environment and personal differences no longer present obstacles. Consequently,, the characters in the novel are free to swap places: the Turk lives in Italy, while the Venetian spends the remaining years of his life in Turkey.

Against the backdrop of complex artistic-philosophical speculations, tinged with a cosmopolitanism, Pamuk erects a universal fortress of human similarities and the unity of civilizations, *Dopio*, which no weapon can touch, because it is an invisible temple of spirituality, uniting people of different nationalities and faiths, harmonious development.

In 1993, the famous American scientist and political scientist Samuel P. Huntington put forward a theory called the “clash of civilizations”, in which he argues that future conflicts in the world will be caused by cultural differences.

Huntington’s concept has gained immense popularity and has become a cornerstone of political analysis. Orhan Pamuk sensed the danger of conflicts between countries arising from the clash of civilizations much earlier than Huntington, and as a master storyteller and humanist writer, he offered society an interesting artistic-philosophical concept of avoiding conflicts through self-knowledge, spiritual perfection and mutual understanding.

Zübeyir UZUN
Zubeyir Uzun

KAPTAN-I DERYA HALİL RIFAT PAŞA’NIN KARADENİZ SEYAHATI
THE BLACK SEA VOYAGE OF GRAND ADMIRAL HALİL
RIFAT PASHA

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Recep Tayyip Erdogan University

Anahtar kelimeler: Halil Rifat Paşa, Osmanlı Donanması, Gürcistan,
Kaptan-ı Derya, Karadeniz

Keywords: Halil Rifat Pasha, Ottoman Navy, Georgia, Grand Admiral, Kapudan
Pasha, Black Sea

Gürcü asıllı Osmanlı devlet adamı, Halil Rifat Paşa II. Mahmut ve Abdülmecit dönemlerinde Seraskerlik, Meclis-i Vala Reisi ve Ticaret Nazırlığı, Kaptan-ı Deryalık ve Tophane Müşirliği gibi önemli görevlerde bulunmuştur. 1829'da Rusya'ya elçi olarak gönderilmiştir. Rusya'dan döndükten 1829 senesinde Kaptan-ı Derya olmuştur. Bu görevinde donanma personeli üzerinde bazı ıslahatlarda bulunmuştur. Özellikle donanma personelini gençleştirmeye çalışmıştır. 1843'te ikinci defa Kaptan-ı Deryalığa tayin edilmiştir. Tanzimat dönemi ile beraber yapılacak olan reformların daha düzenli yapılması ve denetlenmesi açılan meclisler bahriye alanında da kendisini göstermiştir. Bu dönemde Bahriye Meclisinin oluşmasıyla ilgilenmiş ve bu kurumun donanmaya faydalı olacak bir şekilde çalışması için gayret sarfetmiştir. Araştırmanın temel hedefi, bu seyahatin hem denizcilik tarihi hem de Osmanlı'nın yönetim yapısı açısından hangi bilgileri sunduğunu ortaya çıkarmaktır. Halil Rifat Paşa'nın bu gezi sırasında yaptığı idarî denetimleri, lojistik (tedarik) düzenlemelerini ve hatta bir diplomat olarak temsil görevini tarihsel olarak değerlendiriyoruz. Kaptan-ı Derya Halil Rifat Paşa 1843 yılı mayıs ayında, Tersâne-i Âmire'nin ihtiyaç duyduğu kereste ve malzemeleri yerinde incelemek ve temin süreçlerini düzenlemek amacıyla saltanat vapuru Eser-i Cedîd ile İstanbul'dan Karadeniz'e doğru yola çıkmıştır. Çırağan Sarayı'ndan uğurlanarak başlayan bu seyahat, Ereğli, Bartın, Amasra, Sinop, Ünye, Trabzon ve Batum, Çürüksu gibi önemli sahil kentlerine yapılan resmî ziyaretleri içermektedir. Paşa, yolculuk süresince limanlarda büyük bir protokol ve top atışlarıyla karşılanmıştır. Yerel idareciler, eşraf ve köy halkıyla toplantılar yapmıştır. Farklı sancak ve kazalardaki idarî yapılarla yerel eşrafın katılımıyla müzakereler yapılmıştır. Firari askerlerin iadesi, halkın sosyo-ekonomik durumunun tespiti ve en önemlisi kereste temini için görüşmeler gerçekleştirmiştir. Kereste üretimi, taşınması ve fiyatlandırılması konusunda her bölgede meclisler kurularak kararlar alınmıştır. Seyahat boyunca hem askerî hem idarî anlamda devlet otoritesinin önemi vurgulanmıştır. Halkla doğrudan temas kurularak yerel ihtiyaç ve sorunlar tespit edilmiştir. Sinop ve

Trabzon'da önemli görüşmeler yapılmış, Batum'da ise Osmanlı-Rus sınırına yakın bölgelerde donanmanın ihtiyacı olan ormanlık alanlar değerlendirilmiştir. Halil Rifat Paşa'nın bu seyahati, Osmanlı deniz gücünün altyapısını güçlendirme, taşra ile merkez arasındaki sorunların giderilmesi, halkın ihtiyaçlarını doğrudan gözlemleyerek çözüm üretilmesi açısından önem taşımaktadır.

The Ottoman statesman of Georgian origin, Halil Rifat Pasha held several significant positions during the reigns of Mahmud II and Abdulmejid, including Serasker (Commander-in-Chief), President of the Supreme Council of Judicial Ordinances (Meclis-i Vala), Minister of Commerce, Grand Admiral (Kapudan Pasha), and Commander of the Artillery Corps (Tophane Müşiri). In 1829, he was sent to Russia as an ambassador. Upon his return in the same year, he was appointed Grand Admiral. During his tenure, he carried out several reforms within the naval personnel, particularly aiming to rejuvenate the ranks. In 1843, he was appointed Grand Admiral for a second time. During this period, he took an active role in the formation of the Naval Council (Bahriye Meclisi) and worked diligently to ensure that this institution operated in a way that would benefit the navy.

The main objective of this research is to reveal the insights that this voyage offers in terms of both maritime history and the administrative structure of the Ottoman Empire. In this study, Halil Rifat Pasha's administrative inspections, logistical (supply) arrangements, and even his representative role as a diplomat during this journey are evaluated within their historical context.

In May 1843, Grand Admiral Halil Rifat Pasha set out from Istanbul toward the Black Sea aboard the imperial steamer *Eser-i Cedîd*, with the purpose of inspecting on-site and organizing the procurement processes for timber and materials needed by the Imperial Arsenal (*Tersâne-i Âmire*). This journey, which began with a send-off from the

Çırağan Palace, included official visits to major coastal cities such as Ereğli, Bartın, Amasra, Sinop, Ünye, Trabzon, Batumi, and Çürüksu.

Throughout the journey, the Pasha was received at the ports with grand protocol and cannon salutes. He held meetings with local administrators, notable figures, and villagers. Consultations were conducted with the participation of local notables and administrative officials from various districts and sub-districts. Discussions were held on the return of deserters, the assessment of the population's socio-economic conditions, and, most importantly, the procurement of timber. In each region, councils were established to make decisions regarding timber production, transportation, and pricing.

Throughout the journey, the importance of state authority was emphasized both in military and administrative terms. By establishing direct contact with the local population, regional needs and issues were identified. Significant meetings were held in Sinop and Trabzon, while in Batumi, forested areas near the Ottoman-Russian border were assessed for their potential to supply the navy's timber requirements.

Halil Rifat Pasha's journey holds significant importance in terms of strengthening the infrastructure of the Ottoman naval power, addressing the issues between the provinces and the central government, and developing solutions by directly observing the needs of the people.

Salih Uak
Salih Uchak

**SEBEB-İ TELİF VE KAPLAN POSTLU ŞÖVALYE ANLATISI:
KARŞILAŞTIRMALI BİR YAKLAŞIM**
**THE MOTIVE OF AUTHORSHIP AND *THE KNIGHT IN THE PANTHER’S*
SKIN NARRATIVE: A COMPARATIVE APPROACH**

The University of Georgia
Trabzon Üniversitesi

Anahtar Kelimeler: Sebeb-i telif, mesnevi geleneđi, Şota Rustaveli, Kaplan Postlu Şövalye, Gürcü Rönesansı, klasik edebiyat, Aşk.

Keywords: Sebeb-i telif (The Motive of Authorship), masnavi tradition, Shota Rustaveli, *The Knight in the Panther’s Skin*, Georgian Renaissance, classical literature, love

Sebeb-i telif kavramı, bir eserin yazılış amacını ve gerekçesi- ni müellifin kendi ağzından açıklayan, genellikle ön söz niteliğinde kaleme alınan ilk bölümdür. Asya, Yakınođu ve Anadolu kültür coğrafyasında gelişen bu gelenek; Türk, Fars ve Arap edebiyatların- da neredeyse bir “nas” (değişmez kural) hâline gelmiş; Selçuklu ve Osmanlı kroniklerine de yansımıştır. Klasik sebeb-i telif bölümleri Tanrı’ya hamd (hamdele), Peygamber’e salât ve selâmla (salvele) başlar; ardından eserin ithaf edildiğı hükümdar veya devlet adamına övgü gelir. Müellif, kendi kimliğini tanıtarak eserin yazılış nedeni- ni açıklar. Bu yapı en yaygın biçimde mesnevi türünde görülür. İran edebiyatında doğan mesnevi, dinî, tasavvufî, destanî ve tarihî konu- ların yanı sıra özellikle iki kahramanlı aşk hikâyelerinin anlatımında etkili olmuştur.

Bu edebî bağlam içinde Gürcü şair Şota Rustaveli, Kraliçe Tam- ar döneminde yazdığı Kaplan Postlu Şövalye adlı eseriyle dikkat çeker. Epope, biçim bakımından mesneviye benzer bir yapıda olup; aşk, dostluk, adalet, ahlâk ve felsefî düşünceleri alegorik bir anlatım içinde birleştirir. Rustaveli, eserine Tanrı’ya övgüyle başlasa da he- men ardından “aşk” kavramını yüceltir; ona göre “aşksız insan insan değildir.” Bu yönüyle eseri, dinî ve tasavvufî klasik mesnevilerden ayrılır. Şair Rustaveli, tevazu sahibi şair bir derviş ziyade kalemine güvenen bir entelektüel olarak tanımlar; bu tutum, klasik kasidele- rdeki fahiye bölümlerini hatırlatır. Kaplan Postlu Şövalye, ahlâkî ve hümanist vurgularıyla sebeb-i telif geleneğini farklı bir boyuta taşımış olur. Bu çalışmada klasik mesnevilerdeki sebeb-i telif bölümleri ile Şota Rustaveli’nin Kaplan Postlu Şövalye eserin ön söz (sebeb-i te- lif) bölümü karşılaştırılmıştır. Bildiride metin analizi, metinlerarasılık ve karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır.

The concept of sebeb-i telif refers to the author’s own expla- nation of the purpose and motive behind writing a work, usually presented as a preface or introductory section. This tradition, which

developed across the cultural geography of Asia, the Near East, and Anatolia, became almost a *nas* (immutable rule) in Turkish, Persian, and Arabic literatures and was reflected in Seljuk and Ottoman chronicles. Classical *sebeb-i telif* sections typically begin with praise to God (*hamdele*) and blessings upon the Prophet (*salvele*), followed by panegyrics to the ruler or statesman to whom the work is dedicated. The author then introduces himself, states the title of the work, and explains the reason for its composition. This structure is most commonly seen in the *masnavi* genre. Originating in Persian literature, the *masnavi* became an influential form for conveying religious, mystical, epic, and historical themes, especially in narratives of romantic love between two protagonists.

Within this literary framework, the Georgian poet Shota Rustaveli stands out with his masterpiece *The Knight in the Panther's Skin*, written during the reign of Queen Tamar. Structurally similar to a *masnavi*, the poem combines themes of love, friendship, justice, morality, and philosophical reflection within an allegorical narrative. Although Rustaveli begins his work with praise to God, he soon elevates the concept of love, asserting that "a man without love is not truly human." In this sense, his work diverges from the theocentric tradition of classical *masnavis*. The poet Rustaveli defines himself not as a humble, ascetic poet but as an intellectual confident in his pen; this attitude reminiscent of the *fahriye* (self-praise) sections of classical *qasidas*. *The Knight in the Panther's Skin*, with its moral and humanist emphasis, elevates the *sebeb-i telif* tradition to a new dimension. In this study, the *sebeb-i telif* (motive of authorship) sections in classical *masnavis* are compared with the preface (*sebeb-i telif* section) of Shota Rustaveli's *The Knight in the Panther's Skin*. The paper employs textual analysis, intertextuality, and comparative methods.

მარინე ფუთურიძე

Marine Puturidze

**სამხრეთ კავკასიისა და ანატოლიის კულტურული
ლანდშაფტის ურთიერთკავშირის გამოვლენა
ძვ.წ. მე-3 – მე-2 ათასწლეულებში**

**MANIFESTATION OF INTERCONNECTION OF SOUTH
CAUCASIAN AND ANATOLIAN CULTURAL LANDSCAPE IN
THE 3RD-2ND MILLENNIA BC**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: სამხრეთ კავკასია, ანატოლია, კულტურული
ლანდშაფტი

Keywords: South Caucasus, Anatolian cultural landscape

სამხრეთ კავკასია მცირე აზიის აღმოსავლეთ რეგიონის უშუალო მოსაზღვრეა და ამიტომაც უძველესი დროიდანვე გააჩნდა მასთან ურთიერთობა, რომელიც მკაფიოდ ჩანს ძვ. წ. მე-3 ათასწლეულის დასაწყისიდან, მტკვარ-არაქსის ერთიანი კულტურული ლანდშაფტის გაჩენის შემდეგ. აღნიშნული რეგიონები ამ კულტურის ნამოსახლარი და სამარხეული ძეგლების ინტენსიური გავრცელებით ხასიათდება, რაც ცხადად მიუთითებს მტკვარ-არაქსის კულტურის ლოკალიზაციას აღმოსავლეთ ანატოლიაში. ადრებრინჯაოს ხანის მტკვარ-არაქსის კულტურის მიწურულისათვის, რომელიც ინტერმედიალურ, ანუ IV/I ფაზაა დაა დიფერენცირებული, ამიერკავკასიის ზოგიერთ მრავალფენიან ნამოსახლარზე (ხაშურის ნაცარგორა და კავთისხევის ციხიგორა) დასტურდება მომდევნო ადრეყორღანული კულტურის მასალა, რომელიც დროის ამ მონაკვეთში მტკვარ-არაქსულთან თანადროულად თანაარსებობს. ამ ახალი კულტურის უადრეს ფაზად მიჩნეულია მარტყოფის ჯგუფის ძეგლები, რომლებიც ძვ.წ. 2500-2400 წ.წ. თარიღდება.

საყურადღებოა მე-20 საუკუნის მიწურულის აღმოჩენა აღმოსავლეთ ანატოლიაში, რომლითაც სოს ჰეიუკის ნამოსახლარზე სახასიათო მარტყოფის ჯგუფის კომპლექსი გამოავლინდა და ამით უდავოდ დაადასტურდა პოსტმტკვარ-არაქსული კულტურული ფენომენის არსებობა ამიერკავკასიის რეგიონის მიღმა არეალში. ცხადი გახდა, რომ ადრებრინჯაოსა და მის მომდევნო ინტერმედიალურ ეტაპზე აღმოსავლეთ ანატოლიაშიც იგივე ვითარება იყო, რაც ამიერკავკასიაში. არქეოლოგიური კონტექსტის ანალოგია ხაზს უსვამს ამ მომიჯნავე რეგიონებში იდენტური გეოკულტურული ლანდშაფტის არსებობას, რაც უმნიშვნელოვანესი ფაქტია ძვ.წ. მე-3 ათასწლეულის ვითარების თვალსაზრისით. რაც შეეხება ადრეყორღანული კულტურის გვიანდელ ეტაპად დიფერენცირებულ ბედენის კულტურას, ჯერჯერობით, მისი მასალები ამიერკავკასიის მიღმა არ აღმოჩენილა, თუმცა, ვფიქრობთ, რომ ეს ვითარება სრულიად შესაძლებელია შეიცვალოს აღმოსავლეთ ანატოლიის ინტენსიური საველე შესწავლის კვალდაკვალ.

რაც შეეხება შემდგომ ქრონოლოგიურ პერიოდს, აქ უკვე განსხვავებული სურათი ჩანს. ძვ. წ. მე-2 ათასწლეულის პირველ მეოთხედში ამიერკავკასიის უდიდეს ნაწილში თავს იჩენს ბრინჯაოს ხანის ყველაზე აყვავებული და დაწინაურებული თრიალეთის კულტურა, რომელიც არსებით ინოვაციათა მთელი სერიითაა გამორჩეული. მართალია, ეს კულტურა, მსგავსად ადრე ბრინჯაოს ხანის მტკვარ-არაქსის კულტურისა, როგორც ერთიანი რეალობა, არ ყოფილა გავრცელებული მცირე აზიის საზღვრებში, მაგრამ მაინც, ძალიან საინტერესო მოვლენას იყო მისი განვითარების მანძილზე აღმოსავლეთ ანატოლიის რეგიონთან მიმართებით. ამ პერიოდში ჩანს ე.წ. „წყლის სქემის“ მოტივის ორნამენტაციით მოხატული კერამიკა, რომელიც თრიალეთის კულტურის ლოკალიზაციის უდიდეს არეალში ვრცელდება და მისთვის უაღრესად სახასიათო მასალაა. ამგვარი მოხატული სამეთუნეო ნაწარმი, რომელიც ჰიდრიის ტიპისა და ღრმა თასების სახის კომპლექსებითაა წარმოდგენილი, გარდა ამიერკავკასიისა, ფართოდ ჩანს გავრცელებული წინა აზიის ორ რეგიონში: ირანის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილსა და აღმოსავლეთ ანატოლიაში. კვლევებმა გვიჩვენა, რომ ვანი-ურმიისპირეთის ტიპად ცნობილი ამგვარი მოხატული კერამიკა და მისი გავლენა ირანის ჩრდილო ნაწილიდან უნდა გავრცელებულიყო ორი მიმართულებით: ერთი – ჩრდილოეთისკენ, სამხრეთ კავკასიის თრიალეთის კულტურაში, ხოლო მეორე ტალღა კი – ჩრდილო-დასავლეთით, აღმოსავლეთ ანატოლიისაკენ, სადაც ასევე ფართოდ ჩანს წარმოდგენილი შუაბრინჯაოსა და შუადან გვიანბრინჯაოზე ინტერმედიალურ პერიოდებში. აღმოსავლეთ ანატოლიასა და ამიერკავკასიაში ვანი-ურმიისპირეთის სტილის კერამიკის გავრცელება მათ შორის არსებული კულტურული გავლენის უტყუარი მანიშნებელია. ანატოლიიდან მომდინარე გავლენის მაუწყებელია ასევე თრიალეთის კულტურის ტორევეტიკის ნიმუშებიც. ამგვარი კულტურული ერთიერტკავშირების დინამიკას წარმოგვიდგენს ამიერკავკასიისა და აღმოსავლეთ ანატოლიის რეგიონები.

Since the remote past, the South Caucasus as the frontier region of Eastern Anatolia, maintained primarily superficial connections. However, from the beginning of the 3rd millennium BC, these interactions became increasingly interwoven with the emergence of a shared Kura-Araxes cultural landscape. Both regions are characterized by typical settlement and burial sites, which clearly indicate the widespread distribution of the Kura-Araxes culture across the vast area of Eastern Anatolia.

At the very end of the Early Bronze Age, which is ascertained as an intermediate, i.e. IV/I phase of the Kura-Araxes culture, in some settlement sites of Shida Kartli (Khashuri Natsargora and Kavtiskhevi Tsikhiagora) was recorded the appearance of typical ceramics of the succeeding Early Kurgans Culture. Exactly in this time-interval of final stage of the Kura-Araxes culture, Early Kurgans pottery assemblages were simultaneously revealed and coexisted in the South Caucasus.

According to an accepted opinion, the Early Kurgans Culture is divided into two stages: the earlier one, represented by the Martqopi group sites dated to 2500-2400 BC, and the later one, known as the Bedeni Culture. It is noteworthy that at the end of the 20th century, a discovery in Eastern Anatolia revealed the presence of a complex characteristic of the Martqhopi group in Sos Höyük settlement. This finding undoubtedly confirms that the post-Kura-Araxes cultural phenomenon extended beyond Transcaucasia. It clearly demonstrates the existence of the same archaeological context in the frontier regions throughout the entire 3rd millennium BC.

In the subsequent chronological period – the developed stage of the Middle Bronze Age – the previously unified cultural landscape appears to have undergone significant transformation. This era is characterized by various innovations and achievements associated with the renowned Trialeti culture, among them the emergence of painted pottery featuring the “water-scheme” motif.

The distribution of pottery decorated in this style across Transcaucasia reflects the strong cultural influence of the Urmian region

(Iran). Pottery of this type was widely found in two regions of Asia Minor – northeastern Iran and eastern Anatolia, where it was readily adopted by local populations. The ceramics widely distributed in eastern Anatolia find their closest analogues among the painted vessels of the Trialeti Culture. The presence of several hundred such artifacts clearly indicates that the populations inhabiting these regions maintained close communication and shared similar stylistic traditions in pottery production.

Anatolian cultural influence is also evidenced by the **toreutics** (metalwork art) of the Trialeti Culture. The various assemblages mentioned above vividly illustrate the dynamic cultural interconnections between Anatolia and Transcaucasia during this period.

როინ ყავრელიშვილი

Roin Kavrelishvili

**რამდენიმე თურქული დოკუმენტი ბათუმის, ყარსის და
არტაანის ვილაეთების შესახებ(1918)**

**SEVERAL TURKISH DOCUMENTS ABOUT THE VILAYETS OF
BATUMI, KARS AND ARDAHAN (1918)**

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Samtskhe-Javakheti State University

კავკასიის უნივერსიტეტი

Kafkas University

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, თურქეთი, ბათუმი, ყარსი, არტაანი

Keywords: Georgia, Turkey, Batumi, Kars, Ardahan

პირველ მსოფლიო ომში ჩაბმულ სახელმწიფოებს საკუთარი ინტერესები გააჩნდათ. ცხადია, გამონაკლისი არც ოსმალეთის სახელმწიფო იყო, რომლის ერთ-ერთ მთავარ მიზანს 1977-1978 წლების რუსეთ-თურქეთის ომის შედეგად დაკარგული ტერიტორიების დაბრუნება წარმოადგენდა. რუსეთში მომხდარი ჯერ თებერვლის რევოლუციის და შემდეგ ბოლშევიკური გადატრიალების შედეგად ოსმალეთის სახელმწიფოს მესვეურებს დასახული მიზნების შესრულების შანსი გაუჩნდათ. 1917 წლის 5 (18) დეკემბერს დადებულმა ერზინჯანის დროებითმა ზავმა ოსმალეთს ბრესტ-ლიტოვსკში მიმდინარე მოლაპარაკებების მსვლელობაზე მეტი ყურადღების გადატანის საშუალება მისცა. სადაც 2 (15) დეკემბერს ცენტრალურ სახელმწიფოებსა და საბჭოთა რუსეთის წარმომადგენლებს შორის დროებითი ზავი უკვე ხელმოწერილი იყო. 3 მარტის (ახ. სტ.) ბრესტ-ლიტოვსკის ზავის პირობებმა ოსმალეთს კავკასიაში მოქმედების ფართო არეალი გაუხსნა, რაც კარგად გამოჩნდა ტრაპიზონისა და ბათუმის კონფერენციებზე. 1918 წლის 4 ივნისის ბათუმის ზავის შედეგად ოსმალეთს გადაეცა ბათუმისა და ყარსის ოლქები, ახალქალაქისა და ახალციხის მაზრები, სურამალინის მაზრა, ალექსანდროპოლისა და ეჩმიადინის მაზრების სამი მეოთხედი, შარურ-დარალაგების მაზრის ერთი მეხუთედი და სხვ. ოსმალეთმა ყარსის, ბათუმის და არტაანის მხარეებში ჩაატარა რეფერენდუმი, რომლის შედეგებიც სამი სანჯაყიდან ჩასულმა დელეგაციამ სულთან მეჰმედ VI ვაჰიდედინს წარუდგინა და ამ ტერიტორიების ოსმალეთთან შეერთება მოითხოვა. სულთნის მიერ ეს მოთხოვნა დაკმაყოფილდა და ამასთან დაკავშირებითაც სულთნის ოფიციალური რესკრიპტი გამოიცა. საქართველოს მთავრობამ აღნიშნული რეფერენდუმი გააპროტესტა და ოფიციალურადაც მიმართა ოსმალეთის არმიის მეთაურობას. თუმცა, მათ ეს პროტესტი უგულვებელყვეს. დაკავებულ ტერიტორიებზე ოსმალეთის მთავრობა საკუთარი ადმინისტრაციული აპარატის ჩამოყალიბებას შეუდგა. თუმცა, ზოგიერთ საკითხში იძულებული გახდა რუსეთის იმპერიის დროს დადგენილი წესე-

ბი დროებით შეენარჩუნებინა. პირველ რიგში, გაზარდეს ადგილობრივ ხელისუფლებას დაქვემდებარებულ საზოგადოებრივი წესრიგის დამცველ პოლიციელთა რაოდენობა. საჯარო მოხელეებსა და სამხედრო პოლიციას დაევალოს, აღერიცხათ სამხედროვალდებული პირების რაოდენობა, რომლებიც ადგილზე დისლოცირებულ ოსმალურ სამხედრო ნაწილებში უნდა გამოეყენებინათ. ამ ეტაპზე ოსმალეთის ხელისუფლებამ მსგავსი ნაბიჯის გადადგმისგან თავი შეიკავა. ოსმალეთის ხელისუფლებისთვის არც ზემოაღნიშნული სამი სანჯაყის ოსმალეთის სახელმწიფოსთვის უშუალოდ მიერთება ჩანდა მიზანშეწონილი, რაც მომავლის საკითხი იყო. ამდენად, თავდაპირველად გადაწყდა ბათუმის ყარსის და არტაანის მხარეების ოსმალეთთან ავტონომიის სახით შეერთება. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებული საკითხების მოგვარება დაევალა ტრაპიზონის ვილაეთის ხელმძღვანელობას და გარკვეული დაფინანსებაც გამოეყო. ხოლო, შინაგან საქმეთა სამინისტროს ბათუმის, ყარსის, არტაანის მხარეებიდან ადგილმონაცვლე მოსახლეობის სამშობლოში მარტივად დაბრუნებაზე უნდა ეზრუნა. ოსმალეთის მთავრობამ ბათუმს, ყარსსა და არტაანის მხარეების გაერთიანება ერთ – „ბათუმის ვილაეთში“ – გადაწყვიტა. ოსმალეთის ცენტრალური ხელისუფლება ზრუნავდა ადგილზე საპოლიციო სისტემის უკეთ ფუნქციონირებისთვის. ამ მიზნით, ბათუმში ჟანდარმერიის ოთხი ოფიცერი და ორასი რიგითი გაიგზავნა. ბათუმის ადგილობრივ თურქულ ადმინისტრაციას ჟანდარმერიის დანაკლისი ადგილობრივებისგან შეეცხო. ოსმალეთის მიერ ზემოაღნიშნულ სამ სანჯაყში გაგზავნილი მოხელეები და ადგილობრივი ლიდერები, რომელთა სურვილიც იყო ოსმალეთის სახელმწიფოს წიაღში დაბრუნება, მუდმივ კონტაქტში იყვნენ როგორც ცენტრალური ხელისუფლების შესაბამის სამინისტროებთან, ასევე არზრუმში დისლოცირებულ მესამე არმიის სარდლობასთან. თუმცა, ეს სიტუაცია დიდხანს არ გაგრძელებულა. ომში დამარცხებული ოსმალეთის მთავრობა იძულებული გახდა ბათუმის, ყარსის, არტაანის ოლქებთან ერთად

დაკავებული ახალციხის და ახალქალაქის მხარეები დაეტოვებინა და საკუთარი ჯარები 1914 წლის რუსეთ-თურქეთის საზღვრის იქით გაეყვანა. მიზანი: პრეზიდენტის ოსმალეთის არქივში დაცული დოკუმენტების ერთ ჯგუფში ბათუმის, ყარსისა, არტაანის მხარეებთან დაკავშირებით არსებული ინფორმაციის გამომზეურება, მისი ქართულ- და სხვაენოვან წყაროებთან შეჯერება, რაც მხარის ისტორიით დაინტერესებულ მკითხველს მოვლენების კრიტიკული შეფასების საშუალებას მისცემს.

During World War I, each participating state pursued its own strategic interests, and the Ottoman Empire was no exception. One of the primary objectives of the Ottoman leadership was to reclaim the territories lost during the Russo-Turkish War of 1877-1878. The internal turmoil in Russia, marked by the February Revolution and the subsequent Bolshevik coup, presented the Ottomans with a unique opportunity to advance their territorial ambitions. The temporary armistice of Erzincan, signed on December 5 (18), 1917, allowed the Ottomans to focus more on the progress of the negotiations in Brest-Litovsk where, on December 2 (15), a temporary armistice had already been signed between the representatives of the Central Powers and Soviet Russia. The terms of the Treaty of Brest-Litovsk of March 3 (AD) opened up a wide area of operation for the Ottoman Empire in the Caucasus, which was clearly evident at the Trebizond and Batumi conferences.

As a result of the Treaty of Batumi on June 4, 1918, the Ottoman Empire ceded the Batumi and Kars regions, the Akhalkalaki and Akhaltsikhe districts, the Suramalini district, three-quarters of the Alexandropol and Echmiadzin districts, one-fifth of the Sharur-Daralagez district, and others. The Ottoman Empire held a referendum in the regions of Kars, Batumi, and Ardahan, the results of which were

presented to Sultan Mehmed VI Vahideddin by a delegation from the three sanjaks, demanding the annexation of these territories to the Ottoman Empire. This request was granted by the Sultan, and an official rescript was issued in this regard. The Georgian government protested the referendum and officially appealed to the Ottoman army command, but their protest was ignored. The Ottoman government began to establish its own administrative apparatus in the occupied territories. However, in some matters, it was forced to temporarily maintain the rules established during the Russian Empire.

First of all, the number of police officers responsible for maintaining public order under local authorities was increased. Civil servants and military police were ordered to register the number of conscripts who were to be used in the Ottoman military units deployed on the ground. At this stage, the Ottoman government refrained from taking such a step. The Ottoman government did not see the direct annexation of the above-mentioned three sanjaks to the Ottoman state as a feasible option, which was a matter of the future. Thus, it was initially decided to annex the Batumi, Kars, and Ardahan regions to the Ottoman Empire in the form of autonomy. The leadership of the Trabzon province was tasked with resolving issues related to this issue, and some funding was also allocated. Meanwhile, the Ministry of Internal Affairs was supposed to ensure the easy return of the displaced population from the Batumi, Kars, and Ardahan regions to their homeland.

The Ottoman government decided to unite the regions of Batumi, Kars, and Ardahan into one - the "Batumi Vilayet". The Ottoman central government took care of the better functioning of the police system on the ground. For this purpose, four gendarmerie officers and two hundred privates were sent to Batumi. The local Turkish administration of Batumi filled the gap in the gendarmerie with locals. Officials and local leaders were sent by the Ottomans to the above-mentioned three sanjaks, whose desire was to return to the bosom of the Ottoman state, they were in constant contact with the

relevant ministries of the central government, as well as with the Third Army Command stationed in Arzrum. However, this situation did not last long. The Ottoman government, defeated in the war, was forced to abandon the occupied regions of Akhaltsikhe and Akhalkalaki, along with the Batumi, Kars, and Ardahan regions, and withdraw its troops beyond the 1914 Russian-Turkish border.

Objective: This study seeks to uncover information related to the regions of Batumi, Kars, and Ardahan, based on a collection of documents preserved in the Presidential Ottoman Archives. It further aims to compare these findings with Georgian and other language sources, enabling readers and researchers to critically assess the historical developments in the region.

Berkay Şen
Berkay Shen

**EDEBİYAT İLE FELSEFE ARASINDA BİR DİYALOG: ALEV ALATLI'NIN
SCHRÖDINGER'IN KEDİSİ ROMANINDA DOĞRUDAN İLİŞKİ**
**LITERATURE AND PHILOSOPHY IN DIALOGUE: A DIRECT
RELATIONSHIP IN ALEV ALATLI'S *SCHRÖDINGER'S CAT***

Uşak Üniversitesi
Usak University

Anahtar Kelimeler: Edebiyat-felsefe ilişkisi; felsefî roman; düalist yaklaşım; bilgi ve hakikat; modernizm-postmodernizm.

Keywords: literature-philosophy relationship, philosophical novel, dualism, knowledge and truth, modernism-postmodernism

Bu bildiri, edebiyat ve felsefe arasındaki ilişkinin iki farklı düzlemde –doğrudan ve dolaylı– belirlediği savından hareketle, doğrudan ilişkinin çağdaş Türk edebiyatındaki bir örneğini Alev Alatlı'nın *Schrödinger'in Kedisi* adlı romanı üzerinden inceler. Çalışmanın temel amacı, edebî metnin felsefeyi yalnızca bir düşünsel arka plan olarak değil, doğrudan tematik ve yapısal bir eksen olarak nasıl işlediğini göstermek ve böylece edebiyatın bilgi, hakikat ve anlam arayışıyla kurduğu bağı yeniden değerlendirmektir. İlk bölümde, edebiyat-felsefe ilişkisinin tarihsel ve kuramsal temelleri ele alınarak bu iki disiplinin ayrıştığı ve kesiştiği noktalar tartışılır. Felsefenin kavramsal kesinliğe, edebiyatın ise yaşantı ve sezgisel deneyime yöneldiği; buna rağmen her ikisinin de insan varoluşunu anlamlandırma ortak paydasında buluştuğu vurgulanır. Bu bağlamda, felsefî düşüncenin edebî formda yeniden üretimi, hem dilin anlam olanakları hem de anlatı biçimlerinin dönüşümü açısından değerlendirilir. İkinci bölümde ise *Schrödinger'in Kedisi* romanı, edebî metinde felsefî içeriğin doğrudan görünür hâle geldiği örneklerden biri olarak incelenir. Romanda, Kartezyen kökenli özne-nesne ikiliği ve buna bağlı düalist düşünme biçimi, postmodern bir bakışla sorgulanır. “Saçaklı mantık” (fuzzy logic) kavramı aracılığıyla mutlak doğruların yerine olasılıklar, dereceler ve çoğul hakikatler geçirilir. Karakterlerin dönüşümü, bu düşünsel kaymanın hem bireysel hem toplumsal düzeydeki izdüşümünü gösterir. Böylece roman, modern aklın ikili yapısının çözülüşünü edebî biçim aracılığıyla sahneleyen bir anlatıya dönüşür. Çalışmanın bulgularına göre, romanda felsefî söylem yalnızca arka plan değil, anlatıyı kuran eksendir. Felsefî fikirler –özne-nesne ilişkisi, bilgi ve hakikat sorunu, modern bilimin eleştirisi– romanın hem anlam hem de biçim düzeyine nüfuz eder. Bu durum, edebiyatın felsefeyi temsil etmekten çok, onu yeniden üretme ve dönüştürme gücünü ortaya koyar. Sonuç olarak, *Schrödinger'in Kedisi*, doğrudan felsefî romanın özgün bir örneği olarak, edebiyat ve felsefe arasındaki etkileşimin yalnızca biçimsel değil, düşünsel düzeyde de nasıl gerçekleştiğini gösterir. İnceleme tek bir eserle sınırlı olmakla birlik-

te, felsefî içeriklerin edebî yapıya nasıl sızdığını göstermesi bakımından genişletilebilir bir model sunmaktadır.

This paper examines the relationship between literature and philosophy through two distinct modes – direct and indirect – and analyzes a contemporary Turkish example of the direct mode in Alev Alatlı’s *Schrödinger’s Cat*. The central aim is to reveal how a literary text functions not merely as a reflective surface for philosophical ideas but as a narrative and structural medium that actively constructs them. In doing so, the study reconsiders literature’s relation to knowledge, truth, and meaning. The first part discusses the historical and theoretical foundations of the literature–philosophy relationship, emphasizing the points of convergence and divergence between the two disciplines.

While philosophy seeks conceptual precision and logical coherence, literature expresses human experience through intuition and emotion. Yet both share a common concern with understanding existence and articulating the conditions of being. In this sense, the philosophical reproduction of thought within a literary form is examined as both a linguistic and structural transformation. The second part focuses on *Schrödinger’s Cat* as a paradigmatic example of how philosophical content becomes directly visible within a literary text. The novel challenges the Cartesian tradition and its subject-object dualism by questioning the foundations of binary thinking through a postmodern lens. The notion of “fuzzy logic” replaces absolute truths with degrees, probabilities, and multiple realities. Character transformations reflect this intellectual shift on both individual and social levels, turning the novel into a narrative enactment of the dissolution of modern rationality’s dualistic structure.

The findings suggest that philosophical discourse in the novel is not a secondary background but the axis that organizes the narrative. Philosophical ideas – such as the subject-object relation, the problem of knowledge and truth, and the critique of modern science – permeate both the meaning and form of the text. Literature,

therefore, is shown to do more than represent philosophy; it recreates and transforms it through its own aesthetic logic. In conclusion, *Schrödinger's Cat* stands as a distinctive example of the direct philosophical novel, demonstrating how the interaction between literature and philosophy unfolds not only formally but intellectually. Although the analysis is limited to a single work, it offers an expandable model for exploring how philosophical ideas infiltrate and reshape literary structures.

მარინე შონია
Marine Shonia

**ჰალდუნ თანერის პიესის „ვირის ჩრდილი“
შესწავლისათვის**
**FOR THE STUDY OF HALDUN TANER'S PLAY "THE DONKEY'S
SHADOW"**

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Samtskhe-Javakheti State University

საკვანძო სიტყვები: დრამატურგია, ხალხური თეატრი, ოზანი,
უტოპიური ქალაქი, ალეგორია

Keywords: dramaturgy, folk theater, Ozan, utopian city, allegory

თურქული ლიტერატურის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენლის, ჰალდუნ თანერის (1915-1986), როგორც დრამატურგის, შემოქმედება 70 წელზე მეტია, მკვლევართა და მკითხველთა ყურადღებას იქცევს. თურქეთის სხვადასხვა, დიდი თუ პატარა თეატრის სცენებზე მისი პიესების მიხედვით დადგმული წარმოდგენები თანამედროვე მაყურებლისათვის ინტერესის საგანს წარმოადგენს.

გასული საუკუნის 60-იანი წლების თურქეთის უმძიმესმა შიდაპოლიტიკურმა და სოციალურმა კრისისმა (1960 წ. სამხედრო გადატრიალებამ, რეპრესიებმა, ახალი კონსტიტუციის მიღებამ, 1962 წ. და 1963 წ. სახელმწიფო გადატრიალების ორმა მცდელობამ) განაპირობა ჰალდუნ თანერის 1965 წ. დაწერილი სამმოქმედებიანი პიესის „ვირის ჩრდილის“ სიუჟეტის ალეგორიული ხასიათი, ავტორის მოქალაქეობრივი პოზიცია და მისი კრიტიკული ხედვის სიმძაფრე. სტამბოლში ამ პიესის მიხედვით დადგმული სპექტაკლი აიკრძალა და მის სცენაზე დაბრუნებას საკმაო ჯაფა და დრო დასჭირდა.

ევროპული და თურქული კულტურების ჩინებულმა მცოდნემ, ბერტოლდ ბრეხტის შემოქმედების დიდმა თაყვანისმცემელმა ჰალდუნ თანერმა პიესაში ოსტატურად გააერთიანა ევროპული და თურქული ხალხური თეატრის „ორთა ოიუნუ“ ელემენტები. ნაწარმოების სახელწოდება მიგვანიშნებს ძველ ბერძნულ ანდაზაზე – „ვირი მოგაქირავე და არა მისი ჩრდილი“ – რომელიც შემდგომ გავრცელდა ძველ რომში. რომაელებს ხატოვანი გამოთქმაც კი ჰქონდათ – „დავა ვირის ჩრდილის გამო“, რაც გულისხმობდა უაზრო დავას, რომელიც ყურადღების მიქცევას არ იმსახურებდა.

დრამატურგი თავის პიესაში მოგვითხრობს უტოპიურ ქალაქ აბდალიაში მომხდარი მწვავე დაპირისპირების ისტორიას, რომელიც, ერთი შეხედვით, უმნიშვნელო შელაპარაკებით დაიწყო ორი მოქალაქის, აბიდისა და ზაჰიდის, მოსამსახურეებს – მესთანსა და შაბანს – შორის. პაპანაქება სიცხეში ვირის ჩრდილში თავის შეფარების გამო მესთანი შაბანს ფულს სთხოვს, ის კი უარზეა. დავა სასამართლოში გადადის, იქიდან –ქუჩაში,

ბოლოს მთელ ქალაქს მოიცავს და აბდალიაში მძიმე დროება დგება. მხარეების მომხრეები ქმნიან პარტიებს: „ეშექჩი“, ანუ „ვირის ჩრდილის“ პარტიას, მოწინააღმდეგე კი – „გოლგეჯის“, ანუ პარტიას „ჩრდილი ყველასია“. ვირი თავისი ჩრდილით გადაიქცა პოლიტიკურ სიმბოლოდ, რომლის მეშვეობით ყველა ცდილობს თავისი მოსაზრებების მართებულობის დამტკიცებას. კონფლიქტმა მიიღო თავისუფლებისა და საკუთრების პრინციპებს შორის დაუნდობელი ბრძოლის სახე, რომელმაც საბოლოოდ ქალაქი დაანგრია. მთავარი პერსონაჟის, ოზანის თქმით, მთელ ამ ორომტრიალში ორმა კაცმა იხეირა – აბიდმა და ზაჰიდმა, გამდიდრებულები თავიანთი ქალაქიდან რომ მიდიან და უკეთესი ცხოვრებისთვის ახალ აბდალიას ეძებენ.

პიესაში, როგორც თურქულ ხალხურ თეატრშია მიღებული, ლექსი და პროზა ერთმანეთს ენაცვლება. ტრადიციულად პერსონაჟები მკითხველს/მაყურებელს თავს აცნობენ ლექსის მეშვეობით. ასევე ლექსით ასრულებს პიესას ოზანი, რომელიც მომხდარ ამბავს აჯამებს.

საინტერესოა ჰალდუნ თანერის დამოკიდებულება სახელებისადმი. ქალაქს, რომელშიც მოქმედება ვითარდება, თანერმა „აბდალია“ უწოდა. ის არაბული წარმოშობის „აბდალ“ სიტყვის ასოციაციას იწვევს, რაც ბრიყვს, სულელს ნიშნავს, „აბდალ“ – ღვთის გლახა, „ზაჰიდ“ კი – ასკეტი, განდეგილია.

დანგრეული აბდალია, სადაც საზოგადოებრივი წესრიგი, სამართალი, ეკონომიკა, მენარმეობა მოშლილია, მედია აკრძალული, 60-იანი წლების თურქეთის ალეგორიაა, „ეშექჩიებისა“ და „გოლგეჯიების“ პარტიები კი – 60-იან წლებში თურქეთში არსებული პარტიების (დემოკრატიული და სახალხო-რესპუბლიკური) ანალოგია.

ასეთი სახელების გამოყენება დრამატურგის მიერ სამშობლოს დამცირების მცდელობად არ უნდა მივიჩნიოთ. მისთვის მთავარი სტაბილური, ძლიერი და განათლებული სამშობლოა, რომლის გაჯანსაღება-გამართვას იგი ნაკლოვანებათა ჩვენებით ცდილობდა.

The work of one of the prominent figures of Turkish literature, Haldun Taner (1915-1986), as a playwright, has attracted the attention of researchers and readers for over 70 years. His plays, staged in various large and small theaters in Turkey, are also of interest to modern spectators.

The most severe domestic political and social crisis in Turkey of the 1960s – the 1960 military coup, repressions, adoption of a new constitution, and two attempts of coup d'état in 1962 and 1963 – conditioned the allegorical nature of the plot of Haldun Taner's three-act play "The Donkey's Shadow", written in 1965, the civic position of the author, and the acuteness of his critical vision. The performance based on this play was banned in Istanbul, and it took considerable effort and time to return it to the stage.

An excellent expert of European and Turkish cultures, a great admirer of Bertolt Brecht's work, Haldun Taner skillfully joined together the elements of European and Turkish folk theater "Orta Oyunu" in the play. The title of the work refers to the ancient Greek proverb – "I rented out to you a donkey, not its shadow", which was later spread in ancient Rome. The Romans even had a gurate expression "a quarrel over a donkey's shadow", which meant a meaningless dispute that did not deserve attention.

In his play, the playwright tells us the story of a stormy confrontation in the utopian city of Abdalya which, at a glance, began with an insignificant quarrel between two citizens, Mesthan and Shaban, servants of Abid and Zahid. Mesthan asks Shaban for money for sheltering him in the shade of a donkey in the heat, but he refuses. The dispute goes to court, from there to the streets, and eventually covers the entire city, and hard times fall upon Abdalya. The disputants' supporters form parties: the "Eshekechi" or "Donkey's Shadow" party, and the opponents – the "Golgechi" or "Shadow is Everyone's" party. The donkey with its shadow has turned into a political symbol, through which everyone tries to prove the rightness of his opinions. The conflict has taken the form of a merciless

struggle between the principles of freedom and property, which nally destroyed the city. According to the words of the main character – Ozan, in this whole razzle-dazzle, only two men – Abid and Zahid found the prot, leaving their city enriched and looking for a new Abdalya for a better life.

In the play, as it is customary in Turkish folk theater, verse and prose alternate. Traditionally, the characters introduce themselves to the reader/spectator through verse. The play is also concluded with a verse by Ozan, who summarizes the events that have occurred.

Haldun Taner's attitude to names is interesting. Taner called the city in which the action takes place "Abdalya". It evokes associations with the word "Abdal" of Arabic origin, which means "stupid, fool", "Abdal" – "God's poor servant", and "Zahid" – "ascetic, hermit".

The ruined Abdalya, where public order, justice, economy, and entrepreneurship are broken, and the media is banned, is an allegory of Turkey of the 1960s, and the parties of the "Eshekchi" and "Golgechi" are the (Democratic and People's Republican) parties that existed in Turkey in the 1960s.

The use of such names should not be considered an attempt by the playwright to humiliate his homeland. For him, the main thing is a stable, strong, and educated homeland, which he tried to recover-rearrange by showing its imperfections.

Selcen Çifci

Selcen Cifci

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DEYİMLERİN ÇIKIŞ
KAYNAKLARI İLE İLGİLİ HİKÂYELERİN B1 DÜZEYİNE UYARLANMASI
(KEÇİLERİ KAÇIRMAK VE İPE UN SERMEK ÖRNEĞİ)**

**ADAPTATION OF STORIES ABOUT THE ORIGINS OF IDIOMS
FOR TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE THROUGH
ACTIVITY-BASED LANGUAGE TOOLS**

Uşak Üniversitesi
Usak University

Anahtar kelimeler: Yabancılar Türkçe öğretimi, uyarlama, sadeleştirme, deyim, okuma, Keçileri Kaçırma, İpe Un Sermek

Keywords: Turkish as a foreign language, adaptation, simplification, idiom, To Lose One's Goats, To Spread Flour on the Rope

Bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretiminde etkinlik temelli dil araçlarının geliştirilmesi bağlamında söz varlığının önemli öğelerinden biri olan deyimlerin ortaya çıkış hikayelerinin uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda “Keçileri Kaçırarak” ve “İpe Un Sermek” deyimlerinin nasıl oluştuğu ile ilgili anlatılar B1 düzeyinde yabancılara Türkçe öğretiminde etkinlik metni olarak kullanılmak üzere sadeleştirilmiştir / uyarlanmıştır. Son yıllarda yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye yönelik ilgi ve talepte belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Bu durum hem öğrenci hem de öğretici için materyal ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Dil öğretiminde dört temel beceri (dinleme, konuşma, okuma, yazma) bütüncül şekilde ele alınmalıdır. Bu beceriler içinde okuma becerisi dil öğrenme sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bir dili öğrenmek aynı zamanda o kültürü de öğrenmek demektir. Kültür aktarıcısı olan deyimler bu bağlamda kritik öneme sahiptir. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analiz yöntemi kullanılmıştır. Belirlenen deyim hikâyelerinin değerlendirme süreci ile ilgili Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM) B1 düzey ölçütleri çerçevesinde detaylı inceleme yapılmıştır. Doküman analizi hem geleneksel hem de dijital materyallerin incelenmesi için yapılandırılmış bir değerlendirme sürecidir (Bowen, 2009). Türkçede yer alan 99 deyimden ortaya çıkış kaynaklarının anlatıldığı İskender Pala’nın ‘İki Dirhem Bir Çekirdek’ adlı kitabından “Keçileri Kaçırarak” ve “İpe Un Sermek” deyimlerinin hikayeleri uyarlama için seçilmiştir. İlgili deyimlerin nasıl oluştuğunun anlatıldığı hikâyelerin seçiminde B1 düzeyine uygunluğu ve günümüzde yaygınlığı göz önünde bulundurulmuştur. Seçilen bu deyim hikâyeleri, AOBM B1 düzey uyarlama kriterleri göz önünde bulundurularak sadeleştirme, açıklama, genişletme, ekleme, çıkarma, yer değiştirme, birleştirme ölçütleri kullanılarak B1 düzeyine uyarlanmıştır. Uyarlanan hikâyelere Bloom taksonomisine göre etkinlik soruları hazırlanmıştır. Aynı zamanda ikinci dil ediniminde etkili olarak kullanılan Stephen Krashen’in Girdi Kuramından uyarlama sürecinde yararlanılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini artırmak için, seçilen deyim hikâyeleri ve hazırlanan etkinlik sorularının uygunluğunun değerlendirilmesi için likert ölçekli değer-

lendirme formu hazırlanmıştır ve uzman görüşüne sunulmuştur. Deyimlerin orijinal ve sadeleştirilmiş metinleri bulgular bölümünde iki sütun halinde yazılmış ve uyarlama işleminde hangi yöntemlere başvurularak uyarlama yapıldığı yorumlanmıştır.

In this study, the aim is to adapt the origin stories of idioms – one of the essential elements of vocabulary – within the context of developing activity-based language materials for teaching Turkish as a foreign language. For this purpose, the stories explaining the origins of the idioms “Keçileri Kaçırarak” (“To Lose One’s Goats”) and “İpe Un Sermek” (“To Spread Flour on the Rope”) were simplified and adapted for use as activity texts at the B1 level in teaching Turkish to foreigners.

In recent years, there has been a noticeable increase in interest in and demand for learning Turkish as a foreign language. This situation has revealed the need for high-quality teaching materials for both learners and instructors. In language teaching, the four basic skills – listening, speaking, reading, and writing – should be addressed holistically. Among these, reading skills play a particularly significant role in the language learning process. Learning a language also means learning its culture, and idioms, as cultural transmitters, hold critical importance in this regard.

The study employed a document analysis method, one of the qualitative research techniques. The selected idiom stories were examined in detail within the framework of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) B1-level criteria. Document analysis is a structured evaluation process that enables the systematic examination of both traditional and digital materials (Bowen, 2009).

Two idioms, “Keçileri Kaçırarak” and “İpe Un Sermek”, were selected from İskender Pala’s book İki Dirhem Bir Çekirdek, which ex-

plains the origins of 99 Turkish idioms. The selection was based on their suitability for the B1 level and their frequency of use in contemporary Turkish.

The selected stories were adapted according to CEFR B1-level criteria using the techniques of simplification, elaboration, expansion, addition, deletion, rearrangement, and combination. Activity questions were then prepared for the adapted texts in accordance with Bloom's Taxonomy. Additionally, Stephen Krashen's Input Hypothesis, an influential theory in second language acquisition, was utilized during the adaptation process.

To enhance the reliability of the study, a Likert-scale evaluation form was developed and submitted to experts for assessing the appropriateness of the selected idiom stories and the prepared activity questions. In the findings section, the original and simplified versions of the idioms are presented side by side in two columns, and the adaptation methods employed are discussed and interpreted.

ვალენტინა ჭყონია
Valentina Chkoniya
ნინო ოქროსცვარიძე
Nino Okrostsvaridze

კულტურათაშორისი ხიდები და საგანმანათლებლო
ინოვაცია

CULTURAL BRIDGES AND EDUCATIONAL INNOVATION

ავეიროს უნივერსიტეტი
University of Aveiro
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ilia State University

საკვანძო სიტყვები: კრეატიული სწავლება, მდგრადი განათლება,
ინტერკულტურული დიალოგი, იდენტობა, კომუნიკაცია
Keywords: creative learning, sustainable education, intercultural dialogue,
identity, communication

This paper explores the intersection of cultural heritage, creative pedagogy, and sustainable education with a specific focus on Georgia. As a country with a deep and diverse cultural history, Georgia offers fertile ground for rethinking education through the lens of heritage-based innovation. The study argues that educational approaches rooted in local cultural traditions provide not only relevant and context-sensitive pedagogical methods, but also foster intercultural dialogue, sustainability, and social cohesion in increasingly globalised societies.

Through a multidisciplinary framework, the research examines how elements of Georgia's intangible cultural heritage, such as oral storytelling, polyphonic singing, traditional crafts, ecological agricultural practices, and community-based memory rituals, can be reimagined as educational tools in both formal and informal learning environments. These culturally embedded practices contribute to creative learning experiences that engage students on cognitive, emotional, and social levels, while simultaneously reinforcing a sense of identity and belonging.

Drawing on case studies from rural and urban educational settings in Georgia, the paper showcases how heritage-based education supports learners in developing key 21st-century competencies, including creativity, collaboration, cultural sensitivity, and environmental awareness. The research is also informed by data from migration studies, which reveal the role of cultural continuity and transmission in sustaining community resilience, particularly among youth facing socio-economic and identity challenges. In particular, the paper highlights initiatives that integrate heritage into school curricula and extracurricular activities, such as community workshops, intergenerational storytelling, and heritage-based environmental education, as models of educational innovation. These practices help bridge generational divides, strengthen community ties, and connect learners to both their immediate environment and broader cultural narratives.

Ultimately, the paper argues that incorporating cultural heritage into education is not a simple return to the past, but a dynamic and forward-looking strategy. It enables the co-creation of knowledge, promotes inclusive and place-based learning, and fosters a deeper understanding of sustainability grounded in local values and practices. By focusing on the Georgian context, the study illustrates the broader potential of heritage-driven education to transform learning systems in culturally diverse and ecologically vulnerable regions. This research contributes to current debates on education for sustainable development by positioning cultural heritage as a vital resource for pedagogical innovation, community empowerment, and global citizenship.

ბეჟან ხორავა

Bezhan Khorava

**აფხაზ მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნების საკითხი
XX საუკუნის დასაწყისში**

**THE CASE OF THE RETURN OF ABKHAZ MUHAJIRS TO THEIR
HOMELAND AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY**

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Sokhumi State University

საქართველოს უნივერსიტეტი

The University of Georgia

თ. ბერაძის სახელობის ქართველოლოგიის ინსტიტუტი

Tamaz Beradze Institute of Kartvelology

საკვანძო სიტყვები: აფხაზები, მუჰაჯირობა, საქართველო, ოსმალეთის
იმპერია, რუსეთის იმპერია

Keywords: Abkhazians, Muhajirism, Georgia, Ottoman Empire, Russian Empire

XIX საუკუნის მეორე ნახევარში აფხაზების მასობრივი, ძირითადად, იძულებითი გადასახლება ოსმალეთის იმპერიაში, რომელიც ისტორიოგრაფიაში მუჰაჯირობის სახელითაა ცნობილი, სამ ეტაპად განხორციელდა: 1864, 1867 და 1877 წლებში. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ გადასახლების ცალკეული ფაქტები პირველი მსოფლიო ომის დაწყებამდე იყო. იმავდროულად, აფხაზი მუჰაჯირები სამშობლოში დაბრუნებას არაღეგალურად ცდილობდნენ. 1879 წლის 27 იანვარს რუსეთსა და ოსმალეთს შორის ხელი მოეწერა კონსტანტინოპოლის ხელშეკრულებას, რომლის საფუძველზეც, რუსეთის ხელისუფლებამ დაუშვა აფხაზების ნაწილობრივი რეპატრიაცია ხელშეკრულების ხელმოწერიდან სამი წლის განმავლობაში. ამის შედეგად, 1881 წლისთვის აფხაზეთში 15 ათასამდე მუჰაჯირი დაბრუნდა. მუჰაჯირების სამშობლოში დაბრუნების ერთეული შემთხვევები შემდეგ წლებშიც იყო.

საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ აფხაზ მუჰაჯირებს სამშობლოში დაბრუნების იმედი გაუჩნდათ. 1920 წლის 16 თებერვალს აფხაზ მუჰაჯირთა წარმომადგენლებმა, მარშალიამ და მარლანამ, საქართველოს მისიის ხელმძღვანელს ოსმალეთში, გრ. რეხილაძეს, მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნების თხოვნით მიმართეს. საქართველოს ხელისუფლებამ კონკრეტული დიპლომატიური ნაბიჯები გადადგა აფხაზ მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნებისათვის საერთაშორისო სამართლებრივი პირობების მომზადების მიზნით. რომ არა საქართველოს დაპყრობა საბჭოთა რუსეთის მიერ 1921 წლის თებერვალ-მარტში, ეს საკითხი უთუოდ დადებითად განწყდებოდა.

ახალფეხადგმულ აფხაზური ინტელიგენციასაც ძალიან აღელვებდა მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნების საკითხი. აფხაზური ინტელიგენციის ყრილობამ სოხუმში 1920 წლის თებერვალში ამასთან დაკავშირებით სათანადო დადგენილება მიიღო. სოხუმში შეიქმნა „აფხაზ მუჰაჯირთა საქმეების სოხუმის ცენტრალური კომიტეტი“, რომელშიც აფხაზური ინტელიგენციის თვალსაჩინო წარმომადგენლები შევიდნენ.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგაც, 20-იან წლებში, ამ საკითხისადმი ინტერესი აფხაზეთში არ შენელებულა. საბჭოთა აფხაზეთის ხელმძღვანელები, მოსახლეობაში აფხაზთა რაოდენობის გაზრდის მიზნით იმედებს ამყარებდნენ მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნებაზე, თუმცა კარგად ესმოდათ, რომ ამის განხორციელება ძნელი იყო. აფხაზური საზოგადოება იმედს გამოთქვამდა, რომ საბჭოთა ხელისუფლება მუჰაჯირთა დასაბრუნებლად სათანადო ზომებს მიიღებდა. აფხაზეთის ცენტრალურ პრესაში იბეჭდებოდა სტატიები, რომლებიც აფხაზ მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნებას შეეხებოდა. კულტურის სფეროს წარმომადგენლები მუჰაჯირობაზე ფილმის გადაღებასაც ფიქრობდნენ. მაგრამ მალე აფხაზეთში მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნებაზე საუბრები შეწყდა. კვლევის შედეგად ირკვევა, რომ როგორც რუსეთის იმპერიის მესვეურებს, ასევე საბჭოთა ხელისუფლებას, აფხაზ მუჰაჯირთა სამშობლოში მასობრივი დაბრუნება არ სურდათ.

ოსმალეთის იმპერიაში აფხაზთა იძულებით გადასახლების თუ მათი სამშობლოში დაბრუნების საკითხების შესწავლა ქართულ-აფხაზური ურთიერთობების ფონზე უაღრესად აქტუალურია. XX საუკუნის დასაწყისში აფხაზ მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნების საკითხი აქამდე საგანგებო შესწავლის საგანი არ გამხდარა. ჩვენი კვლევის მიზანია ამ საკითხის შესწავლა საარქივო მასალების, მემუარული ლიტერატურისა და ოფიციალური დოკუმენტების საფუძველზე. კვლევაში გამოყენებულია თანამედროვე ისტორიოგრაფიაში აპრობირებული მეთოდები, მათ შორის, ისტორიული შემეცნების, სისტემური, კომპლექსური და კომპარატივისტული კვლევის; წყაროების გამოვლენის, შერჩევის, კრიტიკული ანალიზის და სხვა მეთოდები. ნაშრომის მეთოდოლოგიური საფუძვლის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია ისტორიზმის პრინციპი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს, საკითხი სხვადასხვა ისტორიული მოვლენის დინამიკაში შევისწავლოთ.

In the second half of the 19th century, the mass, mostly forced, deportation of Abkhazians to the Ottoman Empire, known in historiography as the Muhajir, took place in three stages: in 1864, 1867 and 1877. However, it is worth noting that individual cases of deportation occurred before the outbreak of World War I. Meanwhile, Abkhaz Muhajirs attempted to return to their homeland illegally. On January 27, 1879, the Treaty of Constantinople was signed between Russia and the Ottoman Empire, on the basis of which the Russian authorities allowed the partial repatriation of Abkhazians within three years from the signing of the treaty. As a result, by 1881, about 15 thousand Muhajirs had returned to Abkhazia. There were isolated cases of Muhajirs returning to their homeland in the following years.

After the declaration of independence of Georgia, the Abkhaz Muhajirs had a hope of returning to their homeland. On February 16, 1920, representatives of the Abkhazian Muhajirs, Marshania and Margania, addressed the head of the Georgian mission to the Ottoman Empire, Gr. Rtskhiladze, with a request to return the Muhajirs to their homeland. The Georgian government took concrete diplomatic steps to prepare international and legal conditions for the return of the Abkhazian Muhajirs to their homeland. If it were not for the conquest of Georgia by Soviet Russia in February-March 1921, this issue would undoubtedly have been resolved positively.

The newly formed Abkhaz intelligence was also very concerned about the return of the Muhajirs to their homeland. The congress of the Abkhazian intelligence in Sukhumi in February 1920 adopted an appropriate resolution in this regard. The "Sukhumi Central Committee for the Affairs of Abkhazian Muhajirs" was created in Sukhumi, which included prominent representatives of the Abkhazian intelligence.

Even after the establishment of Soviet power, in the 1920s, interest in this issue did not decrease in Abkhazia. The leaders of Soviet Abkhazia, in order to increase the number of Abkhazians in the population, pinned their hopes on the return of the Muhajirs to their

homeland, although they understood very well that this was difficult to implement. The Abkhazian society expressed hope that the Soviet government would take appropriate measures to return the Muhajirs. Articles were published in the central press of Abkhazia that concerned the return of the Abkhaz Muhajirs to their homeland. Representatives of the cultural sphere even thought about making a film about the Muhajirs. But soon the talks about the return of the Muhajirs to their homeland in Abkhazia ceased. The research shows that neither the rulers of the Russian Empire, nor the Soviet government wanted the mass return of Abkhazian emigrants to their homeland.

The study of the issues of the forced deportation of Abkhazians to the Ottoman Empire or their return to their homeland is extremely relevant against the background of Georgian-Abkhazian relations. The issue of the return of Abkhazian emigrants to their homeland at the beginning of the 20th century has not been the subject of special study so far. The goal of our research is to study this issue on the basis of archival materials, memoir literature and official documents. The research uses methods proven in modern historiography, including historical cognition, systematic, complex and comparative research; methods of identifying, selecting, critical analysis and other sources. One of the components of the methodological basis of the work is the principle of historicism, which allows us to study the issue in the dynamics of various historical events.

ელენე ჯაველიძე

Elene Javelidze

დოპელგენგერის სტრუქტურის თავისებურება

ორჰან ფამუქის „შავ წიგნში“

**Peculiarities of the Doppelganger Structure in Orhan
Pamuk's "The Black Book"**

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ilia State University

გიორგი წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი

Giorgi Tsereteli Institute of Oriental Studies

საკვანძო სიტყვები: დოპელგენგერი, პოსტმოდერნიზმი, ორეული,
ჰიბრიდულობა

Keywords: doppelganger, postmodernism, doubles, hybridity

დოპელგენგერის მოტივი ორჰან ფამუქის რომანის სტრუქტურაში განიხილება ორი ძირითადი პოზიციიდან: ონტოლოგიური და აქსიოლოგიური თვალსაზრისით. ამ ფენომენის ჰერმენევტიკა იკვეთება მეტაფიზიკურ და ეგზისტენციულ ჭრილში და გვიჩვენებს რეალობის სპეციფიკურ პოსტმოდერნისტულ აღქმას. ამ ხედვაში გამოვლენილია თურქული მენტალობისთვის ორგანული რელიგიური და მორალური ფასეულობების კრიტიკა, ირონიული თამაში ფუნდამენტური ღირებულებებით, რაც, მთლიანობაში, მწერლის მხატვრული ცნობიერების პარადიგმას წარმოადგენს. ორეულის მოტივის ექსპლიკაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პირობა საკუთარი თავის სხვაში დანახვაა, რაც კრიტიკულად მნიშვნელოვანია პოსტმოდერნიზმისთვის.

ჩვეულებრივ, ავტორები ხსნიან დუბლის გამოჩენას მათ ნამუშევრებში, ფამუქი „თეთრ ციხესიმაგრეში“ „კლასიკურ“ მოდელს ირჩევს: ვენეციელი ტყვე და მისი თურქი მესაკუთრე ერთმანეთს ტყუპებივით ჰგვანან. „შავ წიგნში“ მწერალი თავის ამოცანას კიდევ უფრო ართულებს. რომანში წარმოდგენილი დოპელგერგერი ბიძაშვილები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან **ასაკით, გარეგნობით, ხასიათით, პროფესიით, ინტელექტით**. „შავ წიგნში“ თითქმის ყველაფერი – პერსონაჟები, სიუჟეტური კოლიზიები – ავლენს როგორც ორობას, ასევე ორგანზომილებიან სტრუქტურას. პირველ დონეზე ორი ბიძაშვილია: გაზეთის ცნობილი ესეისტი, ჯელალ სალიქი და მისი ბიძაშვილი ადვოკატი, გალიფი, რომელიც გაუჩინარებულ ცოლს (რუა) და მის ძმას (ჯელალი) ეძებს. მეორე დონეზე რომანის ონომანტიის ერთ შრეში ამბიციური **ჯელალ** სალიქი თავს აიგივებს სუფიზმის უდიდეს ფიგურასთან, **ჯელალ** ედ-დინ რუმისტან, ხოლო **გალიფის** პროტოდუბლი შეიხ **გალიფია**, XVIII საუკუნის სუფიური პოემის „ჰუსნუ აშქის“ ავტორი. „შავი წიგნის“ პროტორომანი „ჰუსნუ აშქია“. ფამუქი მიჰყვება შეიხ გალიფის მასწავლის სქემას. რომანის დასასრულს ჯელალის, როგორც მენტორის, დისკურსი ამოწურულია. გალიფმა „სკოლა დაა-

მთავრა“. ამგვარად, განსხვავება ჯელალსა და გალიფს შორის ნივილირებულია. ჯელალს კლავენ, მისი ანიჰილაცია გვიჩვენებს, რომ ორობა დაძლეულია. არსებობს მხოლოდ გალიფი, „შავი წიგნის“ ავტორი. მართალია, პოსტმოდერნიზმში ორობის მოტივთან დაკავშირებული შემზარავი საიდუმლოსა და გამანადგურებელი ბედისწერის ფაქტორები უმთავრესად ნივილირებულია, ოღონდ ფამუქისთვის კრიტიკულად მნიშვნელოვანია საიდუმლო „ნაღმების“ ჩადება ტექსტში. მას შემოაქვს რომანტიზმისეული „ბოროტი ბედისწერის“ ფაქტორი. მწერალი ჯელალისგან ერთგვარ ტრიქსტერს ქმნის.

„შავ წიგნში“ წარმოდგენილი დოპელგენგერის მოტივი თვალსაჩინოდ პროდუქტულია, რადგან მეძავი ქალიც კი ცნობილი კინოვარსკვლავის (თურქან შორაი) ორეულის როლშია, ყველა და ყველაფერი გაორმაგებულია, ნაწარმოების სტრუქტურა შეუქცევადად ორმაგია. ის შედგება გალიფის თავგადასავლისგან, რომელიც რომანის ჩარჩო თხრობას აყალიბებს, და ჯელალის ნაწერებისგან, რომელსაც მკითხველი ეცნობა. მეტაფიქციისთვის დამახასიათებელია არა მარტო დოპელგენგერი პროტაგონისტები, არამედ ავტორისა და გმირის ორმაგობა. ეს რომანში თვალსაჩინოა. ორჰან ფამუქის რომანში მრავლადაა გამოყენებული პოსტმოდერნისტული ხერხები, თუნდაც ავტორის ჩართვა ტექსტში, დეკონსტრუქცია, ინტერტექსტული გადახვევები, ფრაგმენტულობა, რომელიც ტექსტურ ჰიბრიდულობას აყალიბებს. ორგანზომილებიანი სტრუქტურა წარმოაჩენს ისლამური, სუფიური, ჰურუფიული ისტორიების მრავალფეროვან არსენალს. თხრობა აგებულია ინტერტექსტულ სუბსტრატზე, პარატექსტულობასა და ჰიბრიდულობაზე. პარატექსტი დოპელგენგერის სტრუქტურის კიდევ ერთი გზამკვლევაა.

The doppelganger motif in the structure of Orhan Pamuk's novel is considered from two main positions: ontological and axiological. The hermeneutics of this phenomenon is outlined in a metaphysical

and existential perspective, showing a specific postmodernist perception of reality. This vision reveals criticism of the religious and moral values organic to the Turkish mentality – an ironic game with fundamental values, which as a whole represents the paradigm of the writer's artistic consciousness. One of the important conditions for the explication of the doppelganger motif is seeing oneself in another, which is critically important for postmodernism.

Authors usually explain the appearance of doubles in their works, in *The White Castle*, Pamuk chooses a “classic” model: a Venetian captive and his Turkish owner look like twins. In *The Black Book*, the writer complicates his task even further. The doppelganger cousins presented in the novel differ from each other in **age, appearance, character, profession, and intelligence**. In *The Black Book*, almost everything: the characters, the plot conflicts, reveal both the duality and its two-dimensional structure. At the first level there are two cousins: the famous newspaper essayist, Jelal Salik, and his cousin, the lawyer, Galip, who is searching for his missing wife (Ruya) and her brother (Jelal). On the second level in one layer of the novel's onomatology, the ambitious **Jelal** Salik identifies himself with the greatest figure of Sufism, **Jelal** ad-Din Rumi, while **Galip's** proto-double is Sheikh **Galip**, the author of the 18th-century Sufi poem *Hüsn ü Aşk*. The proto-novel of the *Black Book* is *Hüsn ü Aşk*. Orhan Pamuk follows the scheme of Sheikh Galip's *Masnavi*. At the end of the novel Jelal's discourse as a mentor is exhausted, Galip has “graduated from school”, thus the difference between Jelal and Galip disappears, Jelal is killed, his annihilation shows that the duality has been overcome; there is only Galip, the author of *The Black Book*. Although in postmodernism the factors of terrifying mystery and destructive fate associated with the motif of duality are largely neutralized, but for Pamuk it is critically important to insert secret “mines” into the text and introduce the factor of “evil fate” typical of Romanticism. The writer creates a kind of trickster from Jelal.

The motif of the doppelganger presented in *The Black Book* is clearly productive, as even the prostitute is in the role of a double

of a famous movie star (Türkan Şoray), everyone and everything is doubled, the structure of the work is irreversibly dual, consisting of Galip's adventure, which forms the framework narrative of the novel, and Jelal's writings, with which the reader is introduced. Metafiction is characterized not only by doppelgänger protagonists, but also by the duality of the author and the hero. This is evident in the novel. Orhan Pamuk's novel involves postmodernist gimmicks, including the author's involvement in the text, deconstruction, intertextual twists, and fragmentation that create textual hybridity. The two-dimensional structure presents a diverse arsenal of Islamic, Sufi, and Hurufi stories. The narrative is built on an intertextual substrate, paratextuality, and hybridity. Paratext is another guide to the doppelgänger structure.

Kadriye HAYIR
Kadriye Hayir

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN GÜRCÜ ÖĞRENCİLERDE
BİÇİMBİLİM FARKINDALIĞINI GELİŞTİRMENİN ÖNEMİ
THE IMPORTANCE OF DEVELOPING MORPHOLOGICAL
AWARENESS IN GEORGIAN STUDENTS LEARNING TURKISH AS A
FOREIGN LANGUAGE**

İlia Devlet Üniversitesi
Ilia State University

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretimi, Gürcü Öğrenciler,
Biçimbilimsel Farkındalık, Eklemeli Diller, Tiflis

Keywords: teaching Turkish as a foreign language, Georgian students,
morphological awareness, agglutinative languages, Tbilisi

Bu çalışmada, Yabancı Dil olarak Türkçe öğrenen Gürcü öğrencilerin biçimbilim farkındalık düzeyleri incelenmiş ve Türkçe ile Gürcüce arasındaki benzerliklerin öğretim sürecine katkısı araştırılmıştır. Türkçe sondan eklemeli (agglutinative) bir dil iken, Gürcüce çekimli (fusional) yapıda olmakla birlikte isimlerde sınırlı eklemeli özellikler göstermektedir. Her iki dilde de çokluk, iyelik ve hâl eklerinin bulunması, öğrenme sürecinde karşılaştırmalı öğretim için bir fırsat sunmaktadır. Araştırmada, Tiflis'te Türkçe öğrenen A1-A2 seviyesindeki 60 Gürcü öğrenci ile çalışılmıştır. Bulgular, benzerliklerin vurgulandığı öğretimin biçimbilim farkındalığını artırdığını, öğrencilerin ekleri daha hızlı kavradığını ve hata oranını azalttığını göstermektedir. Ayrıca öğrenciler, iki dil arasındaki yapısal paralelliklerin motivasyonlarını artırdığını belirtmiştir. Çalışma, yabancılara Türkçe öğretimi alanında, özellikle Gürcü öğrenciler için, karşılaştırmalı biçimbilim öğretiminin etkili bir yöntem olabileceğini ortaya koymaktadır.

This study examines the levels of morphological awareness among Georgian students learning Turkish as a foreign language and investigates the contribution of structural similarities between Turkish and Georgian to the teaching process. While Turkish is an agglutinative language, Georgian has a fusional structure but exhibits limited agglutinative features in nouns. The presence of plural, possessive, and case suffixes in both languages provides an opportunity for comparative instruction during the learning process.

The research was conducted with 60 Georgian students at A1-A2 proficiency levels who were learning Turkish in Tbilisi. The findings indicate that teaching which emphasizes similarities between the two languages enhances students' morphological awareness, enables them to grasp suffixes more quickly, and reduces error rates. In addition, students reported that the structural parallels between the two languages increased their motivation. The study reveals that the comparative morphological method can be an effective technique for teaching Turkish as a foreign language, particularly to Georgian learners.

სარჩევი/Contents

ელისაბედ ბჟალავა/Elisabed Bzhalava პროფესორ ნოდარ ჯანაშიას ცხოვრება და სამეცნიერო მოღვაწეობა	17
Life and Academic Contributions of Professor Nodar Janashia	17
Profesör Nodar Janashia: Hayatı ve Bilimsel Faaliyetleri	17
 ნანული კაჭარავა/Nanuli Katcharava ნოდარ ჯანაშიას მთარგმნელობითი მოღვაწეობა	22
Nodar Janashia's Translation Work	22
Nodar Canaşıa ve Çevirileri.....	22
 მარიკა ჯიქია/Marika Jikia პროფესორი ნოდარ ჯანაშია – ქართული თურქოლოგიის მესაძირკვლე	29
Professor Nodar Janashia – the Founder of Georgian Turkology.....	29
Gürcü Türkolojisinin Kurucusu Profesör Nodar Canaşıa.....	29
 ელენე გიუნაშვილი/Helen Giunashvili XVII-XVIII საუკუნეების სპარსული და ქართულ-სპარსული ისტორიული საბუთები ზოგიერთი სამოხელეო ტერმინის შესახებ	35
Concerning Some Official Terms in the 17th-18th Centuries Persian and Georgian-Persian Historical Documents	35
 Erdoğan Boz/Erdogan Boz On the use of the words with some or next meanings "Akıl,Us, Öğ and Es" in the Yunus Emre Divan and Risaletü'n- Hushıyye	39

On the Use of the Words “Akıl, Us, Öğ, and Es”, which Have Equal or Similar Meanings in the Divan of Yunus Emre and Risaletü’n-Nushiyye	39
---	----

მზისა ბუსკივაძე/Mzisa Buskivadze „ხელმოცარულთა“ საკითხი თურქულ ლიტერატურაში (სელიმ იშიქიდან ოსმანამდე).....	41
The Issue of the Disconnected in Turkish Literature: From Selim Işık to Osman	41

ქეთევან გორგაძე/Ketevan Gorgadze გენდერული სტერეოტიპების რეპრეზენტაცია თურქულ ანდაზებში	45
Representation of Gender Stereotypes in Turkish Proverbs	45

ნინო დოლიძე/Nino Dolidze არაბული ემიგრანტული ლიტერატურა და მისი შესწავლა.....	49
Arabic Exile Literature and its Research.....	49

ზაზა შაშიკაძე, ლიანა ჭყონია/Zaza Shashikadze, Liana Chkonia ათინას ნაჰიე ბათუმის სანჯაყში (XVIII ს-ის დასაწყისი).....	53
Athina Subdistrict in the Batumi Sanjak (Early 18th Century).....	53

დავით თავაძე/Davit Tavadze თურქეთის რესპუბლიკის თავდაცვითი სექტორის ინსტიტუციური რეფორმების გამომწვევი მიზეზების თვისობრივი ანალიზი.....	57
A Qualitative Analysis of the Driving Factors Behind Institutional Reforms in the Defense Sector of the Republic of Türkiye	57

İbrahim Tellioğlu/İbrahim Tellioglu Gürcü Kaynakların Selçuklu Tarihi Açısından Önemi	60
The Importance of Georgian Sources in Seljuk History	60

ხათუნა თუმანიშვილი/Khatuna Tumanishvili ზოგიერთი პარემიული მოდელის შედარებითი შესწავლისათვის განსხვავებულ კულტურათა კონტექსტში (არაბული და ქართული ანდაზების მაგალითზე).....	63
On the Comparative Study of Some Proverbial Models in Different Cultures (On the Example of Arabic and Georgian Proverbs).....	63
Rukiye Başak Yalçınkaya/Rukiye Basak Yalchinkaya Gürcistan'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Gözünden Kültür Tanıtımı Faaliyetleri Kapsamında Dinî Bayramlar.....	65
Religious Festivals within the Scope of Cultural Promotion Activities from the Perspective of Students Learning Turkish as a Foreign Language in Georgia.....	65
Gökhan Yılmaz/Gökhan Yilmaz Çürüksü Nüfus Defterinde Türkçe ve Gürcüce İsimler ile Yer Adları.....	68
Turkish and Georgian Names and Place Mames in Çürüksü Population Notebook.....	68
შურა კაბულოვა/Shura Kabulova აშუღური ტრადიცია თურქულ კულტურაში (აშიკ ვეისელის შემოქმედების ფილოსოფიური ასპექტები).....	71
Ashug Tradition in Turkish Culture (Philosophical Aspects of Ashik Veyssel's Work)	71
ალკაზარ კაშია, ციალა ლაგვილავა/Alkazar Kashia, Tsiala Lagvilava დუმბილი, როგორც ზიქრი - სიტყვამდელი აბსოლუტურობის განცდითი შემეცნება.....	75

Silence as Dhikr: Experiential Cognition of Pre-Linguistic Absoluteness.....	75
--	----

ნინო კოპალიანი/Nino Kopaliani	
ახალი გეოპოლიტიკური რეალობა	
ახლო აღმოსავლეთში და ქურთების პრობლემა	
(თურქეთი, სირია, ერაყი)	78
New Geopolitical Reality in the Middle East and	
the Kurdish Problem (Turkey, Syria, Iraq).....	78

ქეთევან ლორთქიფანიძე/Ketevan Lortkipanidze	
იალქანი – როგორც ქალის თავსაბურავი	83
“Ialqani” – As a Woman’s Headscarf	83

მირიან მახარაძე/Mirian Makharadze	
XVI საუკუნის I ნახევარში საქართველო-ოსმალეთის	
ურთიერთობის ზოგიერთი საკითხი	87
Some Aspects of Georgian-Ottoman Relations in the First	
Half of the 16th Century.....	87

თეა მეშველიშვილი/Tea Meshvelishvili	
თურქეთის ეროვნულ არქივში დაცული XVI საუკუნის	
დოკუმენტი თბილისის აღყის შესახებ, როგორც	
საქართველოს ისტორიის წყარო.....	91
A 16th-Century Document on the Siege of Tbilisi Preserved	
in the National Archives of Turkey as a Source for the History	
of Georgia.....	91

ნინო ოქროსცვარიძე/Nino Okrostsvaridze	
დიასპორის ხმა: თურქეთელი ქართველების მხარდაჭერა	
1990-იან წლებში და აფხაზეთის ომი	95
Voices from Abroad: Turkish Georgians’ Support and Advocacy	
in the 1990s and the Abkhazian War	95

Luiza Rukhadze, Nanuli Katcharava	
Modern Gürcüce ve Türkçede Ortak Doğu Sözlüğü	98
Common Oriental Vocabulary in Modern Georgian and Turkish Languages.....	98
Erol Sakallı/Hediye Tas/ Seher Aksoy	
Türk Dizileri Örneğinde Toplumsal Sınıf ve Dil Kullanımı	
Üzerine Bir İnceleme.....	102
An Analysis of Social Class and Language Use in Turkish TV Series.....	102
Himmet Sarıtaş, Şeyda Özçalışkan/Himmet Sarıtaş, Sheyda Ozcaliskan	
Yüz Yüze ve Çevrim İçi İletişimde İkinci Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Anlatılarında Jestlerin Dilbilgisel İşlevleri	106
Grammatical Functions of Gestures in the Narratives of Students Learning Turkish as a Second Language in Face-to-Face and Online Communication	106
Sebahat Deniz	
Gürcü Asıllı Osmanlı Paşalarının Klasik Türk Şiirine Katkıları	110
Contributions of Ottoman Pashas of Georgian Origin to Classical Turkish Poetry.....	110
Önder Sezer/Onder Sezer ⁴	
Türkiye Türkçesi Ağzlarında Etnik (Boysal) Adlandırmalar: Türkmen Adlandırması	114
Ethnic (Tribal) Names in Turkish Dialects: Turkmen Names	114
გიორგი სორდია/Giorgi Sordia	
სტამბოლის უძველესი კარტოგრაფიული და ვიზუალური გამოსახულებები, როგორც წყარო ქალაქის ურბანული ისტორიის შესწავლისათვის (XV-XVI საუკუნეები).....	118

The Oldest Cartographic and Visual Images of Istanbul as a Source for Urban History of the City (15th-16th Centuries).....	118
მაკა სუსარეიშვილი/Maka Susareishvili მეტაფიქციური სტრატეგიები ბილგე ქარასუს რომანში „ღამე“	123
Metafictional Strategies in Bilge Karasu's Novel "Night"	123
ქეთევან ტომარაძე/Ketevan Tomaradze ცივილიზაციათა შეხვედრის მისტერია ორჰან ფამუქის რომანში „თეთრი ციხესიმაგრე“	128
The Mystery of the Meeting of Civilizations in Orhan Pamuk's Novel "The White Castle"	128
Zübeyir UZUN/Zubeyir Uzun Kaptan-ı Derya Halil Rifat Paşa'nın Karadeniz Seyahati	133
The Black Sea Voyage of Grand Admiral Halil Rifat Pasha.....	133
Salih Uçak/Salih Uchak Sebeb-i Telif ve Kaplan Postlu Şövalye Anlatısı: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım	137
The Motive of Authorship and The Knight in the Panther's Skin Narrative: A Comparative Approach.....	137
მარინე ფუტურიძე/Marine Puturidze სამხრეთ კავკასიისა და ანატოლიის კულტურული ლანდშაფტის ურთიერთკავშირის გამოვლენა ძვ.წ. მე-3 – მე-2 ათასწლეულებში.....	140
Manifestation of Interconnection of South Caucasian and Anatolian Cultural Landscape in the 3rd-2nd Millennia BC	140

როინ ყავრელიშვილი/Roin Kavrelishvili	
რამდენიმე თურქული დოკუმენტი ბათუმის, ყარსის და	
არტაანის ვილაეტების შესახებ(1918)	145
Several Turkish Documents About the Vilayets of Batumi,	
Kars and Ardahan (1918)	145
 Berkay Şen/Berkay Shen	
Edebiyat ile Felsefe Arasında Bir Diyalog: Alev Alatlı'nın	
Schrödinger'in Kedisi Romanında Doğrudan İlişki	151
Literature and Philosophy in Dialogue: A Direct Relationship	
in Alev Alatlı's Schrödinger's Cat.....	151
 მარინე შონია/Marine Shonia	
ჰალდუნ თანერის პიესის „ვირის ჩრდილი“	
შესწავლისათვის	155
For the Study of Haldun Taner's Play "The Donkey's Shadow"	155
 Selcen Çifci/Selcen Cifci	
Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Deyimlerin Çıkış Kaynakları	
ile İlgili Hikâyelerin B1 Düzeyine Uyarlanması	
(Keçileri Kaçırarak ve İpe Un Sermek Örneği)	160
Adaptation of Stories About the Origins of Idioms for Teaching	
Turkish as a Foreign Language through Activity-Based	
Language Tools	160
 ვალენტინა ჭყონია, ნინო ოქროსცვარიძე/Valentina	
Chkoniya, Nino Okrostsvardze	164
კულტურათაშორისი ხიდები და საგანმანათლებლო	
ინოვაცია	164
Cultural Bridges and Educational Innovation	164
 ბეჟან ხორავა/Bezhan Khorava	
აფხაზ მუჰაჯირთა სამშობლოში დაბრუნების საკითხი XX	
საუკუნის დასაწყისში	167

The Case of the Return of Abkhaz Muhajirs to their Homeland at the Beginning of the 20th Century	167
---	-----

ელენე ჯაველიძე/Elene Javelidze დოპელგენგერის სტრუქტურის თავისებურება ორჰან ფამუქის „შავ წიგნში“	172
Peculiarities of the Doppelganger Structure in Orhan Pamuk’s “The Black Book”	172

Kadriye HAYIR/Kadriye Hayir Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Gürcü Öğrencilerde Biçimbilim Farkındalığını Geliştirmenin Önemi.....	177
The Importance of Developing Morphological Awareness in Georgian Students Learning Turkish as a Foreign Language.....	177

